

วิจัยโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงภาคตะวันตก
The Restoration of Karen Language and Culture
in Western Thailand

โดย

ทิวา คงนานดี และคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าและคณะขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของพระครูกาญจนสุทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสุวรรณ พระครูวิโรจน์กาญจนสิทธิ์ เจ้าอาวาสบ้านใหม่พัฒนา ที่อำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ ดำเนินโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมภาคตะวันตก นายสมชาย ศรีสุข อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พัฒนาที่อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัย ให้คำปรึกษา เสนอแนะเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมเพื่อประกอบการวิจัย นายเซ่ง ไทโรสังขโกมล นายกว่า และนายอนันต์ พิฆพนาวงษ์ ประชาญ์ ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ให้คำแนะนำการวิเคราะห์ สรุปลงงานวิจัย ทำให้งานวิจัยได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณท่านผู้มีอุปการคุณที่มีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่เล็งเห็นความสำคัญในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง และกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมภาคตะวันตกครั้งนี้

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมภาคตะวันตก ข้าพเจ้าและคณะ ขอขอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

ทิวา คงนาคดี และคณะ

ผู้วิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	
กิตติกรรมประกาศ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ การทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๓
บทที่ ๔ บริบทของประวัติศาสตร์ ชุมชน และชาติพันธุ์	๔๒
บทที่ ๕ ภาษาและการรับรู้ความหมายของ “ความเป็นกะเหรี่ยง”	๔๗
บทที่ ๖ การร่างตั้งกับการนำเสนอทางอัตลักษณ์	๕๐
บทที่ ๗ บทสรุป: การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม	๗๐
บรรณานุกรม	๗๕
ภาคผนวก	๗๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติที่ผ่านมา ที่ได้มุ่งเน้นนโยบายในการพัฒนาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานเป็นสำคัญ และจากการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการไหลเข้าทางวัฒนธรรมมาตะวันตก ซึ่งเดิมเป็นสังคมลักษณะของฟิงพาอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมตามวิถีดั้งเดิม กลับกลายเป็นสังคมในลักษณะทุนนิยม ที่มีการแข่งขัน การใช้และพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น อันส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคม และการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย เยาวชนรุ่นใหม่ ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมรุ่นหลังไม่สามารถพูดภาษาของตนเองได้ ละเลยต่อการที่จะดำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมที่ดั่งามบรรพบุรุษ เกิดความนิยมเลียนแบบวัฒนธรรมตามกระแสสังคมมากขึ้น ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ ได้ผ่านความเห็นชอบแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ตามที่กระทรวงวัฒนธรรมเสนอ ในเรื่องของการพัฒนาการศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ดังนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่และถ่ายทอดวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย โดยการพัฒนาความรู้ผ่านการเรียนการสอนทางด้านภาษาและการร้องรำตามวัฒนธรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยง ในระดับพื้นที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ และได้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริม รักษา และสืบทอดวัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิสังคม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากรภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน โดยการให้มีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเปรียบเสมือนรากฐานของชาติให้คงอยู่ตลอดไป จึงได้จัดทำโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคตะวันตกขึ้น ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและรักษาศิลปะและวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยง ให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

การศึกษาด้านภาษากะเหรี่ยงในโครงการภาษาศาสตร์ภาษากะเหรี่ยง โดยภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการดังกล่าวพยายามเชื่อมโยงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรมของพวกเขา โดยอธิบายว่า กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ชนพื้นเมืองดั้งเดิมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แผ่นดินใหญ่ ตั้งถิ่นฐานเป็นแนวยาวจากเหนือลงใต้ในเขตต่อแดนไทยพม่าตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ ในประเทศพม่ามี

จำนวนประชากรกะเหรี่ยงประมาณ 3.7 ล้านคน ส่วนในประเทศไทยมีประชากรกะเหรี่ยงประมาณ 5 แสนคน ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งออกเป็นกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็น เวลาช้านานมาแล้ว และบางส่วนได้ผสมกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มกะเหรี่ยงโปว์หรือโพล่ง (Pwo/Phlong) กับกลุ่มกะเหรี่ยงสะกอหรือปากะญอ (Sgaw/Paganyaw)

ชื่อและความหมายของกะเหรี่ยง หรือ “ปกากะญอ” โดยคำนี้มีความหมายคือ ปกา แปลว่า เรา, พวกเรา ส่วนคำว่า เกะญอ แปลว่า คน, มนุษย์ หรือ เรียบง่าย สมถะ ดังนั้นเมื่อแปลโดยรวมจะมีความหมายว่า เราเป็นคน เป็นมนุษย์ เป็นคนที่เรียบง่ายและสมถะ ซึ่งมีหลายคนมองว่า คนปกากะญอเป็นคนรักสงบ และเป็น “ปราชญ์แห่งขุนเขา” (วุฒิ และคณะ 2545: 4) นอกจากนี้ชาวปกากะญอยังขึ้นชื่อ “ความเป็นคนรักป่า” และ “ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ” ทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของปกากะญอมีความสัมพันธ์กับป่าและธรรมชาติ ตลอดจนมีพิธีกรรมที่แฝงเรื่องของจารีตในการใช้ชีวิตร่วมกันกับธรรมชาติของพวกเขา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งพูดว่า “ชาวปกากะญอถือว่า การที่จะทำอะไรก็ต้องเคารพธรรมชาติก่อนทำอะไรก็ตาม เช่น การทำไร่ก็ต้องทำพิธีก่อนและต้องมีผู้อาวุโสไปขออนุญาตเจ้าป่าเจ้าเขา โดยมีพิธีเลี้ยงผีกันก่อนที่จะเริ่มทำการปลูก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในสมัยก่อนนั้นละเอียดอ่อนและ ‘นับถือธรรมชาติ’ มาก”

ดังนั้น โครงการวิจัยในการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงภาคตะวันตกในครั้งนี้ต้องการนำเสนอ มุมมองทางด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identities) เป็นสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ได้มองในลักษณะที่ผูกติดอยู่กับพื้นที่แบบตายตัว แต่ทว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สามารถมองในลักษณะที่เป็น “ยุทธวิธี” ในการนำเสนอตัวเองของกลุ่มชนต่างๆ ที่เลื่อนไหลไปตามเงื่อนไข สภาวะการณ์และผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบันจึงมีแนวโน้มที่จะศึกษาถึงการนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ท่ามกลางความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง และการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือความเป็นกลุ่มสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ (ยศ สันตสมบัติ, ๒๕๕๑: ๑๓)

แนวคิดที่สามารถนำมาใช้ในการอธิบายเรื่องการนำเสนอตัวตนทางชาติพันธุ์ผ่านการฟื้นฟูภาษา และวัฒนธรรมกะเหรี่ยงสามารถทำความเข้าใจผ่านแนวคิดเรื่อง “การสร้างพื้นที่ทางสังคม” (place making) ที่ต้องการมองว่าท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการทำความเข้าใจ นำเสนอและสร้างความเป็นชุมชนในรูปแบบใหม่ๆ เช่น ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตเมือง และในชุมชนบนพื้นที่สูงตามพื้นที่ต่างๆ อาทิ เชียงใหม่ ตาก และกาญจนบุรี เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้สร้างและนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงของตนเองอย่างไร?

งานศึกษาที่แสดงให้เห็นการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นงานของทวิช จตุวรพิทักษ์ (๒๕๓๘) กล่าวถึง การสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ที่แสดงออกในบริบทของพิธีกรรมนั้นสะท้อนถึงพลังของพิธีกรรมในฐานะการปรับตัวทางวัฒนธรรมในสถานการณ์ที่ชุมชนไร้อำนาจในการจัดการทรัพยากร และขณะเดียวกัน

ปัจเจกบุคคลก็สูญเสียความเป็นคน ความเป็นชาติพันธุ์ที่กำลังสูญสลาย ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ใช้พิธีกรรมเพื่อปรับโครงสร้างทางความเชื่อ และเปิดรับเอาวัฒนธรรมไทยเข้าสู่วัฒนธรรมของตน ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีการปรับพิธีกรรมเพื่อการตีความสำคัญของชาติพันธุ์ในบริบทใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในชุมชน และพิธีกรรมนี้เองก็ช่วยปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบทบาททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งกับภายในและภายนอกประเด็นสำคัญของงานศึกษาชิ้นนี้คือ “การตีความสำคัญของชาติพันธุ์ในบริบทใหม่” เป็นการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสัญลักษณ์ทางความเชื่อให้มีความทันสมัยเพื่อความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกมากขึ้น และประเด็นสุดท้ายคือ การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นทั้งภายในชุมชนและกับคนของรัฐหรือตัวแทนของอำนาจรัฐที่เข้ามาในชุมชน (ทิวา ๒๕๓๘: ๒๙)

รายงานวิจัยเรื่อง “เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด” โดย วุฒิ บุญเลิศ (๒๕๔๖) เป็นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นกะเหรี่ยงสวนผึ้งจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน จากปัจจัยที่ชุมชนกะเหรี่ยงตั้งอยู่ในเส้นทางยุทธศาสตร์ทางการค้า ความมั่นคงชายแดน แหล่งทรัพยากรที่อยู่ใกล้ตลาดและโรงงาน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงพม่า-ไทย และนโยบายรัฐในการพัฒนาพื้นที่ชายแดน โดยวุฒิได้เพิ่มเติมว่า นับตั้งแต่การครอบครองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พ.ค.ท.) ที่ใช้พื้นที่ของกะเหรี่ยงเป็นพื้นที่แนวร่วม ทำให้รัฐตัดสินใจส่งหน่วยพัฒนาเข้ามา จนเกิดการเคลื่อนที่เข้ามาช่วงชิงมวลชนโดยการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง จนเกิดการสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทยแก่กะเหรี่ยงสวนผึ้ง โดยเฉพาะการเพิ่มของประชากรที่ย้ายเข้ามาเพื่อบุกพื้นที่การเกษตร และปัจจัยจากภายนอกอื่นๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายความสัมพันธ์กับพม่าในเวลาต่อมา ส่งผลต่อความไม่มั่นคงปลอดภัยของชาวกะเหรี่ยง จนกระทั่งปี ๒๕๓๔ รัฐไทยได้ขยายการศึกษาและโดยการเริ่มต้นของคนกะเหรี่ยงในท้องถิ่นได้สร้างสำนึกและเริ่มหล่อหลอมให้กะเหรี่ยงสวนผึ้งมีความสำนึกในความเป็นไทย (วุฒิ, ๒๕๔๖: ๕)

ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มิใช่จะเป็นการศึกษาเพื่อมองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะหยุดนิ่ง แต่ทว่าการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ช่วยเปิดมุมมองในการทำความเข้าใจ “การเมืองวัฒนธรรมว่าด้วยอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” ผ่านการพยายามเปิดพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่พื้นที่ชายขอบในสังคม ดังกล่าวจะพบได้จากงานศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาของนักวิชาการที่ศึกษาสังคมและวัฒนธรรมในไทย ในประเด็นที่หลากหลาย เช่น งานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ งานศึกษาของปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (๒๕๓๙) และงานศึกษาของกรรณิการ์ พรหมเสาร์และเบญจา ศิลารักษ์ (๒๕๔๒) โดยงานศึกษาดังกล่าวเป็นตัวอย่างในการศึกษาศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง การจัดการและควบคุมรักษาทรัพยากรธรรมชาติผ่านระบบความเชื่อและพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยง เช่นเดียวกันในงานของชูพินิจ เกษมณี (๒๕๓๙) ก็นำเสนอถึงความรู้เรื่องระบบนิเวศน์ของชาวกะเหรี่ยง ในฐานะที่เป็นวิถีคิดและภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์และรักษาป่าเพื่อความยั่งยืน นอกจากนี้งานศึกษาบางชิ้นได้นำเสนอประเด็นทางด้านการเปลี่ยนแปลงของชุมชนภายในหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะงานศึกษา

ของขวัญชีวัน บัวแดง (๒๕๔๑) เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง: กรณีศึกษาหมู่บ้านในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”

ดังนั้น การให้ความสำคัญกับประเด็นศึกษาทางด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ต้องการนำเสนอผ่านภาษาและวัฒนธรรมจะช่วยเปิดมุมมองต่อการทำความเข้าใจการดำรงชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ดังเช่นในมุมมองที่เน้นย้ำโดย Keyes (๑๙๗๙) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันที่เน้นประเด็นเรื่องอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์ ผ่านการตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง “ภาษา” กับการกำหนดความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่ง Keyes ได้ศึกษาชาวกะเหรี่ยงบริเวณชายแดนไทย-พม่า โดยมีข้อค้นพบว่า ความเป็นชาติพันธุ์เป็นประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดจากการเชื่อมโยงตัวตนกับคนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างออกไป ดังนั้น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นที่มาของลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยความสัมพันธ์ภายในกลุ่มกะเหรี่ยงและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ถูกสร้างขึ้นภายใต้บริบททางเศรษฐกิจระดับชาติ พัฒนาการทางการเมือง และสถานการณ์ที่เลื่อนไหลไปมาอยู่ตลอดเวลา โดยสรุป Keyes เสนอว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้รับการนำเสนอผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมในหลายลักษณะ เช่น นิยายปรัมปรา ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน คติธรรม และศิลปะ เป็นต้น ดังนั้น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงทำหน้าที่เสมือนยุทธวิธีในการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องเผชิญหน้ากับประสบการณ์ทางสังคมบางอย่าง (Keyes, ๑๙๗๙ อ้างใน ยศ, อ้างแล้ว: ๒๔-๒๕)

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อจัดทำกระบวนการเรียนการสอนและบทเรียนภาษากะเหรี่ยงให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยงภาคตะวันตก

๑.๒.๒ เพื่อรวบรวมบันทึกบทเพลงและกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (รำตง) แก่เยาวชนกะเหรี่ยงภาคตะวันตก

๑.๒.๓ เพื่อกระตุ้นความสนใจและเผยแพร่การถ่ายทอดและฟื้นฟูภาษาและศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

๑.๓ คำถามหลักในการวิจัย

การดำเนินการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงภาคตะวันตกผ่านกระบวนการเรียนการสอนและบทเรียนภาษากะเหรี่ยง และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (รำตง) ให้แก่เยาวชนกะเหรี่ยงได้สะท้อนบทเรียนอย่างไร และผลที่ได้รับสามารถส่งผลกระทบต่อการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง สามารถช่วยในการนำเสนอตัวตนผ่านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างไรบ้าง ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมไทย

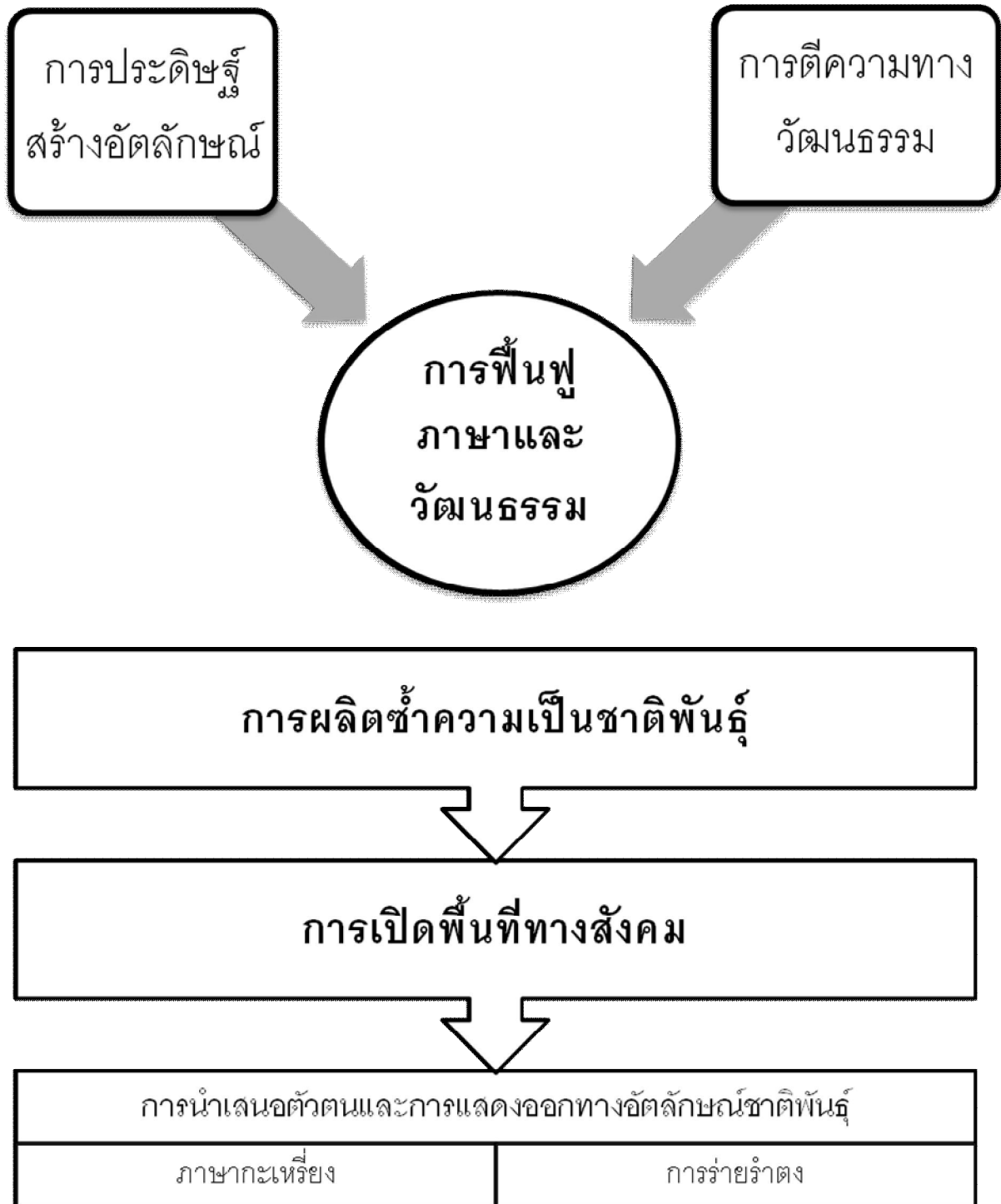
๑.๔ กรอบแนวคิด

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เน้นพิจารณามุมมองในเรื่องของการรักษาและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพราะผู้คนต่างเลือกใช้อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองเพื่อการดำรงชีวิต ประเด็นเรื่องของการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงได้รับการพิจารณาให้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาจมีการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ได้หมายถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะเปลี่ยนแปลงไปเสียทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์อาจเข้าใจได้ทั้งในความหมายของการอ้างถึงการเป็นสมาชิกในกลุ่มที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น

แนวคิดเรื่อง “การประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์” (Identity Construction) เพื่อพยายามเข้าใจบทบาทของวัฒนธรรมในกระบวนการสร้าง/รีออดอนอัตลักษณ์ ฟรีดแมนแบ่งมุมมองที่มีต่อวัฒนธรรมหลายแบบ มุมมองที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ในครั้งนี้ แนวคิดที่สองนำมาใช้คือแนวคิดเรื่อง “การตีความทางวัฒนธรรม” (Cultural Interpretation) เพื่ออธิบายวัฒนธรรมในฐานะของสัญลักษณ์ (Symbols) และความหมาย (Meaning) โดยกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใช้ประเพณีเดิมมาแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ดังกล่าว กรอบคิดในการอธิบายและการปรับใช้แนวคิดในการวิจัยครั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจถึงการเมื่อวัฒนธรรมกับการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เกี่ยวเนื่อง ที่จะช่วยเปิดมุมมองความคิดในการต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พยายามสร้างพื้นที่ให้ตนเอง และเพื่อการมีชีวิตรอดจากการตกในสภาวะเบียดขับทางสังคมและวัฒนธรรมศูนย์กลาง ตลอดจนความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น รวมถึงการพื้นที่ให้ตนเองสามารถแสดงออกทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ ดังนั้น “การสร้างพื้นที่” (Place Making) ในการพิจารณาการสร้างพื้นที่ในฐานะที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์เชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ทางสังคม

ภาพ ๑.๑ กรอบคิดในการศึกษา

๑.๕ ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตอบคำถามต่อการนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ศึกษาหมู่บ้านทั้ง ๓ พื้นที่ โดยให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัยได้แก่

๑.๕.๑ จัดประชุมเครือข่ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงภาคตะวันตกในพื้นที่เป้าหมาย

๑.๕.๒ จัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง(เน้นตัวอักษรและภาษาเขียน) และสอนศิลปะการแสดงพื้นบ้าน(รำตง) โดยวิทยากรท้องถิ่น ให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่เป้าหมาย

๑.๕.๓ จัดทำเอกสารการเรียนการสอนและบทเรียน (๑๒๐ ชั่วโมง) และแผ่นบันทึกภาพและเสียงบทเพลงรำตงพร้อมภาพถ่ายประกอบ

๑.๖ ขอบเขตการวิจัย

๑. บ้านใหม่พัฒนา ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๒. บ้านเวียงคะดี ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๓. บ้านนิเถะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ จัดประชุมเครือข่ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงภาคตะวันตกในพื้นที่เป้าหมาย

๑.๗.๒ จัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง(เน้นตัวอักษรและภาษาเขียน) และสอนศิลปะการแสดงพื้นบ้าน(รำตง) โดยวิทยากรท้องถิ่น ให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่เป้าหมาย

๑.๗.๓ การวิเคราะห์ การจัดทำรายงานและสรุปผลและบทเรียนการดำเนินโครงการปีแรกเพื่อนำเสนอต่ออนุกรรมการอำนวยการติดตามฯ

๑.๘ พื้นที่ศึกษา

๑. บ้านใหม่พัฒนา ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๒. บ้านเวียงคะดี ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๓. บ้านนิเถะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ สร้างเครือข่ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่มีส่วนร่วมในการจัดการองค์ความรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านภาษาและการแสดงศิลปะพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง (รำตง)

๑.๙.๒ เพิ่มจำนวนเยาวชนที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถใช้ภาษากะเหรี่ยง และสามารถพัฒนาความสามารถด้านภาษาเขียนมากขึ้น

๑.๙.๓ เยาวชนเข้าใจและรับรู้คุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น

๑.๑๐ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๑๐.๑. รายงานการศึกษาการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงตะวันตกจากชุมชนทั้ง ๓ พื้นที่

๑.๑๐.๒. หลักสูตรการเรียนสอนภาษากะเหรี่ยง ๑๒๐ ชั่วโมง เน้นการเขียนภาษากะเหรี่ยง และบทเพลงรำตงภาษากะเหรี่ยง-ภาษาไทย และแผ่นบันทึกเสียงบทเพลงรำตง จาก ๓ ชุมชน

บทที่ ๒

การทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในสังคมไทยแบ่งออกเป็นแนวทาง ๓ ประเด็น ในประเด็นแรกเป็นการศึกษาวัฒนธรรมในแบบเก่าที่มองวัฒนธรรมในลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว โดยศึกษาเพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนหนึ่งๆ เพียงเท่านั้น ต่อมาในประเด็นที่ ๒ เป็นการศึกษาในแง่ของเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มองถึงการปรับตัวและการปรับเปลี่ยนของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ส่วนประเด็นที่ ๓ นั้นเป็นการศึกษาที่เน้นสำคัญเรื่อง “ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องของบริบทด้านต่างๆ เข้ามามีอิทธิพล โดยการศึกษาในรูปแบบนี้ไม่ได้มองว่าวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมมีลักษณะที่ผูกติดกับพื้นที่อย่างตายตัว แต่ทว่าวัฒนธรรมกลับมีลักษณะที่เลื่อนไหลอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้แนวทางการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น เลื่อนไหล และรูปแบบต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ชายขอบที่ต้องเผชิญหน้าและต่อรองกับวัฒนธรรมจากศูนย์กลางอยู่ตลอดเวลา (ยศ, ๒๕๕๑: ๑๕)

ชาร์ล คายส์ (Charles Keyes, ๑๙๗๙) ให้ความสำคัญการศึกษาประเด็นอัตลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์ โดยตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการกำหนดความเป็นชาติพันธุ์ โดยคายส์ศึกษาชาวกะเหรี่ยงบริเวณชายแดนไทย-พม่า จึงทำให้พบว่าอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงไม่ได้เกิดขึ้นบนพื้นฐานทางชีวภาพหรือเชื้อชาติที่จะมากำหนดเป็นลักษณะที่ตายตัว แต่ทว่าความเป็นชาติพันธุ์เป็นประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดจากการเชื่อมโยงตัวตนกับคนอื่น ๆ วัฒนธรรมอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้การมองอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นแหล่งที่มาของลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งท่ามกลางบริบทที่หลากหลายเหล่านี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มกะเหรี่ยงและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ถูกสร้างขึ้นในบริบททางเศรษฐกิจระดับชาติ พัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คายส์จึงมองว่า สภาพการณ์ที่เลื่อนไหลไปมาตลอดเวลาเหล่านี้ทำให้เข้าใจถึงว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้นำเสนอผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมในหลายลักษณะ อาทิ นิยายปรัมปรา ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน คติธรรม และศิลปะ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และมีความหมายต่อปัจเจกชน การแสดงออกทางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่แต่ละกลุ่มแสดงออกไม่เหมือนกันเพราะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น คายส์จึงต้องการเน้นให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทำหน้าที่เสมือนยุทธวิธีในการปรับตัวสำหรับผู้คนที่ต้องเผชิญหน้ากับประสบการณ์ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจง

๒.๑ การรักษาและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

เฟรดเดริก บาร์ท (Frederik Barth, ๑๙๖๙) ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในงานศึกษาเรื่อง ‘Ethnic Group and Boundary’ ว่าหมายถึง ลักษณะที่บุคคลเลือกใช้เพื่อแสดงว่าตนเองเป็นใคร และกระบวนการที่บุคคลในสังคมเลือกแสดงว่าตนเองเป็นใครและอยู่ในกลุ่มใด บาร์ทศึกษาประเด็นของพรหมแดนทางชาติพันธุ์หรือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในวัฒนธรรมหนึ่งเพื่อใช้ในการแยกกลุ่มของตนเอง การศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในมุมมองของบาร์ทจะเน้นลักษณะแบบอัตวิสัย (Subjective Approach) ผ่านความคิดและความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อบอกว่า ตนเองเป็นใคร/อยู่กลุ่มใด และแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร การเลือกใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อแสดงถึงพรหมแดนทางชาติพันธุ์ผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกัน

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงไม่ใช่สิ่งที่ถูกมองเพียงแค่สิ่งสวยงามและรักษาเก็บเอาไว้ในพิพิธภัณฑ์เพราะผู้คนต่างเลือกใช้อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองเพื่อการดำรงชีวิต ดังที่คาส์มองในฐานะยุทธวิธีในการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเด็นเรื่องของการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงได้รับการพิจารณาให้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยโคมีลีอา แอน เคมเมอร์เออร์ (Comelia Ann Kammerer, ๑๙๘๗) ซึ่งถึงการปรับเปลี่ยนประเพณีที่สืบทอดกันมาของชาวอาช่าในสถานการณ์ที่พวกเขา กำลังเผชิญหน้ากับการทำทนายเพื่อการอยู่รอดทางวัฒนธรรมของพวกเขา โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่พวกเขาไม่สามารถหนีภัยรุกรานต่างๆ ดังที่เคยทำได้ในอดีตอีกต่อไป โดยเคมเมอร์เออร์พบว่ากลุ่มผู้อาวุโสของชาวอาช่าในหมู่บ้านพยายามสืบทอดการปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมในท่ามกลางการปรับเปลี่ยนของสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อวิถีวัฒนธรรมของพวกเขาอย่างมีจิตสำนึก เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่กำลังขยายตัวออกไปภายนอกชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (Kammerer, ๑๙๘๗: ๘๙)

อย่างไรก็ตาม ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาจมีการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ได้หมายถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะเปลี่ยนแปลงไป เพราะการเปลี่ยนแปลงทางชาติพันธุ์อาจเข้าใจได้ทั้งในความหมายของการอ้างถึงการเป็นสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่าง หรือในความหมายของการเปลี่ยนเกณฑ์การกำหนดตนเองสำหรับการเป็นสมาชิกในกลุ่มเฉพาะหนึ่งๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์การกำหนดตนเองของกลุ่มต่างๆ อาจไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกัน หรือเป็นสากล แต่ทว่าอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น (Kammerer, ๑๙๘๗: ๒๖๓) ในประเด็นนี้ ปีเตอร์ ฮินตัน (Peter Hinton, ๑๙๘๓) มองว่า การทำความเข้าใจอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้อย่างลึกซึ้งนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงมุมมองต่อตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวและความสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่างๆ ว่าพวกเขาติดต่อสัมพันธ์กันอย่างไร และพวกเขา กำหนดเครื่องหมายทางวัฒนธรรมเพื่อแยกตนเองออกจากคนอื่นอย่างไร (Hinton, ๑๙๘๓: ๑๖๔)

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของนิโคลัส แทปป์ (Nicholas Tapp, ๑๙๘๙) เขาได้หยิบเอาเรื่องตำนาน นิยายปรัมปรา และเพลงพื้นบ้านเพื่ออธิบายว่ากลุ่มชาติพันธุ์จัดประเภทตัวเองอย่างไร และมีการ

รักษาความเป็นชาติพันธุ์ของพวกเขาอย่างไร ในงานของแทปป์มองว่า ความเป็นชาติพันธุ์มั่งผ่านประวัติศาสตร์ของพวกเขาในลักษณะเช่นเดียวกับชาติพันธุ์ เพราะว่าเกิดขึ้นจากการเลือกอย่างมีจิตสำนึก (Conscious Choice) คนมั่ง เลือกหยิบเอาประวัติศาสตร์ของพวกเขาที่พวกเขาเห็นว่ามีความสำคัญต่อกลุ่มชาติพันธุ์ของพวกเขาเอง ซึ่งแทปป์พยายามชี้ให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตไปทั้งหมด แต่กลับเป็น “จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์” ที่สร้างขึ้นมาเพื่อแสดงตัวเองว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างไปจากกลุ่มอื่นอย่างไร และเพื่ออธิบายความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น หากพิจารณาของประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์มั่งกับชาวจีน และรัฐไทย ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในลักษณะชั่วคราวข้ามและเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จึงทำให้คนมั่งต่อสู้เพื่อดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองด้วยการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) กลับมาใช้ในความใหม่อย่างเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของตนเอง ด้วยการหยิบยืมและการให้ความหมายใหม่โดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการรับวัฒนธรรมอย่างมีจิตสำนึกและแสดงความแตกต่างของชาติพันธุ์ตนเองออกจากวัฒนธรรมหลัก

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นในหลายลักษณะ เอ็ดมัน ลีช (E.R. Leach, ๑๙๖๔) มองว่า ปัจเจกบุคคลพยายามปรับสถานภาพทางสังคมให้ดีขึ้นผ่านการกระทำเชิงสัญลักษณ์ เช่น พิธีกรรมและวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อยกสถานภาพทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดีขึ้นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ท่ามกลางความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ก่อตัวขึ้นในบริบทต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย ลีชเน้นย้ำว่า การปฏิบัติทางพิธีกรรมจึงเป็นเสมือนภาษาที่บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมและการรับรู้ของตนเองและคนอื่นในสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น

๒.๒ การทบทวนแนวคิดเรื่อง การประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ (Identity Construction)

วัฒนธรรมสามารถมองในฐานะเครื่องมือเชิงวิวิเคราะห์หรือวิธีคิด ในประเด็นนี้โจนาธาน ฟรีดแมน (Jonathan Friedman, ๑๙๙๔) พยายามเข้าใจบทบาทของวัฒนธรรมในกระบวนการสร้าง/รื้อถอนอัตลักษณ์ ฟรีดแมนแบ่งมุมมองที่มีต่อวัฒนธรรมหลายแบบ ยกตัวอย่างมุมมองแบบวัตถุของการศึกษา (Objective Culture) หรือแบบที่นักมานุษยวิทยามองวัฒนธรรมในฐานะเป็นมุมมองแบบคนนอก ส่วนวิธีคิดแบบที่สำคัญในการศึกษาวัฒนธรรมและทำความเข้าใจต่อการสร้างอัตลักษณ์คือการมองวัฒนธรรมเป็นแบบอัตวิสัย (Subjective Culture) ซึ่งเป็นมุมมองของคนใน โดยเป็นชุดคำอธิบายวัฒนธรรมของคนที่อยู่ในวัฒนธรรมนั้นเอง วิธีคิดแบบนี้เน้นเรื่องของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในฐานะที่เขามองตัวเองว่าเป็นอย่างไร

ฟรีดแมนยกตัวอย่างขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม (Cultural Movement) ที่แสดงให้เห็นถึงการปะทะประสานของโลกาภิวัตน์ (Globalization) และท้องถิ่นนวัตน์ (Localization) ในระบบโลก (World System) ๓ กรณี ในกรณีแรกคือ “La sapa” หรือคนชั้นสูงในคองโก ซึ่งเป็นประเทศที่ยากจน แต่คนกลุ่มหนึ่งคือ “La sapa” กลับพยายามสร้างอัตลักษณ์แบบฝรั่งเศสโดยการบริโภคสินค้าต่างๆ เพลงและเสื้อผ้าแบบฝรั่งเศส ซึ่งถ้ามองแบบผิวเผินอาจมองว่าเป็นการถูกดูถูกโดยวัฒนธรรมศูนย์กลาง สูญเสียความเป็นตัวเอง

สูญเสีย ประเพณีดั้งเดิม แต่พรีดแมนกลับมองว่า คนกลุ่มนี้พยายามสร้างอัตลักษณ์โดยใช้พลังภายนอกคือ ความเป็นฝรั่งเศส เพื่อมาสร้างตัวตนทางวัฒนธรรมของตัวเอง ถึงแม้ว่าในมุมมองหนึ่งอาจมองว่าเขาถูกกลืนซึ่งเป็นการมองเขาแบบถูกกระทำ (Passive) แต่พรีดแมนมองเขาแบบ “ผู้กระทำการ” (Active)

สำหรับกรณีศึกษาที่สอง พรีดแมนใช้ในการอธิบายเรื่องการสร้างอัตลักษณ์คือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไอนุ (Ainu) ในญี่ปุ่นซึ่งไม่มีที่ยืนในสังคม เพราะถูกกลืนเข้าไปในวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่พอมีการท่องเที่ยวเข้ามา ชาวไอนุ กลับอาศัยกระแสนี้สร้างตัวตนขึ้นมา ชาวไอนุในญี่ปุ่นใช้ความเป็นชายขอบและการที่วัฒนธรรมถูกทำให้เป็นสินค้า มาใช้ในการทำตัวเองให้กลายเป็นสินค้า (Self-commodification) สำหรับการท่องเที่ยว และทำตัวเองให้คนอื่นมาดู ในกรณีนี้ชาวไอนุจึงใช้สถานการณ์จากการท่องเที่ยวเป็นโอกาสที่จะได้ฟื้นฟูและรื้อฟื้นสิ่งที่ถูกกดทับไว้ อาทิ งานหัตถกรรมแบบไอนุ หรือวิถีชีวิตแบบไอนุ เพื่อให้คนอื่นเข้ามาดูและเป็นการจูงใจทำให้วัฒนธรรมของตนเองเป็นสินค้า ซึ่งส่งผลเป็นอย่างดีในการรื้อฟื้นของประเพณีแบบเดิม จนเกิดการจัดทำโรงเรียนสอนภาษาของพวกเขาเองอย่างมากมาย

ในกรณีศึกษาที่สาม พรีดแมนยกกรณีของขบวนการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของชนเผ่าดั้งเดิมฮาวาย ในอเมริกาท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าชาวฮาวายมีโอกาที่จะใช้ตัวเองเป็นสินค้า แต่พวกเขากลับไม่ต้องการทำตัวเองให้เป็นสินค้า จึงออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยพวกเขาแต่ชูแนวคิดต่อต้านการท่องเที่ยว และพยายามเรียกร้องให้มีการคืนวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวฮาวายกลับมา กระแสการเรียกร้องที่จะคืนอัตลักษณ์ความเป็นฮาวายดั้งเดิมมานั้นได้อาศัยกระแสความเป็นท้องถิ่นเป็นเครื่องมือต่อการเคลื่อนไหวเพื่อการสร้างอัตลักษณ์และวิถีชีวิตแบบชาวฮาวายและต่อต้านไม่ให้กลุ่มชาติพันธุ์ตนเองกลายเป็นสินค้า

มุมมองที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ในครั้งนี้ สำหรับพรีดแมนกลับมองว่า “ความเป็นแก่นแกน-ของแท้ดั้งเดิม” (Authenticity) นั้นไม่มีอยู่จริง แต่เป็นความเป็นของแท้ดั้งเดิมที่ถูกสร้างขึ้น (Stage Authenticity) พรีดแมนมองว่าไม่มีอะไรที่จริงแท้ เพราะแม้แต่วัฒนธรรมชุมชนก็เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมา โดยพยายามสร้างภาพชุมชนที่สวยงาม ดูดี ไม่มีเชิงลบเลย เป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นมา เมื่อความเป็นของแท้ดั้งเดิมถูกสร้างขึ้นมา จึงเป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของคน อย่างไรก็ตาม การสร้างอัตลักษณ์ของคนจึงเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งและมีความย้อนแย้งในตัวเอง จากตัวอย่างข้างต้นในงานศึกษาของพรีดแมน แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้คนใช้ความสามารถในการสร้างอัตลักษณ์ซึ่งเป็นยุทธวิธี (Strategy) อย่างหนึ่งของคนที่อยู่บริบทพื้นที่ที่ต้องการยกสถานะภาพของตัวเองไปอยู่ใกล้ศูนย์กลาง โดยใช้สัญลักษณ์ของศูนย์กลางเป็นตัวช่วยผลักดันตัวเองออกไปให้หลุดพ้นจากความเป็นชายขอบภายในสังคม ดังนั้นทั้งสามกรณีเป็นเรื่องของการสร้างอัตลักษณ์ โดยสะท้อนมุมมองเรื่องการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Politics of Identity) ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ในแทบทุกสังคม

กรณีในการศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ส่งผลต่อการผลิตซ้ำความเป็นชาติพันธุ์ เช่นในงานศึกษาของวันดี สันติวุฒิมณี (๒๕๔๕) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติ

พันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า” สะท้อนมุมมองที่น่าสนใจว่า ชาวไทใหญ่บ้านเปียงหลวงนั้นมีการบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์หลากหลายรูปแบบ โดยอัตลักษณ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ทางการเมืองระหว่างกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่กับรัฐบาลพม่า รวมทั้งชาวไทยใหญ่กับรัฐไทยอย่างมีนัยที่สำคัญ โดยกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าวช่วยให้มองเห็นและเข้าถึงกระบวนการธำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มคนที่ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์การเมืองที่มีความไม่แน่นอน และศักยภาพในการต่อสู้ของคนและการปรับตัวเพื่อเผชิญกับวิกฤตต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น (วันดี, ๒๕๔๕:๒๙๒)

๒.๓ การทบทวนแนวคิดเรื่อง การตีความทางวัฒนธรรม (Cultural Interpretation)

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเรื่อง “การตีความทางวัฒนธรรม” เพื่อใช้การอธิบายการให้ความหมายกับพิธีกรรมและสัญลักษณ์ในพิธีกรรมแบบเดิม โดยกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใช้ประเพณีเดิมมาแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งอาจเป็นด้านที่ถูกกระทำโดยวาทกรรมในด้านต่างๆ แต่แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับด้านของปฏิบัติการผ่านการให้ความหมายเพื่อการต่อรองกับวาทกรรม การสร้างความหมายใหม่ๆ ของผู้กระทำการในท่ามกลางบริบทแวดล้อมและสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เฉพาะเจาะจง การตีความทางวัฒนธรรมพิจารณาทั้งในมุมมองเชิงวัตถุและเชิงสัญลักษณ์ โดยดูความหมายในสัญลักษณ์ ถ้อยคำปฏิบัติการของคนกลุ่มต่างๆ ในลักษณะของสัญศาสตร์ (Semiotics)

สำหรับแนวคิดการตีความทางวัฒนธรรม คลิฟฟอร์ด เกียร์ต (Clifford Geertz) จะอธิบายวัฒนธรรมในฐานะของสัญลักษณ์ (Symbols) และความหมาย (Meaning) โดยมีมุมมองในการอธิบายที่หลากหลาย เช่น การมองวัฒนธรรมว่าเป็นการประกอบสร้างทางสังคม การมองวัฒนธรรมในมิติของพื้นที่และเวลา และมิติด้านอารมณ์และประสบการณ์ร่วมของผู้คนในพิธีกรรม การอธิบายวัฒนธรรมว่าเป็นระบบใหญ่ของการจำแนกแยะแยะ ซึ่งเป็นระบบทั้งหมดของสัญลักษณ์และความหมาย หากจำแนกแยะหน่วยวิเคราะห์ทางวัฒนธรรม (Cultural Unit) แล้วจึงต้องเข้าใจความหมายของสิ่งที่แยกแยะนั้นอย่างลึกซึ้ง เช่น การเข้าใจความหมายของ “ไก่” ที่ถองแท้ของเกียร์ตก่อนจะศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมการชนไก่ของชาวบาห์ลี การจะสกัดเอาความหมายของหน่วยทางวัฒนธรรมนั้นต้องใช้ยุทธวิธีที่หลากหลายและเหมาะสมด้วย อาทิผ่านจากสุภาชิต คำพังเพย การสนทนา ความสัมพันธ์ของคนที่เกี่ยวข้อง และในแง่มุมมองวิธีวิทยานั้น การศึกษาความหมายทางวัฒนธรรมจึงต้องมีการสลับบทบาทมุมมองแบบคนนอก (Experience Far) และคนใน (Experience Near) โดยเกียร์ตเชื่อว่าไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมของคนอื่นได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งการศึกษาทำได้เพียงแค่การขยับเข้าไปใกล้ในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งได้เพียงเท่านั้น

การนำเอาแนวคิดเรื่องการตีความทางวัฒนธรรมจึงไม่ได้มองปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นนามธรรม แต่พิจารณาในฐานะเป็นสิ่งสร้างทางสังคมวัฒนธรรม (Social Construction) และเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งที่มีการแย่งชิง ผลิตซ้ำ และต่อสู้ในกระบวนการให้ความหมายไปต่างๆ กันในผู้คนกลุ่มต่างๆ และในบริบทประวัติศาสตร์ช่วงต่างๆ โดยการวิจัยครั้งนี้ต้องการนำเอาแนวคิดนี้เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และเพื่อพิจารณาการให้ความหมายกับ

อดีต ในรูปของสำนึกทางประวัติศาสตร์ (Historical Consciousness) ของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งใช้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (Event History) เป็นตัวสร้างลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นขึ้นมา

โดนัลด์ มอร์ (Donald Moore, ๑๙๙๓) ศึกษาปัญหาเรื่องการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม เมื่อโครงการของรัฐต้องการขยายพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จึงทำให้เกิดการปะทะกับชาวเขาที่อยู่ในพื้นที่เดิม โดยผู้เขียนนำแนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง (Political Ecology) มาประยุกต์ตีความใหม่ ร่วมกับการใช้แนวคิดการตีความวัฒนธรรม และยังคงให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มต่างๆ ด้วย ในจุดนี้ มอร์เห็นว่าการมองแต่โครงสร้างทางสังคมมากเกินไป ทำให้มองไม่เห็นวิถีในการต่อสู้ในการอ้างอิงการใช้ทรัพยากรของตัวละครต่างๆ และมีมิติทางวัฒนธรรมในบริบทของการเมืองในท้องถิ่น ผู้เขียนจึงนำแนวคิดเรื่องการตีความทางวัฒนธรรม เข้ามาใช้ในการศึกษาด้วย ผู้เขียนเห็นว่าความขัดแย้งเหนือที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติ แยกไม่ออกจากการต่อสู้เพื่อให้ความหมายทางวัฒนธรรม คนกลุ่มต่างๆ มีการให้ความต่อพื้นที่เดียวกันที่ต่างกันออกไป

มอร์ชี้ให้เห็นว่ามีการต่อสู้ให้ความหมายพื้นที่จากตัวละครต่างๆ ถึงแม้ว่ารัฐเองพยายามแก้ไขปัญหาที่ดินโดยการออกโฉนด กำหนดแผนที่ อาณาเขตอย่างเป็นทางการ แต่ผู้นำท้องถิ่นอ้างสิทธิการได้รับมรดกตกทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ที่เรียกว่า Rule the Land การกำหนดเขตแดนต้องทำตามประเพณี ด้านอุทยานก็เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรไม่ให้ถูกทำลาย แต่คนในท้องถิ่นกลับเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติควรมานำมาใช้ไม่ให้เกิดการทำลาย ด้วยความเชื่อว่าทุกสิ่งเป็นประโยชน์ (things utilized) และทุกสิ่งสร้างสรรค์ (things created) มีการอ้างอิงถ้อยคำของคนเฒ่าคนแก่ในการโต้เถียงกัน ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับคนท้องถิ่นจึงเชื่อมโยงกับจักรวาลวิทยาและสำนวนทางศาสนา หรือในฝ่ายชาวบ้านเองก็มีความแตกต่างหลากหลายในความคิด ความแตกต่างในความคิดการต่อต้านการขยายพื้นที่อุทยานของเพศชายกับเพศหญิง สำหรับผู้หญิงการประกาศพื้นที่อุทยานทำให้ขาดรายได้จากการหาฟันและการนำต้นกกมาทำงานหัตถกรรม แต่สำหรับผู้ชาย ต้องการที่จะสร้างรั้วกันกันวัวหนีออกไป แต่ฝ่ายหญิงเห็นว่าเป็นการปิดโอกาสในการออกไปเก็บฟืนและเพาะปลูกในพื้นที่ดินแปลงเล็กๆ แต่ทั้งสองฝ่ายก็เห็นร่วมกันในการต่อต้านการอุทยาน

นอกจากนี้การตีความทางวัฒนธรรมยังเปิดมุมมองต่อการให้ความหมายใหม่ของผู้คนที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ในงานศึกษาของ ทวิช จตุวรพิทักษ์ (๒๕๓๘) มองว่าการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขายากจนที่กำลังอยู่ในสถานะเป็นคนชายขอบ หรือ “ภาวะตกขอบทางสังคม (Marginalization)” ซึ่งพวกเขาเป็นทั้งคนชายขอบของประเทศไทยแล้วยังเป็นชายขอบของการพัฒนาด้วย การศึกษาได้เจาะลึกพลังของพิธีกรรมของชาวลีซอที่ใช้ในการกำหนดและตีความสถานการณ์หรือปัญหาเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ในบริบทที่ชุมชนไร้อำนาจในการจัดการทรัพยากร และในระดับปัจเจกบุคคลก็สูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นคน โดยที่ใช้แนวคิดที่มีลักษณะเคลื่อนไหว ๓ ประการคือ แนวคิดที่ว่าด้วยอำนาจ แนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นชาติพันธุ์ และแนวคิดที่ว่าด้วยการปรับเปลี่ยนอำนาจของพิธีกรรม ในการวิเคราะห์ชุมชน คราวเรือนและปัจเจกบุคคล ดังกล่าวจึงได้สาระสำคัญเป็นประเด็นหลักๆ คือ การปรับเปลี่ยน

โลกทัศน์ผ่านการแสดงออกทางอุดมการณ์ของอำนาจครอบงำและอำนาจท้องถิ่นเพื่อเป็นการขยายพื้นที่อำนาจของตนเอง ประเด็นต่อมาคือ การตีความสำนึกของชาติพันธุ์ในบริบทใหม่ เป็นการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสัญลักษณ์ทางความเชื่อให้มีความทันสมัยเพื่อความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกมากขึ้น และประเด็นสุดท้ายคือ การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นทั้งภายในชุมชนและกับคนของรัฐหรือตัวแทนของอำนาจรัฐ

๒.๔ การเมืองวัฒนธรรมกับการศึกษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

การเมืองวัฒนธรรมคืออะไร การเมืองวัฒนธรรม หรือ ‘Cultural Politics’ หมายถึง “การปรับเปลี่ยนจุดเผชิญหน้า” โดยใช้ยุทธวิธีอื่นๆ เช่น การใช้ความเป็นชาติพันธุ์ในการปรับความสัมพันธ์ ซึ่งอาจจะไม่กระทำออกมามากๆ แต่ใช้วิธีการแบบอ้อมๆ จึงทำให้การเมืองวัฒนธรรมมีการปรับเปลี่ยนวิธีใช้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับว่าเรามีประโยชน์ตรงไหน เนื่องจากว่ามันไม่มีอะไรเป็นแก่นแกน การเมืองวัฒนธรรมจึงเป็นการเปลี่ยน (transform) เมื่อมันต้องอำนาจ มันจึงต้องสร้างพลังการต่อรองมากขึ้น

แนวทางการเมืองวัฒนธรรมเป็นความพยายามในการแสวงหาวิถีวิทยาเพื่อศึกษาความเป็นจริงทางสังคม ที่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้การศึกษาการเมืองวัฒนธรรมมีการผสมผสานและซ้ำซ้อนแนวความรู้อันแตกต่างหลากหลาย แนวทางการเมืองวัฒนธรรมเป็นความพยายามที่จะแสวงหาแนวทางแนวทางการศึกษาที่พิจารณาความสัมพันธ์อันเลื่อนไหลในหลายระดับที่มีเป้าหมายในการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีมิติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องของการสร้างความหมาย

มนทัศน์ในการศึกษาการเมืองวัฒนธรรม เช่น แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall) ได้ประยุกต์แนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) เพื่ออธิบายการเมืองวัฒนธรรมว่าหมายถึง ความพยายามในการสร้างวาทกรรมเพื่อต่อสู้กับอุดมการณ์ ด้วยการใช้อย่าง การจัดประเภท การสร้างภาพทางความคิด และระบบของการสร้างภาพตัวแทนความจริง โดยมีชนชั้นและกลุ่มต่างๆ นำมาใช้เพื่อแข่งขันกันในการสร้างการยอมรับจากสังคม (Hall, ๑๙๙๗) โดยแนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อการศึกษาการเมืองวัฒนธรรมก็เพื่อการเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับการวิเคราะห์อำนาจเข้าด้วยกัน (Barker, ๒๐๐๐: ๕) โดยอำนาจในแนวทางการเมืองวัฒนธรรม ได้แก่ อำนาจในการตั้งชื่อ อำนาจในการสร้างสามัญสำนึก อำนาจในการสร้างชุดแบบแผนอย่างเป็นทางการ และอำนาจในการสร้างความชอบธรรมทางสังคม

แนวทางการศึกษาการเมืองวัฒนธรรมผ่านแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่ต้องการวิพากษ์วิจารณ์ความรู้ในแบบวิทยาศาสตร์ โดยต้องการเสนอว่า ความรู้เกิดขึ้นในบริบทที่เฉพาะเจาะจงในช่วงเวลาหนึ่งๆ และถูกสร้างขึ้นมาอย่างหลากหลาย ซึ่งแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมและแนวคิดหลังสมัยใหม่ต่างก็มีแนวคิดที่มีทัศนะร่วมกัน คือ การต่อต้านแนวทางสารัตถะนิยม การสร้างความชุมชนและอัตลักษณ์ของกลุ่มที่เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ของการสร้างความแตกต่าง ซึ่งรวมไปถึงเรื่องการกีดกันและการผนวกรวม และการสร้างความเป็นอื่น อัตลักษณ์และวัฒนธรรมจึงเป็นผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม

ต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ผ่านการเจรจาต่อรองและการต่อสู้ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ อัตลักษณ์ ชุมชน และท้องถิ่นที่มีการปรับเปลี่ยนและมีการสร้างใหม่อยู่เสมอ จากปฏิสัมพันธ์ของการปรับเปลี่ยนของพลังต่างๆ ที่กำหนดความเป็นไปของสังคม โดยพื้นที่ในที่นี้ไม่ใช่เป็นเพียงพื้นที่ทางกายภาพ หรือพื้นที่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง แต่ว่าเป็นพื้นที่ของปฏิบัติการและปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีการปรับเปลี่ยนและเลื่อนไหลอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งในแต่ละพื้นที่มีเงื่อนไขและบริบทที่มีความแตกต่าง จึงทำให้มองเห็นพื้นที่และการเมืองวัฒนธรรมจากเงื่อนไขของความต่างเหล่านี้ด้วย ดังนั้น การศึกษาเรื่องการเมืองวัฒนธรรมจึงเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นพลวัต เน้นการตีความ การต่อรองและการตอบโต้ต่อสถานการณ์ที่มนุษย์แต่ละกลุ่มเผชิญหน้าอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่มีความเท่าเทียม (ยศ, ๒๕๕๑: ๓๘-๓๙)

แนวคิดเรื่องการเมืองวัฒนธรรมช่วยเปิดมุมมองความคิดในการต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พยายามจะสร้างพื้นที่ หรือสร้างบ้านใหม่ให้ตนเอง เพื่อการมีชีวิตรอดจากการตกในสภาวะเปียดขัดทางสังคมและวัฒนธรรมศูนย์กลาง ตลอดจนความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการพื้นที่ให้ตนเองสามารถแสดงออกทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ ดังนั้น การสร้างพื้นที่ (Place Making) ตามแนวคิดของ Gupta and Ferguson (๑๙๙๗) ในการพิจารณาการสร้างพื้นที่ (Place) ในฐานะที่ถูกสร้างขึ้นมาในความสัมพันธ์เชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมันมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวาทกรรมในการสร้างพื้นที่ทำให้พื้นที่ที่สร้างไม่มีความมั่นคง (Instable) แต่จะมีการปรับขอบเขตของพื้นที่ มีการช่วงชิงความหมาย (Contestation) ที่เกิดขึ้นในการต่อรองในรูปแบบต่างๆ ของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มต่างๆ

พื้นที่จึงมีความสำคัญในฐานะบริบทของการกระทำที่มันมีอะไรมากกว่าเพียงองค์ประกอบกายภาพหรือฉากเท่านั้น เพราะการจัดวางพื้นที่ทำให้พื้นที่เป็นสถานการณ์เฉพาะที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความคิดความรู้สึกของปัจเจก ทำให้เขาเลือกที่จะนิยามสถานการณ์เฉพาะหน้าอย่างมาก จึงทำให้การหยิบเอาสถานการณ์นี้มาต่อรองการมีชีวิตรอดในสังคมของคนพื้นที่ในการให้ภาพลักษณ์ของการรวมกลุ่มมุสลิมพม่าในเชียงใหม่ และมีผลต่อการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของสถานการณ์นั้นให้มีความสร้างสรรค์ หลังจากการกระทำผ่านไปแล้ว ซึ่งสถานการณ์ยังคงตกค้างในพื้นที่ในความทรงจำของปัจเจกด้วย ทำให้พื้นที่เป็นการให้ชีวิตและถูกทำให้มีชีวิตโดยปัจเจก ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการรับรู้โลกและการเลือกกระทำ (อภิญา, 2543:83)

เช่นในงานของสิริพร สมบูรณ์บุรณะ (๒๕๓๖) ได้ศึกษาในเรื่องของชีวิตคนในชุมชนชายขอบของสังคมเมือง กรณีที่เป็นคนเก็บขยะตามชานเมือง ซึ่งงานศึกษาชิ้นนี้ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของ “พื้นที่” และ “วิถีชีวิต” ของคนในพื้นที่ว่า แม้จะอยู่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของชุมชนใหญ่ และเป็นพื้นที่ที่เป็นผลมาจากการพัฒนามาเป็นเมืองที่มีแรงงานอพยพมาจากภาคการเกษตรเข้ามาอาศัยอยู่ โดยมองถึงสังคมที่มองว่า สลิมเป็น “ชายขอบ” ที่เป็นภาระหรือปัญหาของสังคมเมือง แต่ยังมีอีกฝ่ายหนึ่งที่มองว่า สลิมมีหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจการเมืองโดยรวม ซึ่งก็คือ เป็นแหล่งแรงงานราคาถูกให้กับระบบทุนนิยม งานชิ้นนี้เป็น

การศึกษา “พื้นที่ทางสังคม” (Social Space) ของชุมชนกองขยะที่สัมพันธ์กับชีวิตของคนในพื้นที่นั้น และในการแสดงถึงฐานะความเป็นชายขอบของวิถีชีวิตในสังคมเมือง

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (Pinkaew, ๒๐๐๑) พยายามชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของรัฐธรรมนูญใหม่ทำให้เกิดกระบวนการที่เรียกว่า “กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ” (Constructing Marginality) คือกระบวนการที่รัฐสมัยใช้กลไกของอำนาจรัฐในการจัดแบ่งประเภทของกลุ่มชาติพันธุ์ (Modern State apparatus of ethnic classification) ที่อยู่ในพื้นที่พรหมแดนของประเทศ โดยศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง (Karen) ว่ารัฐได้ มีการกำหนดคุณลักษณะ การตีตราว่าเป็นผู้ก่อปัญหา โดยไม่ได้แยกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด และกำหนดแผนที่ความเป็นไทยผ่านเรือนร่างของผู้คน (Thai Geo – Body) การนิยามว่าเป็นชาวป่า คือคนที่อยู่บริเวณชายแดน ป่าเถื่อน ไม่เจริญ โง่เขลา และล้าหลัง เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้มีผลต่อการรับรู้ร่วมของผู้คนในประเทศ ยังมีการผลิตซ้ำผ่านเอกสารของกลุ่มขุนนางหรือนักวิชาการในช่วงนั้น สื่อของกลุ่มชนชั้นกลาง และสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติไทยขึ้นมาในขอบเขตความเป็นเชื้อชาติไทย ก็ยังทำให้ภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่เหมารวมกับกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงพรมั่วและดูน่ากลัวเข้าไปด้วย แม้ว่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ลัทธิชาตินิยมจะรุนแรง การนิยามความเป็นหนึ่งเดียวของชาติกลายเป็นกระแสในช่วงนั้น กระเหรี่ยง ในฐานะที่เป็นกลุ่มคนที่ถูกมองว่าอ่อน สอนง่าย ถูกจัดเข้ามาไว้เป็นส่วนหนึ่ง แต่ว่าเป็นการเข้ามาอยู่อีกสถานะหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า ชาวเขา ซึ่งนักวิชาการในช่วงหลัง ก็วิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นคำที่มีลักษณะคู่ตรงข้าม ในความหมายที่ว่า ชาวเขา ก็ไม่ใช่ชาวเรา และไม่ใช่พวกเรายูดี

ขณะเดียวกันการเมืองวัฒนธรรมยังสะท้อนผ่านการแย่งชิงในการเข้าถึงทรัพยากรระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ในงานศึกษาของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (Anan, ๑๙๙๘) เรื่อง The Politics of Conservation and The Complexity of Local Control of Forests in The Northern Thai Highland ได้ให้ความกระจ่างว่าชุมชนท้องถิ่นเองก็ได้สยบยอมต่อเครื่องมือทางอำนาจรัฐไปเสียหมด พบว่าหลายที่ชุมชนท้องถิ่นได้สร้างเครื่องมือ หรือ ความรู้แบบใหม่ ที่เป็นทั้งความรู้ท้องถิ่นดั้งเดิม และความรู้ที่มีผสมทั้งความรู้สมัยใหม่และความรู้ท้องถิ่น เพื่อต่อรองอำนาจไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐไปเสียหมด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการทรัพยากร อนันท์พบว่า ในพื้นที่สูงแทบภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นที่อยู่กลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่มและเป็นพื้นที่ที่ทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ รัฐไทยได้สร้างวาทกรรมว่าด้วยชาวเขาทำลายป่าและเป็นภัยต่อความมั่นคงตอกย้ำและสร้างมายาคติ เพื่อให้อยู่เป็นคู่ตรงข้ามกับการการอนุรักษ์ สร้างความชอบธรรมของรัฐที่จะเข้ามาควบคุมและขยายพื้นที่ของอำนาจรัฐในการจัดการฐานทรัพยากร ที่ครั้งหนึ่งชุมชนเหล่านี้เคยมีการใช้ประโยชน์และการจัดการในรูปของภูมิปัญญาชาวบ้านในรูปแบบต่างๆ ในการปฏิบัติการอันเป็นจริงของท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ซับซ้อน โดยรัฐสร้างการกีดกัน บีบคั้นและการพยายามที่จะขับไล่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ออกจากพื้นที่ โดยอ้างการอนุรักษ์พื้นที่ป่า โดยเฉพาะพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าต้นน้ำ แต่เอาเข้าจริงกับพบว่าวาทกรรมการอนุรักษ์นั้นแฝงไปด้วยเบื้องหลังทางการเมืองที่สร้างขึ้นมาเพื่อต้องการที่จะช่วงชิงความหมายของชุมชนที่มีต่อทรัพยากรป่าเพื่อความชอบธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรป่าของรัฐ แต่ปล่อยให้

กลุ่มผู้มีอำนาจต่างๆ คว้าใช้ช่องว่างของอำนาจรัฐเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เหล่านั้น กลายอนุรักษ์จึงไม่ได้เป็นเป้าหมายที่แท้จริงเป็นแค่เพียงวาทกรรม ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จึงคว้าใช้วาทกรรมอนุรักษ์เหล่านี้ในเปิดพื้นที่เพื่อให้คนมีส่วนร่วม โดยการช่วงชิงการตีความหมายของการอนุรักษ์ว่าทำได้หลายแบบ “ป่าชุมชน” (Community Forests) คือวาทกรรมด้านที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาเพื่อช่วงชิงความหมายของการอนุรักษ์ของรัฐที่ไม่เปิดพื้นที่ให้กับชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ จะเห็นว่าการช่วงชิงความหมายของการอนุรักษ์ ก็คือการช่วงชิงพื้นที่ทางสังคม (Social Space) เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการเข้าถึงฐานทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น

ความสนใจที่มากขึ้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยง ด้านหนึ่งเป็นผลมาจากความต้องการที่จะค้นหา อัตลักษณ์ของตนเองเพื่อสนองตอบต่อประเพณีที่สูญหายไปอย่างรวดเร็ว ด้านหนึ่งจากความไม่มั่นคงและความไม่แน่นอนจากการพัฒนาแบบทุนนิยม ข้อถกเถียงในเรื่องวัฒนธรรมและชาติพันธุ์มีส่วนส่งเสริมให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของการสร้างตัวเองและประวัติศาสตร์ของเราเอง การศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นจะต้องเชื่อมโยงปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการทางสังคม ดังตัวอย่างงานที่เกี่ยวข้องกับการเมืองวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่อไปนี้

ประเด็นของการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ปรากฏให้เห็นผ่านงานศึกษาทางมานุษยวิทยาจำนวนมาก เช่น งานศึกษาของ เอฟ. เค. เลย์แมน (F.K. Lehman, ๑๙๙๒) ได้ศึกษากลุ่มกะเหรี่ยงคะยา บริเวณชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เลย์แมนพบว่า ชาวกะเหรี่ยงได้ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากการทำไร่ไปสู่การทำนาดำเช่นเดียวกับกลุ่มชาวไตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนไปและพวกเขาลงมาทำงานบนพื้นราบจำนวนมากจนไม่สามารถทำไร่บนภูเขาได้

ประเด็นในเรื่องการเปลี่ยนระบบความคิด ความเชื่อทางศาสนาของชาวกะเหรี่ยงปรากฏเห็นชัดในงานของ โยโกะ ฮายามิ (Yoko Hayami, ๑๙๙๒) และขวัญชีวัน บัวแดง โดยฮายามิศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางพิธีกรรมและศาสนาของชาวกะเหรี่ยงสกอว์ในภาคเหนือของไทย มองวิธีการที่ชาวกะเหรี่ยงพยายามจะรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองในภาวะที่ต้องมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น ฮายามิวิเคราะห์ผ่านความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงการประกอบพิธีกรรมตามเดิมไปสู่การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธและคริสต์ และมองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านการเข้ามาของศาสนาพุทธในชุมชน เธอมองว่าศาสนาพุทธเข้ามาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายของรัฐหรืออำนาจส่วนกลางภายใต้โครงการธรรมจาริกซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติและสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านกระบวนการกลายเป็นชาวพุทธ ดังนั้นศาสนาพุทธที่เข้ามาจึงเป็นตัวแทนอำนาจรัฐ (Hayami, ๑๙๙๒: ๒๖๗-๒๖๘)

เช่นเดียวกับงานของขวัญชีวัน ค้นพบว่าการสร้างความเป็นศูนย์กลางรัฐไทยและนโยบายสร้างควมทันสมัย มันเป็นตัวเปิดรับเอาแรงขับเคลื่อนของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มากยิ่งขึ้นและเข้าไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงทางตอนเหนือของไทยมากกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา ผ่านการเข้ามาจัดการเรื่องป่าของรัฐและการปกครองส่วนกลาง รวมถึงการสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในหมู่บ้าน แต่ที่สำคัญคือการพยายามผสมกลมกลืนชาวเขาให้เป็นคนไทยและสร้างความเป็นสมาชิกในระดับโลก เงื่อนไขต่างๆ ที่ส่งผลต่อศาสนาตามประเพณีวางบนฐานที่มีความมั่นคงทางโลกทัศน์และความสัมพันธ์ทางสังคมได้ถูกทำลายลง โดยทั้งชาว

กะเหรี่ยงและชาวอำเภอต้องเปลี่ยนศาสนาเป็นพุทธและคริสต์ แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนศาสนาของคนอำเภอก็ตาม (Kwanchewan and Panadda, ๒๐๐๘: ๘๔-๘๕) ในขณะที่ขั้วชีวิตัน บัวแดงเองยังมองว่าการเปลี่ยนศาสนาและพิธีกรรมเป็นเรื่องของการต่อรองทางความหมายและเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง ขึ้นอยู่กับบริบทความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง (ขั้วชีวิตัน, ๒๕๕๖)

กลุ่มชาติพันธุ์ที่กระจายอาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ คำถามสำคัญคือ ผู้คนเหล่านี้จะสามารถดำรงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ที่ดำรงสืบเรื่อยมา มุมมองทางมานุษยวิทยาในปัจจุบันจะมองเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในลักษณะของการเรียกตัวเองแบบ “จินตภาพ” และ “ประดิษฐ์” ขึ้น โดยไม่เกี่ยวพันกับการต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ ความเป็นชาติพันธุ์แสดงออกในพิธีกรรมและการถอนโครงสร้าง (Deconstruction) เมื่อเห็นโศกนาฏกรรมความรุนแรงทางชนชาติที่เกิดขึ้นอย่างมากมายในปัจจุบัน เช่นงานของราจาห์ (A. Rajah, ๑๙๙๐) มองว่าการข้ามพรมแดนไปมาของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า นั้น ความเป็นชาติพันธุ์และความเป็นชาติของกะเหรี่ยงจึงเป็น “ชุมชนในจินตนาการที่ถูกสร้างขึ้น” และปรับเปลี่ยนไปมาอย่างต่อเนื่อง

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยของโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงตะวันตกในครั้งนี้เริ่มด้วยการประสานเพื่อปรึกษาหารือร่วมกันกับเครือข่ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ทั้ง ๓ หมู่บ้านว่าทำอย่างไรให้โครงการฝึกอบรมสามารถกระตุ้นความสนใจและเผยแพร่การถ่ายทอดและฟื้นฟูภาษาและศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยงผ่านการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงและการถ่ายทอดศิลปะการรำรำตงให้แก่เยาวชนในระยะเวลา ๔ เดือนนี้ โดยในช่วงแรกของโครงการแบ่งออกเป็น ๓ ช่วงกิจกรรมได้แก่

ช่วงที่ ๑ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ คือ ช่วงของจัดประชุมเครือข่ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงภาคตะวันตกในพื้นที่เป้าหมาย

ช่วงที่ ๒ เดือนสิงหาคม – กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ คือช่วงของจัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง(เน้นตัวอักษรและภาษาเขียน) และสอนศิลปะการแสดงพื้นบ้าน(รำตง) โดยวิทยากรท้องถิ่น ให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่เป้าหมาย

ช่วงที่ ๓ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ช่วงสุดท้ายของโครงการคือ ช่วงของการวิเคราะห์ การจัดทำรายงานและสรุปผลและบทเรียนการดำเนินโครงการปีแรกเพื่อนำเสนอต่ออนุกรรมการอำนวยการติดตามฯ

โดยเนื้อหาของบทนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของโครงการโดยสรุป เพื่อให้เห็นภาพของกระบวนการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นทั้งใน ๒ ภาคส่วน ส่วนแรกคือการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนชาวกะเหรี่ยงทั้ง ๓ พื้นที่ ในส่วนที่สองคือ การจัดการฝึกอบรมฟื้นฟูภาษาและการรำรำตง ซึ่งคณะที่วิจัยได้แบ่งการทำงานทั้ง ๒ ด้านไปพร้อมๆ กัน เพื่อสามารถทำความเข้าใจและแก้ปัญหาในการดำเนินโครงการในแต่ละช่วงได้

ช่วงที่ ๑ การจัดประชุมเครือข่ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงภาคตะวันตกในพื้นที่เป้าหมาย

การเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพของโครงการนี้เริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่และผู้รู้ที่ให้ความสำคัญในการสานต่อประเพณีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงภายในหมู่บ้าน ๓ พื้นที่ โดยเนื้อหาของการเก็บข้อมูลในช่วงนี้จะเน้นในเรื่องของประวัติศาสตร์เรื่องเล่าเกี่ยวกับความเป็นชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ ความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานในแต่ละชุมชน และที่สำคัญคือ กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและความสำคัญในการเรียนภาษากะเหรี่ยงของเยาวชนและชาวบ้าน รวมถึงการถ่ายทอดประเพณีการแสดงรำตง

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้เริ่มต้นพร้อมกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงตามที่กำหนดไว้ในโครงการ โดยในช่วงเดือนแรกของโครงการจะเน้นการจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือ

เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของชาวบ้านในพื้นที่ จึงทำให้กระบวนการในช่วงนี้สามารถดำเนินไปพร้อมๆ กับการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมกับชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมเพื่อหารือแนวทางและแลกเปลี่ยนทัศนะในการทำงานของโครงการ

รูปภาพ ๓.๑ การจัดประชุมเพื่อประสานงานและดำเนินการโครงการฯ กับผู้มีความรู้ภายในหมู่บ้านเวียคคี

การกำหนดพื้นที่ของการศึกษาของโครงการ ในแรกเริ่มได้กำหนดให้ ๓ พื้นที่ในตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ๓ หมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านเวียคคี หมู่บ้านใหม่พัฒนา และหมู่บ้านนิเถะ ในฐานะหมู่บ้านนำร่องในการจัดโครงการฯ ครั้งนี้ เพราะในอนาคตข้างหน้าโครงการฟื้นฟูเรื่องภาษากะเหรี่ยงและการร่ำตังสามารถดำเนินการในหลายๆ พื้นที่ ต่อไปได้โดยใช้รูปแบบในการจัดโครงการในลักษณะเดียวกันได้

รายชื่อวิทยากรที่ทำงานร่วมในโครงการของพื้นที่หมู่บ้านนิเถะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี ประกอบด้วย

๑. นายจีหวี	รับผิดชอบในการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง
๒. นายวันชัย ไทรสังข์ธำรงกร	รับผิดชอบในการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง
๓. นางมะอู่ซู่	รับผิดชอบในการถ่ายทอดการแสดงศิลปะประเพณีการร่ำตัง
๔. นายสมชาย ศรีสุข	รับผิดชอบในการประสานงานประจำพื้นที่

รูปภาพ ๓.๒ การสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากนักวิจัยท้องถิ่น คุณสมชาย อดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา

ครูสมชาย ศรีสุข ผู้จัดทำข้อมูลมีความประสงค์เพื่อจะฟื้นฟูอนุรักษ์การแสดงละเล่นพื้นบ้าน โดยเฉพาะการรำตง หรือ “เทอลีตง” โดยหลายหมู่บ้านในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีได้ริเริ่มฟื้นฟู และช่วยกันอนุรักษ์ เริ่มต้นด้วยการศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ การแสดงในพิธีกรรม โดยครูสมชายได้รวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์จากผู้ที่มีความรู้ และครูอาจารย์ผู้สอนรำตงในแต่ละหมู่บ้าน การสัมภาษณ์ผู้ อาวุโสภายในหมู่บ้าน นางเอ็งโท (อายุ ๖๙ ปี) นางมะโองเหมี้ย (อายุ ๖๓ ปี) นางมเสงยู (อายุ ๖๓ ปี) นางมะ เหมจี (อายุ ๖๒ ปี) นายนุ (อายุ ๖๔ ปี) และนายเนซัง (อายุ ๖๑ ปี) เล่าว่า แต่ละคนเริ่มฝึกการเรียนรำตงเมื่อ อายุประมาณ ๑๑-๑๒ ปี ที่หมู่บ้านคูผาคู้ และหมู่บ้านกุงจะโถ โดยมีคุณพ่อคุณแม่เป็นผู้ฝึกสอน และความรู้ ของท่านก็สืบทอดมาจากครูบาอาจารย์ของท่านอีกทอดหนึ่ง โดยจากการสัมภาษณ์ คาดว่าการรำตงน่าจะมี มาแล้วเกือบ ๒๐๐ ปี

หมู่บ้านเวียงคะดี ได้มีการประชุมและมอบหมายผู้ประสานงาน โดยครูสอนภาษากะเหรี่ยงและการรำ ตงในการจัดอบรมฟื้นฟูวัฒนธรรมกะเหรี่ยงคือ

๑. นายบำรุง ไทรสังขเขวเรน   รับผิดชอบในการเรียนการสอนการรำตง
๒. นางพุดบัว ไทรสังขเขวกุล   รับผิดชอบในการเรียนการสอนการรำตง
๓. นายเสาะจะ   รับผิดชอบในการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง
๔. นายลงไถ   รับผิดชอบในการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง
๕. นายอนันต์ พิษพนาวงษ์   รับผิดชอบในการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง

รูปภาพ ๓.๓ ครูสอนภาษากะเหรี่ยงและการรำตงของหมู่บ้านเวียงคะตี

หมู่บ้านใหม่พัฒนาได้มีการประชุมและมอบหมายผู้ประสานงาน โดยครูสอนภาษากะเหรี่ยงและการรำตงในการจัดอบรมฟื้นฟูวัฒนธรรมกะเหรี่ยงคือ

๑. คุณชนานันท์ ไทรสังขโกมล	ผู้ประสานงานของโครงการฝึกอบรมประจำพื้นที่
๒. นายเส้น ไทรสังขโกมล	ปราชญ์ผู้รู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในท้องถิ่น
๓. นายธัญวัฒน์ สังข์จิต	ครูสอนภาษากะเหรี่ยงประจำหมู่บ้านใหม่พัฒนา
๔. นายกว่า	ครูสอนรำตงประจำหมู่บ้านใหม่พัฒนา

จากการสัมภาษณ์ผู้หลักผู้ใหญ่บ้านใหม่พัฒนาเกี่ยวกับการจัดอบรมภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและการรำตงของชาวบ้านในพื้นที่ ต่างแสดงทัศนะเห็นร่วมกันว่า การพัฒนาและฟื้นฟูภาษากะเหรี่ยงของหมู่บ้านเกิดขึ้นและดำเนินสืบเนื่องมาจนปัจจุบันเพราะว่ามีผู้ใหญ่ที่ให้การสนับสนุน และผู้ใหญ่เห็นความสำคัญ จึงทำให้มีกิจกรรมภายในหมู่บ้าน เพราะส่วนใหญ่มีแต่กิจกรรมผู้ใหญ่ เช่น การเข้าพรรษา ส่วนใหญ่เด็กก็เข้ามาทำกิจกรรมอยู่บ้าง จึงทำให้การจัดอบรมภาษากะเหรี่ยงและรำตงเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนและเชื่อมความสัมพันธ์ของชาวบ้านกะเหรี่ยงในแต่ละรุ่นได้ดี นอกจากนี้บทบาทของสถาบันอย่างวัดก็ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน เช่นถ้ามีผู้นำเห็นความสำคัญและปฏิบัติแล้ว ชาวบ้านก็ปฏิบัติตามตาม ถ้าหมู่บ้านมีความเข้มแข็งก็จะทำให้เด็กมีส่วนร่วม อีกทั้งยังเพื่อทำให้เด็กได้เห็นเป็นตัวอย่างให้กับหมู่บ้านอื่นๆ จึงถือเป็นทิศทางที่ดีในการเรียนรู้

รูปภาพ ๓.๔ เยาวชนรุ่นแรกที่เข้ารับการอบรมภาษากะเหรี่ยงจนกระทั่งเป็นครูสอนภาษาให้กับรุ่นน้องของหมู่บ้านใหม่พัฒนา

สัมภาษณ์นายเส้น ไทรสังข์โกมล อายุ ๖๓ ปี ถือเป็นปราชญ์ผู้รู้ของหมู่บ้าน นายเส้นมองว่า การรำตงเป็นการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองและมิตรสหาย การรำเพื่อแสดงออกของความสวยงาม และเพื่อความเคารพ ด้วยกับเพลงที่แต่งไว้เพื่อเป็นการเคารพเรื่องต่างๆ เช่น การเคารพต่อสถานที่ การเคารพต่ออาจารย์ เวลาเริ่มพิธีก็ต้องมีการขออนุญาต

บทเพลงของรำตงจะบอกเพื่อสื่อว่าเราจะทำอะไร เนื้อหาจะบอกถึงพิธีวาระของงาน เช่น งานปีใหม่ บทเพลงก็จะสื่อถึงความดีงามของปีใหม่ หรือการรำในช่วงงานวัดก็เพื่อบอกถึงความสุขของการการทำบุญ เพลงมันจะสื่อออกมา เช่น ประเพณีการฟาดข้าว การกินข้าวใหม่ โดยประเพณีของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็มีเจตนาเดียวกัน แล้วแต่ว่าผู้รู้ผู้ใหญ่ภายในหมู่บ้านจะเน้นในประเด็นที่แตกต่างกัน บางคนจะเน้นในเรื่องศาสนา การทำมาหากิน ส่วนใหญ่การรำตงจะเป็นวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโปว์ ซึ่งจะมีการรักษาอยู่ไม่กี่หมู่บ้านที่ยังให้คนรุ่นใหม่ให้ฝึกฝนรำตงอยู่ เช่นในจังหวัด กาญจนบุรี ตาก ราชบุรี เป็นต้น

โครงการสอนภาษาและรำตงของชาวกะเหรี่ยงสังขละบุรีจะมีทั้งหมด ๓ หมู่บ้านที่จัดอบรมในช่วงฤดูร้อนเดือนเมษายน ตลอดทั้งเดือน สิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ความสนใจของเด็กและเยาวชนต่อประเพณีวัฒนธรรมคือผู้ใหญ่ เพราะถ้าผู้ใหญ่ให้ความรู้ความสนใจแล้ว เด็กก็จะสนใจด้วย เด็กที่เข้าร่วมจะมีอายุ ๔ - ๑๘ ปีที่เข้าร่วมในการฝึกฝนการรำตงในหมู่บ้าน ส่วนมากจะเป็นเด็กผู้หญิง

นอกจากนี้เจ้าอาวาสถือว่ามีความสำคัญในการผลักดันให้การฝึกอบรมภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้เกิดขึ้นในแต่ละปี ด้วยการช่วยรวบรวมเงินบริจาคเพื่อสนับสนุนเรื่องค่าอาหารกลางวันเด็กในช่วงการจัดอบรมในหลายปีที่ผ่านมา ท่านเจ้าอาวาสถึงโครงการจัดอบรมครั้งนี้ โดยมองว่าการอบรมภาษากะเหรี่ยงถือเป็นสิ่งที่ดีอย่างหนึ่งเพราะช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีการเรียนรู้เรื่องภาษาเขียนและศิลปะของตนเอง และเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น การพัฒนานวัตกรรมชีวิตของท้องถิ่นเหมือนท่านได้รักษาไว้ซึ่งมรดกของบรรพบุรุษของเราเอง ไม่เช่นนั้นภาษากะเหรี่ยงของเราก็จะหายหมด ลูกหลานไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้อีก จนลื

ชาติตระกูลของบรรพบุรุษที่ให้กำเนิดชีวิตตนเอง ค่านิยมได้กลิ่นเอาความเป็นชาติพันธุ์ไปหมดแล้ว ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงตายไปลดเหลือน้อยลด ตายไปในที่นี้หมายถึง “ตายไปจากจิตสำนึกในความเป็นกะเหรี่ยง” ดังนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่มีผู้มาให้คำแนะนำและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและศิลปวัฒนธรรม เพราะจะได้รู้ความแตกต่างของคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศ และเพื่อช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งมเอาไว้ให้ลูกหลานเติบโตขึ้นในอนาคตสืบไป

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการวิจัยในช่วงที่ ๑ ซึ่งเน้นการจัดประชุมเพื่อประสานงานของชาวบ้านกะเหรี่ยงในการจัดอบรมของโครงการจึงดำเนินไปตามแผนวาระที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่ที่ได้รับความเห็นชอบและสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการสร้างและปลูกจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยงเพื่อถ่ายทอดและดำรงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง

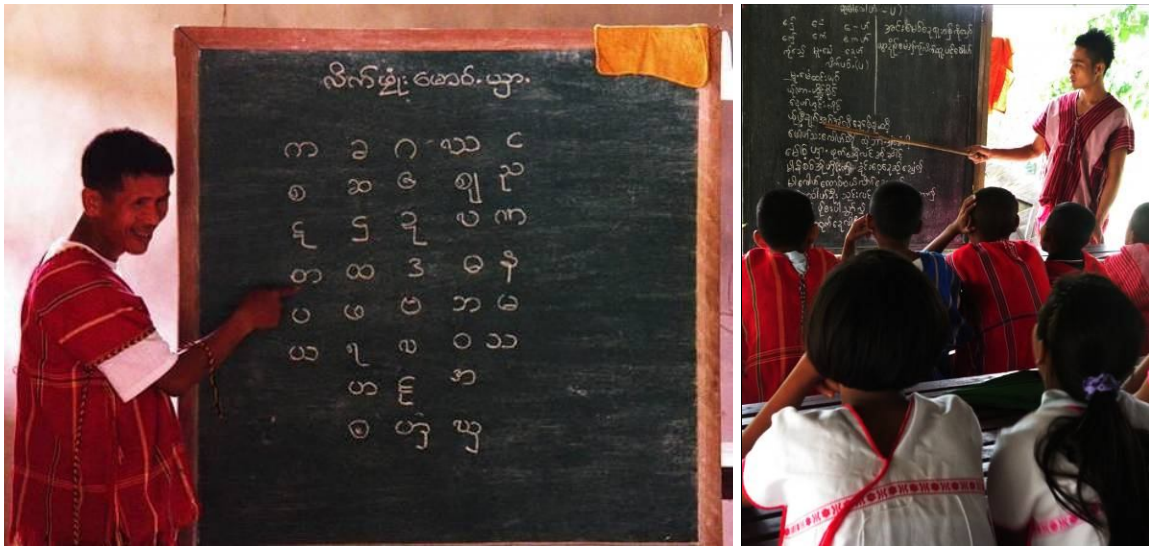
ความคิดเห็นร่วมจากการจัดประชุมเรื่องการเรียนการสอน “ภาษากะเหรี่ยง” ใน ๓ พื้นที่

การอบรมภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นเพื่อเน้นการเรียนการสอนในขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยเรียนมาก่อน หรือสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และให้ความรู้ความเข้าใจในภาษาที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีชีวิตประวัติความเป็นมาของประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ในยุคสมัยที่ความเจริญเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของคนทุกชนชาติ ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามและทรงคุณค่าควรแก่การรักษาไว้ บางอย่างก็สูญหายไปพร้อมกับ ความเจริญก้าวหน้าที่ไม่หยุดยั้ง คนรุ่นใหม่แทบจะไม่ให้ความสำคัญเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็นและไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้องศึกษา และเรียนรู้ให้เสียเวลา เป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่ลูกหลานกะเหรี่ยงเองคิดแบบนี้ การอบรมการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ที่มีเชื้อสายชาวกะเหรี่ยงหันมาศึกษา สนใจ ค้นคว้าภาษาและวัฒนธรรมของตัวเอง ถึงแม้จะเป็นภาษาที่ไม่ได้ใช้อย่างแพร่หลาย แต่ชาวกะเหรี่ยงควรมีความภาคภูมิใจว่า อย่างน้อยก็ยังมีความรู้ภาษาพูดหนังสือให้อ่าน

ความคิดเห็นร่วมจากการประชุมเรื่องการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม “การรำตง” ใน ๓ พื้นที่

ชุมชนชาวบ้านกะเหรี่ยงในอำเภอสังขละบุรี เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและการละเล่นพื้นเมืองยังคงไว้อยู่ ถึงแม้บางอย่างได้เลือนหายไปบ้าง เพราะชาวบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญ ชาวบ้านทั้งหมดเดิมแล้วเป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ เดิมนั้นชาวบ้านอาศัยอยู่กับธรรมชาติที่ร่มรื่น และมีการละเล่นไม่กี่อย่างที่เล่นกันเป็นเครื่องบันเทิง เช่น การเล่นสะบ้า การรำตง งานบุญกินข้าวใหม่ต้อนรับปีใหม่ เป็นต้น ดังนั้น การรำตงเป็นการละเล่นอีกอย่างที่เป็นความบันเทิงและช่วยผ่อนคลายของชาวกะเหรี่ยงทั้งในอดีต และปัจจุบันในปัจจุบันนี้การรำตง เป็นการละเล่นที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง และยังรักษาทำรำ และทำนองเพลงไว้คงเดิมจากอดีต ชาวบ้านกะเหรี่ยงได้พัฒนาคณะรำตง และได้นำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรำ เนื่องจากปัจจุบันคนเฒ่าคนแก่ไม่สามารถรำให้มีความสวยงามและสนุกสนานเหมือนกับหนุ่มสาวได้อีกจึงได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ช่วงที่ ๒ การจัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยง(เน้นตัวอักษรและภาษาเขียน) และสอนศิลปะการแสดง
พื้นบ้าน(รำตง) โดยวิทยากรท้องถิ่น ให้แก่เยาวชนชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่เป้าหมาย

รูปภาพ ๓.๕ บรรยากาศการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงภายในหมู่บ้านเวียคะดีและบ้านใหม่พัฒนา

โครงการฟื้นฟูภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และ
วรรณกรรมของชาวกะเหรี่ยงที่เคยมีมากกลับมาขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โครงการภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นในครั้งนี้ช่วยให้
เด็กสามารถอ่านภาษากะเหรี่ยงได้และเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการพัฒนาในด้านภาษากะเหรี่ยง โครงการนี้เกิดขึ้นม
โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้หลักผู้ใหญ่ที่มีความคิดจะพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่มีชาวไทยเชื้อสาย
กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ให้มีการเรียนรู้ประเพณี ภาษา และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งขาดหายไปจากชีวิตของชาวกะเหรี่ยง
ให้มีการฟื้นฟูและกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

เมื่อพูดถึงภาษากะเหรี่ยง ผู้หลักผู้ใหญ่เล่าว่า ก่อนนั้นเคยมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษากะเหรี่ยง
บ้างแล้ว โดยสังเกตจากบุคคลผู้มีอายุราว ๕๐ ปีขึ้นไป บางส่วนยังอ่านภาษากะเหรี่ยงได้ ปัจจุบันคนรุ่นหลัง
กลับอ่านภาษากะเหรี่ยงไม่ได้แล้วเพราะว่าไม่รู้จักตัวหนังสือ ผู้เฒ่าผู้แก่ตามหมู่บ้านที่ยังพูดภาษากะเหรี่ยงและ
เคยเรียนภาษามาก่อน ท่านได้ให้ข้อคิดในเรื่องภาษาว่า “ภาษาสามารถสร้างสิ่งที่ดีงามด้วยการเขียนบันทึก
และจารึกสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเลยไป อีกอย่างหนึ่ง การศึกษาไม่ได้ทำให้คนมีจิตใจที่ต่ำลงด้วย”

การอบรมภาษากะเหรี่ยงของโครงการได้จัดตารางสอนเป็นรายชั่วโมง อธิบายเนื้อหาเรื่องของ
ตัวอักษร ๓๖ ตัว เพื่อเรียนรู้พยัญชนะ ฝึกอ่านและเขียน จนสามารถเข้าใจและวิธีเขียนได้ รวมถึงตัวสระ ๑๔
ตัว เรียนรู้การเขียนและการออกเสียง ทำความเข้าใจจนสามารถนำมาประสมคำอ่านออกเสียงเป็นคำได้ โดย
ในแต่ละบทเรียนเพื่อให้เยาวชนสามารถเรียนรู้สระพื้นฐาน อะอา ให้เข้าใจแล้วสามารถนำมาประสมคำได้ เพื่อ
เรียนรู้เสียงวรรณยุกต์ทั้ง ๕ เสียง จนสามารถรู้เสียงสูงต่ำ และสามารถประสมคำให้เกิดความหมายได้

รูปภาพ ๓.๖ ครูกว่า ครูสอนรำตงของหมู่บ้านใหม่พัฒนาที่ส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่หันมาสนใจศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

สำหรับเรื่องสืบสานการรำตง อันถือเป็นศิลปะเอกลักษณ์เฉพาะของชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงทุกคนจะต้องมีความรู้เรื่องรำตง และสามารถรำเป็นด้วย เพราะว่ารำตงเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมขนบประเพณีในการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยง และมีความสำคัญการสื่อสาร การศึกษา ศาสนา และเป็นแม่บทของการแสดงทุกชนิดของชาวกะเหรี่ยง จึงทำให้มีการสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน การรำตงเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นกะเหรี่ยง เพราะในเนื้อเพลงจะมีการทำไร่ ทำนา ทำบุญ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ป่าเขา แม่น้ำ ความรัก ความเชื่อ โขคลาก และอื่นๆ ความหมายของการรำตง หมายถึง การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนกะเหรี่ยงที่ใช้เป็นสื่อความหมายของชาติตระกูล และใช้แสดงในงานประเพณีต่างๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะส่วน

ภาพ ๓.๗ พิธีเปิดโครงการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงใน ๓ พื้นที่คือ หมู่บ้านใหม่พัฒนา หมู่บ้านเวียงคะตี หมู่บ้านนิเถะ
การจัดการอบรมการเรียนรู้ภาษากะเหรี่ยงและการรำตงใน ๓ พื้นที่ของโครงการ

๑. การจัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงและรำตงในหมู่บ้านนิเถะ

๒. การจัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงและรำตงในหมู่บ้านเวียงคะตี

๓. การจัดการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงและร่างตงในหมู่บ้านใหม่พัฒนา
การจัดเลี้ยงอาหารให้กับเยาวชนที่เข้าโครงการฟื้นฟูใน ๓ พื้นที่

รูปภาพ ๓.๘ ประเพณีผูกข้อมือเดือนเก้าของชาวบ้านกะเหรี่ยงในอำเภอสังขละบุรี

การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในประเพณีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

นอกจากโครงการวิจัยเรื่องการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงแล้ว การเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อสังเกตการณ์ความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนและชุมชนอื่นๆ เช่น โครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น “ผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า” เป็นหนึ่งในโครงการของชุมชนกะเหรี่ยงที่จะจัดขึ้น โดย คณะกรรมการหมู่บ้าน ชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ศึกษาของโครงการเป็นชุมชนขนาดใหญ่และหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนด้านตะวันตก ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป คณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดประชุมทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อของบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองลูและจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้าขึ้น ประชาชนและเยาวชนได้ซึมซับเอาจารีตประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม เสริมสร้างสังคมชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการสร้างนิสัยในการรู้จักเคารพและรู้คุณ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ผู้เฒ่าผู้แก่ ด้วยการขอขมารับศีลอภัยพรจากผู้เฒ่าผู้แก่ เนื่องในวันจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น “ผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า” ให้คนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติและสืบทอดต่อไป

การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมการรำตง

รูปภาพ ๓.๙ การถอดบทเพลงรำตงของกลุ่มเยาวชนบ้านใหม่พัฒนาที่เข้าร่วมโครงการ

การสืบทอดรำตงบ้านใหม่พัฒนา จากการสรุปเนื้อเพลงโดยชนานันท์ ไทรสังข์โกมล เรียบเรียงเนื้อเพลงโดยนายธัญวัฒน์ สังข์จรจิต โดยคุณชนานันท์ ผู้ประสานงานโครงการในพื้นที่บ้านใหม่พัฒนา และผู้จัดทำหนังสือประกอบการเรียนภาษากะเหรี่ยงและการรำตงได้สรุปเนื้อหาของเพลงรำตงของหมู่บ้านใหม่พัฒนา เช่น เพลงเกี่ยวกับการต้อนรับกลับบ้าน เนื้อหาของเพลง เยาวชนชายหญิง ขอให้เดินทางกลับมาหมู่บ้าน เรา ยินดีต้อนรับ จะอวยพร อธิษฐาน ให้มีความสุข สมปรารถนา เชื้อสายของเรา ขอให้มีความร่มเย็นเป็นสุข ขอให้เหมือนดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมไปทั่วโลก เพลงเกี่ยวกับความรื่นเริงในวันปีใหม่ โอ้...มาถึงวันปีใหม่เดือน ธันวาคม ตอนใต้อากาศดีหมอกลง พวกเราทุกคนชาวกะเหรี่ยงมาร่วมกันสนุก เพลงเกี่ยวกับความสามัคคี ไม้ ๑ กำ เราหักไม่ได้ แต่ถ้าอันเดียวเราหักได้หมด เราชาวกะเหรี่ยง เป็นเรื่องที่ชอบกันมา เราจับมือกันให้มั่นคงไปด้วยกัน ไปพร้อมๆ กัน เราอย่าทะเลาะกัน

เพลงเรื่องการแต่งกาย การสืบทอดเสื้อผ้าแต่งกายแบบกะเหรี่ยงของบรรพบุรุษต้องสวมใส่ แต่งให้สวยงามทั้งชายและหญิง หากเราทอดทิ้งไม่ใส่ใจ เราจะเหมือนหลงทาง ลูกหลานรุ่นหลังจะต้องช่วยกันดูแลรักษาให้สืบทอด และเพลงเรื่องความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เราชาวกะเหรี่ยง เราต้องรู้ตัวเอง รากฐานความเป็นมาก็เหมือนกัน ขอให้เดินทางไปในทางแนวเดียวกัน สัจจะต่างศาสนานับถือ แต่การศึกษาและประเพณีวัฒนธรรม ขอให้ช่วยกันสืบทอด เป็นต้น

การเก็บข้อมูลบริบทเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนกะเหรี่ยงสังขละบุรี

รูปภาพ ๓.๑๐ การเรียบเรียงประวัติศาสตร์ความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน

พ่ออานันท์ พ่อพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด การให้พ่อช่วยเรียบเรียงประวัติศาสตร์ชุมชน พ่อจึงต้องนึกหาคำไทยที่ลำบากมากขึ้น ข้อมูลที่มีส่วนใหญ่คนใหญ่ หรือผู้ใหญ่ในรุ่นตายายเป็นคนเล่าให้ฟัง โดยเล่าว่าส่วนใหญ่มาจากพม่า ปู่ของเขาได้ร่วมกันก่อสร้างเจดีย์ในยุคนี้ ตอนนั้นคนใหญ่ (คนรุ่นก่อน) ไม่มีแล้ว เสียชีวิตไปหมดแล้ว

ความทรงจำเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงคุดี้ของพ่ออานันท์ ท่านเล่าหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมาในสมัยเมื่ออำเภอสังขละบุรียังเป็นกิ่งอำเภอวังกะช่วงสมัยพระศรีสุวรรณคีรียาเชียงโปริย หรือ “ทะเจียงโปริย เสดะพันธุ” เป็นนายอำเภอหมู่บ้านนี้ก่อตั้งมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากกว่า ๑๐๐ ปี ตามเรื่องเล่าจากผู้เฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ชาวกะเหรี่ยง ๒ คนพี่น้องคือ นายทูกู (พี่ชาย) และนายหม่องโกห์ล่า (น้องชาย) ทั้งสองคนเป็นกะเหรี่ยงจากเมืองทวาย ประเทศพม่า เขาทั้งสองคนได้ล่ายแพงทรัพย์สินจากปุ่ยาดาทวด โดยในล่ายแพงเขียนไว้ว่า ถ้าหากเดินทางไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากที่อยู่ประมาณ ๑๐๐ กว่ากิโลเมตร ในบริเวณนั้นจะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยบริเวณแถบนั้นจะเต็มไปด้วยดงป่าหวายที่ขึ้นอย่างหนาแน่น แต่ก็จะมีพบทรัพย์สมบัติที่ซ่อนเอาไว้อยู่มากมาย

หลังจากนั้นสองพี่น้อง นายทูกูและนายหม่องโกห์ล่าก็ชักชวนพรรคพวกเพื่อเดินทางไปหาสมบัติ โดยทั้งสองได้บนบานว่าถ้าหากพบทรัพย์สมบัติจริง พวกเขาจะสร้างเจดีย์ถวาย ณ ที่แห่งนั้น เพื่อเป็นการแก้บน จนกระทั่งเมื่อทั้งสองออกตามหาสมบัติและได้พบในที่สุด พวกเขาจึงแบ่งสมบัติให้พรรคพวกที่มาด้วย พวกเขาไม่กลับไปแก้บนตามที่บนไว้ และยังตั้งใจจะตั้งหลักปักฐานอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ พรรคพวกบางส่วนก็ตัดสินใจอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น พวกเขาจึงร่วมกันสร้างบ้านเรือนอยู่ร่วมกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่เต็มไปด้วย

ป่าห้วย พวกเขาจึงตั้งชื่อของหมู่บ้านในบริเวณนี้ว่า “เวีย คา ดี” จนต่อมาแผลงเป็นคำว่า “เวีย คะ ดี” ซึ่งหมายถึง หมู่บ้านดงห้วย เป็นหมู่บ้านที่มีห้วยขึ้นอยู่มากมาย จนเรียกว่าเป็น หมู่บ้านป่าห้วย

ชาวบ้านทั่วไปจะรู้จักหมู่บ้านนี้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีห้วยดีที่สุดในอำเภอสังขละบุรี เพราะว่ามีหลายชนิดพันธุ์ บางสายพันธุ์สามารถกินได้ทั้งต้นและลูก บางสายพันธุ์มีลำต้นใหญ่ก็สามารถนำเอามาผูกแพเพื่อลากซุงได้ หรือบางสายพันธุ์ก็นำมาใช้ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์และจักสาน จนกระทั่งต้นห้วยเริ่มมีจำนวนลดน้อยลง เพราะการรुक้าทำลายป่า ถากถางและตัดต้นไม้ใหญ่เพื่อทำการเกษตร และเพื่อใช้สร้างที่อยู่อาศัย จนทำให้ป่าไม้ ลำน้ำ และระบบนิเวศต่างๆ ถูกทำลาย จึงทำให้ต้นห้วยมีจำนวนลดน้อยลง

หมู่บ้านเวีย คะ ดี เป็นหมู่บ้านที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเขาแหลม เพราะอยู่นอกเขตการสำรวจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พื้นที่ของหมู่บ้านตั้งอยู่เหนือระดับน้ำของเขื่อน จึงทำให้สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและการดำรงชีวิตของชาวบ้านไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก อีกทั้งยังหมู่บ้านยังอยู่ห่างออกจากตัวอำเภอสังขละบุรีกว่า ๒๐ กิโลเมตร จึงทำให้หมู่บ้านไม่มีความวุ่นวาย หรือผู้คนจากภายนอกหรือจากกลุ่มอื่นๆ มากนัก การดำรงวิถีชีวิตและขนบประเพณี วัฒนธรรม ยังคงมีการรักษาไว้โดยผู้ที่มองเห็นความสำคัญของการดำรงรักษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จึงทำให้ชาวบ้านยังคงสืบสานประเพณีของชาวกะเหรี่ยงไว้ อย่างเหนียวแน่น

ทางด้านภูมิศาสตร์ หมู่บ้านเวียคะดี เป็นส่วนหนึ่งของต้นน้ำปี้คี่ คือ ห้วยตะโก ซึ่งไหลมาจากประเทศพม่า ผ่านลือคกานี บ้านมอระชา บ้านเวียคะดี บ้านชูแหละ บ้านช่องลู บ้านห้วยมาลัย แล้วจึงไหลลงสู่ลำน้ำโด่งประวยที่หมู่บ้านใหม่พัฒนา และไหลลงสู่แม่น้ำปี้คี่ อาณาเขตโดยรอบของหมู่บ้านเวียคะดี ทางด้านทิศเหนือติดกับหมู่ที่ ๔ บ้านห้วยกบ และหมู่ที่ ๑๐ บ้านปะไรโหนก ทางด้านทิศใต้ติดกับหมู่ที่ ๖ บ้านห้วยมาลัย ทางด้านทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ ๔ บ้านห้วยกบ และหมู่ที่ ๖ บ้านห้วยมาลัย ส่วนทางด้านทิศตะวันตกติดกับบ้านลือคกานี ประเทศพม่า ลำน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านคือ ลำน้ำห้วยตะโก ซึ่งไหลมาจากประเทศพม่า

ด้านประชากร หมู่บ้านเวียคะดี เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๗ มีประชากรเพียง ๕๐ – ๖๐ หลังคาเรือน ซึ่งถือเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่พอสมควร ตอนนี้นำประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น ๑,๒๘๑ คน แบ่งเป็นผู้ชายจำนวน ๖๗๔ คน และผู้หญิงจำนวน ๖๐๗ คน ปัจจุบันหมู่บ้านเวียคะดีมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๗๐๗ ครัวเรือน เมื่อก่อนมีผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว ๒ คนคือ นายตะปู้ และนายโมะโพ ซึ่งทั้งสองท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว ต่อมานายมูล สีมา จึงได้เป็นผู้ใหญ่บ้านแทน หมู่บ้านเวียคะดีตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๕ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันมีนายพุทธชาย หลวงวิเศษ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ประชากรในหมู่บ้านจะทำอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ ๙๐ นอกนั้นจะมีอาชีพค้าขายภายในหมู่บ้าน รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ

การเก็บข้อมูลจากผู้รู้ประจำหมู่บ้านเกี่ยวกับเนื้อเพลงการร่ำตง

การทำความเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงผ่านบทเพลงยังช่วยสะท้อนการเปลี่ยนแปลงและการพยายามแสดงออกทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในแต่ละยุคสมัย การสัมภาษณ์พ่อโจยาเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลงร่ำตงของท่าน พ่อโจยาเล่าว่า สมัยตอนพ่อเป็นวัยรุ่นไม่มีใครสอนและไม่มีคนเรียน ตอนนั้นเลยทำให้พ่อโจยาไม่รู้ภาษากะเหรี่ยง ต่างจากตอนที่เยาวชนสามารถเรียนภาษากะเหรี่ยงที่วัดและสามารถอ่านเขียนได้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พ่อ โจยาเกี่ยวกับเนื้อหาเพลงร่ำตง เพราะว่าพ่อโจยาเป็นผู้แต่งเนื้อเพลงสำหรับร่ำตงต้นที่มีเนื้อหาตามเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้าน เช่น เนื้อเพลงเกี่ยวกับความเป็นกะเหรี่ยง เนื้อเพลงที่ว่า “พวกเราคนกะเหรี่ยง คนแก่คนเฒ่าเรารู้ตัวว่าเราไม่มีประเทศอยู่ อาศัยประเทศเขา กะเหรี่ยงมีทั่วสารทิศ”

รูปภาพ ๓.๑๑ พ่อโจยา ครูสอนร่ำตงบ้านเวียงคะตีกำลังถอดเนื้อหาเพลงร่ำตงที่เคยแต่งไว้ในแต่ละช่วงเวลา

เนื้อหาของเพลงร่ำตงหลายเพลงที่พยายามสร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ให้แก่เยาวชน ดังเช่น “เด็กสมัยนี้อยู่ในเมือง แล้วไม่ยอมพูดกะเหรี่ยง พูดแต่ภาษาไทย พอเห็นคนไทยก็ชอบคนไทยและอยากเป็นคนไทย แต่เขาอาจจะทิ้งเราได้ระหว่างทาง” หรือบางเพลงที่เกี่ยวข้องคล้องคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการเน้นย้ำการรักษาภาษากะเหรี่ยงในฐานะเป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น “เด็กกะเหรี่ยงสมัยนี้เวลาไปไหนไม่ยอมพูดกะเหรี่ยง พูดแต่ภาษาไทย ต่างจากพ่อแม่ที่พูดแต่ภาษากะเหรี่ยงพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่วันหนึ่งเมื่อพ่อแม่ตายไป ภาษากะเหรี่ยงก็จะหายไป เด็กเหล่านี้ก็จะเป็นคนไทยไปหมดเลย แล้วพูดภาษากะเหรี่ยงไม่เป็นที่ภาษากะเหรี่ยงไปหมดเลย

เพลงยังเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน ตอนที่ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านต้องเจอปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ พ่อโจยาเล่าว่าตอนนั้นได้แต่งเพลงร่ำตงขึ้นมาเพลงหนึ่งเพื่อสะท้อนเรื่องราวของการต่อสู้ของพ่อแม่ให้ลูกหลาน

ฟัง “ตอนนั้นป่าไม้ ทหารไม่ให้ตัด เราก็ทำอะไรไม่ได้ แล้วก็ต้องมาเข้าร่วมกับป่าไม้ แต่ชาวบ้านต้องทำมาหากิน ตอนนี้อลูกลานเห็นเพียงยุงข้าว แต่พวกเขาไม่เคยเห็นช้าง ชาวบ้านไม่รู้จะพูดอย่างไร พวกเขาจึงต้องรับจ้างปลูกป่ากับป่าไม้อย่างเดียว”

นอกจากนี้พ่อโจยายังเล่าเรื่องราวของคนกะเหรี่ยงในเพลงรำตงว่า เมื่อก่อนคนกะเหรี่ยงไม่มีศาสนา ตอนนั้นมีวัยรุ่นกะเหรี่ยงเข้าไปหาเจ้าอาวาส บอกว่าตนเองอยากมีศาสนา เจ้าอาวาสบอกว่า ทำไมล่ะ ทุกศาสนาทำให้เป็นคนดีทั้งนั้น จากนั้นวัยรุ่นจึงนับถือศาสนาพุทธ เวลากลับเข้ามาในหมู่บ้านแล้วร้องตะโกนบอก ว่า “ดีใจจังเลย ข้ามีศาสนาแล้ว เฮ เฮ เฮ เอ้” คนกะเหรี่ยงไม่มีภาษาเป็นของตัวเองในตอนแรก ส่วนใหญ่ที่เรียนหนังสือเอามาจากภาษามอญ พ่อโจยาบอกว่า คนกะเหรี่ยง-คนมอญเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรม

การเก็บข้อมูลเรื่องการสืบสานศิลปวัฒนธรรมการรำตงของชาวกะเหรี่ยง

รูปภาพ ๓.๑๒ การฝึกซ้อมรำตงของเยาวชนภายในหมู่บ้านที่บ้านของครูกว่า

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสืบสานศิลปวัฒนธรรมการรำตงผ่านสัมภาษณ์น้องปุ๋ยเล่าให้ฟังว่า ตอนแรกพ่อของเขาหันมาสนใจการรำตง เพราะอยากจะมีส่วนร่วมในชุมชน พ่อของเขาเป็นกะเหรี่ยงที่มาจากพม่า พ่อขอเขาจึงเรียนการรำตงมาจากการสอนของน้องสาวของภรรยา โดยในตอนแรกเมื่อ ๓ ปีที่ผ่านมาจะมีเด็กเข้ามาฝึกซ้อมรำประมาณ ๑๐ คน เป็นชายและหญิงเท่าๆ กัน ตอนนั้นพ่อของน้องปุ๋ยคือ ครูกว่า เขาได้ขอร้องให้น้องสาวของภรรยาให้มาสอนรำ สาเหตุหนึ่งเพราะว่าตอนที่พ่อเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านใหม่ เขาถูกมองว่าเป็นคนต่างด้าว พ่อรู้สึกว่เวลาไปไหนเลยไม่ค่อยมีคนคุยด้วย พ่อบอกว่า พ่อมาอยู่ใหม่ เราถูกมองว่าเราไม่มีคุณค่า ดังนั้นพ่อจึงหาวิธีการให้คนยอมรับ พ่อจึงหันมาฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมการรำตงของกะเหรี่ยง ดังนั้นการรำตง

ของพ่อจึงได้รับการเรียนรู้มาจากพม่า ถึงแม้หลังจากเริ่มมีการฝึกสอนให้เยาวชนในหมู่บ้านหันมาเรียนรำตง แต่อย่างไรก็ตาม พ่อก็ได้รับสารพัดปัญหาจากการตัดสินใจของชาวบ้านที่ยังไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้การรำตง

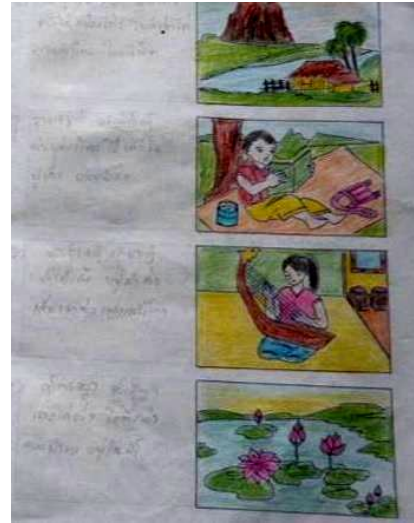
การเก็บข้อมูลเรื่องมุมมองการให้ความสำคัญกับการเรียนภาษากะเหรี่ยง

ครูวันชัยเข้ามาสอนภาษากะเหรี่ยงให้กับเยาวชนในหมู่บ้านนิเถะ ตอนนี้มีนักเรียนที่เข้ามาเรียนการอบรมภาษากะเหรี่ยงในหมู่บ้านนิเถะประมาณ ๖๐-๗๐ คน ส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนภาษา เด็กๆ จะมาเรียนกันทั้งวัน ส่วนการฝึกรำตง จะเป็นการคัดเลือกเด็กที่มีความสนใจและมีความสามารถในการรำมากกว่า ครูวันชัยบอกว่า เมื่อก่อนตั้งแต่ผมเกิด หนังสือไม่มีให้เรียน เขาจึงต้องเรียนภาษาแบบพื้นฐานโดยตัวของเขาเอง ตอนนั้นเขาเรียนที่วัด เป็นเด็กวัด จากนั้นก็บวชเป็นพระจึงทำให้ได้เรียนหนังสือด้วย เมื่อก่อนภาษากะเหรี่ยงที่เขาเรียนตอนเป็นเด็กจะแตกต่างไปจากภาษากะเหรี่ยงที่เขาในตอนนี้ ถึงแม้ตัวภาษาจะเหมือนกัน แต่การพูดจะไม่เหมือนกัน เพราะตัวหนังสือมีการเปลี่ยนไปเยอะ เขาเรียนมาจากหลายภาษา แต่ว่าจะมีการออกเสียงไม่เหมือนกัน ตอนเขาเป็นเด็กก็ไปเรียนภาษากะเหรี่ยงพร้อมๆ กับคนอื่นที่วัดศรีสุวรรณ

ภาษาบางตัวที่ไม่เหมือนกันเพราะบางตัวมาจากพม่า บางตัวยืมมาจากมอญ ตอนเด็กๆ จึงเรียนอีกแบบหนึ่ง ตอนนี่กลายมาเป็นครูสอนภาษากะเหรี่ยง เขากลับสอนภาษาในอีกแบบหนึ่ง ซึ่งที่ไม่เหมือนกันอย่างชัดเจนคือการออกเสียง และการเขียนที่ไม่เหมือนกัน แต่อย่างไร ตอนเรียนจบก็สามารถอ่านได้เหมือนกัน ส่วนใหญ่รูปพยัญชนะมาจากภาษามอญ เมื่อก่อนเราเรียนมาจากไทย แต่เอาภาษามาจากมอญ แต่ตอนนี้เราสอนแบบที่เอามาจากพม่า ข้อดีของการเรียนภาษากะเหรี่ยงที่เป็นเก่าคือ ทุกคนสามารถอ่านออกหมดไม่ว่าจะเป็นภาษาในช่วงสมัยไหน เพราะว่าจะไม่มีจุด แต่ในแบบสมัยใหม่ที่เป็นสากลมากขึ้น ภาษากะเหรี่ยงจะมีจุด ภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะว่าพม่าต้องการให้มีการใช้รูปแบบภาษาแบบนี้และให้ใช้เหมือนกันหมด โดยการกำหนดให้มีการเขียนตัวอักษรใหม่

กระบวนการทำงานเพื่อผลิตสื่อการเรียนรู้ภาษากะเหรี่ยง และการสืบสานการรำตง

การบันทึกทำสำหรับการจัดทำสื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมการรำตง

ผู้ประสานงานของหมู่บ้านใหม่พัฒนารับมอบหมายให้ทำสื่อการเรียนการสอนภาษากะเหรี่ยงและการรำตงของชาวกะเหรี่ยง โดยพยายามทำให้สื่อเหล่านี้เป็นประโยชน์ให้แก่เยาวชนในรุ่นต่อมาสามารถนำไปใช้ศึกษาและทบทวนด้วยตัวเอง ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง กระบวนการผลิตสื่อตามขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยที่ดำเนินการตามแผนของโครงการ โดยเฉพาะเพื่อผลิตสื่อเอกสารประกอบการเรียนการสอน และแผ่นบันทึกภาพ เสียงบทเพลงรำตงพร้อมภาพประกอบ

ดังนั้น ขั้นตอนและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของโครงการจึงเน้นในเรื่องของการตีความหมายทางวัฒนธรรมผ่านการเสนอตัวตนทางชาติพันธุ์ด้วยการให้ความสำคัญของชาวกะเหรี่ยงในเรื่องภาษา รวมทั้งการตีความผ่านเนื้อเพลงของรำตง เพื่อใช้เป็นยุทธวิธีในการสร้างพื้นที่ของความเป็นชาติพันธุ์ จึงกล่าวได้ว่า ในด้านหนึ่งกระบวนการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมยังเป็นการผลิตซ้ำความเป็นชาติพันธุ์ด้วยกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยทางด้านบริบทในด้านต่างๆ

บทที่ ๔

บริบทของประวัติศาสตร์ ชุมชน และชาติพันธุ์

ความทรงจำเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงคุดีของพ่ออานันท์ ท่านเล่าหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมาในสมัยเมื่ออำเภอสังขละบุรียังเป็นกิ่งอำเภอวังกะช่วงสมัยพระศรีสุวรรณศิริยาเชียงโปราย หรือ “ทะเจียงโปราย เสดะพันธุ” เป็นนายอำเภอหมู่บ้านนี้ก่อตั้งมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากกว่า ๑๐๐ ปี ตามเรื่องเล่าจากผู้เฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ชาวกะเหรี่ยง ๒ คนพี่น้องคือ นายทูกู (พี่ชาย) และนายหม่องโกหล่า (น้องชาย) ทั้งสองคนเป็นกะเหรี่ยงจากเมืองทวาย ประเทศพม่า เขาทั้งสองคนได้ล่ายแพงทรัพย์สินจากปู่ย่าตาทวด โดยในล่ายแพงเขียนไว้ว่า ถ้าหากเดินทางไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากที่อยู่ประมาณ ๑๐๐ กว่ากิโลเมตร ในบริเวณนั้นจะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยบริเวณแถบนั้นจะเต็มไปด้วยดงป่าหวายที่ขึ้นอย่างหนาแน่น แต่ก็จะมีพบทรัพย์สมบัติที่ซ่อนเอาไว้อยู่มากมาย

หลังจากนั้นสองพี่น้อง นายทูกูและนายหม่องโกหล่าก็ชักชวนพรรคพวกเพื่อเดินทางไปหาสมบัติ โดยทั้งสองได้บนบานว่าถ้าหากพบทรัพย์สมบัติจริง พวกเขาจะสร้างเจดีย์ถวาย ณ ที่แห่งนั้น เพื่อเป็นการแก้บน จนกระทั่งเมื่อทั้งสองออกตามหาสมบัติและได้พบในที่สุด พวกเขาจึงแบ่งสมบัติให้พรรคพวกที่มาด้วย พวกเขาไม่กลับไปแก้บนตามที่บนไว้ และยังตั้งใจจะตั้งหลักปักฐานอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ พรรคพวกบางส่วนก็ตัดสินใจอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น พวกเขาจึงร่วมกันสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่เต็มไปด้วยป่าหวาย พวกเขาจึงตั้งชื่อของหมู่บ้านในบริเวณนี้ว่า “เวียง คา ดิ” จนต่อมาแผลงเป็นคำว่า “เวียง คะ ดิ” ซึ่งหมายถึง หมู่บ้านดงหวาย เป็นหมู่บ้านที่มีหวายขึ้นอยู่มากมาย จนเรียกว่าเป็น หมู่บ้านป่าหวาย

ชาวบ้านทั่วไปจะรู้จักหมู่บ้านนี้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีหวายดีที่สุดในอำเภอสังขละบุรี เพราะว่ามีหลายชนิดพันธุ์ บางสายพันธุ์สามารถกินได้ทั้งต้นและลูก บางสายพันธุ์มีลำต้นใหญ่ก็สามารถนำเอามาผูกแพเพื่อลากซุงได้ หรือบางสายพันธุ์ก็นำมาใช้ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์และจักสาน จนกระทั่งต้นหวายเริ่มมีจำนวนลดน้อยลง เพราะการรुक้าทำลายป่า ถากถางและตัดต้นไม้ใหญ่เพื่อทำการเกษตร และเพื่อใช้สร้างที่อยู่อาศัย จนทำให้ป่าไม้ ลำน้ำ และระบบนิเวศน์ต่างๆ ถูกทำลาย จึงทำให้ต้นหวายมีจำนวนลดน้อยลง

หมู่บ้านเวียง คะ ดิ เป็นหมู่บ้านที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเขาแหลม เพราะอยู่นอกเขตการสำรวจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พื้นที่ของหมู่บ้านตั้งอยู่เหนือระดับน้ำของเขื่อน จึงทำให้สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านและการดำรงชีวิตของชาวบ้านไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก อีกทั้งยังหมู่บ้านยังอยู่ห่างออกจากตัวอำเภอสังขละบุรีกว่า ๒๐ กิโลเมตร จึงทำให้หมู่บ้านไม่มีความวุ่นวาย หรือผู้คนจากภายนอกหรือจากกลุ่มอื่นๆ มากนัก การดำรงวิถีชีวิตและขนบประเพณี วัฒนธรรม ยังคงมีการรักษาไว้โดยผู้ที่มองเห็นความสำคัญของการดำรงรักษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จึงทำให้ชาวบ้านยังคงสืบสานประเพณีของชาวกะเหรี่ยงไว้อย่างเหนียวแน่น

ทางด้านภูมิศาสตร์ หมู่บ้านเวียคะดี เป็นส่วนหนึ่งของต้นน้ำปี้คือ ห้วยตะโก ซึ่งไหลมาจากประเทศพม่า ผ่านลือคากานี บ้านมอระซ่า บ้านเวียคะดี บ้านชูแหละ บ้านชองลู บ้านห้วยมาลัย แล้วจึงไหลลงสู่ลำน้ำโด่งประวอยที่หมู่บ้านใหม่พัฒนา และไหลลงสู่แม่น้ำปี้ อาณาเขตโดยรอบของหมู่บ้านเวียคะดี ทางด้านทิศเหนือติดกับหมู่ที่ ๔ บ้านห้วยกบ และหมู่ที่ ๑๐ บ้านปะไรโหนก ทางด้านทิศใต้ติดกับหมู่ที่ ๖ บ้านห้วยมาลัย ทางด้านทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ ๔ บ้านห้วยกบ และหมู่ที่ ๖ บ้านห้วยมาลัย ส่วนทางด้านทิศตะวันตกติดกับบ้านลือคากานี ประเทศพม่า ลำน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านคือ ลำน้ำห้วยตะโก ซึ่งไหลมาจากประเทศพม่า

ด้านประชากร หมู่บ้านเวียคะดี เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๗ มีประชากรเพียง ๕๐ - ๖๐ หลังคาเรือน ซึ่งถือเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่พอสมควร ตอนนี้นำประชากรในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น ๑,๒๘๑ คน แบ่งเป็นผู้ชายจำนวน ๖๗๔ คน และผู้หญิงจำนวน ๖๐๗ คน ปัจจุบันหมู่บ้านเวียคะดีมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๗๐๗ ครัวเรือน เมื่อก่อนมีผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว ๒ คนคือ นายตะปู้ และนายโม่โพ ซึ่งทั้งสองท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว ต่อมานายมูล สีมา จึงได้เป็นผู้ใหญ่บ้านแทน หมู่บ้านเวียคะดีตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๕ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันมีนายพุทธชาย หลวงวิเศษ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ประชากรในหมู่บ้านจะทำอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ ๙๐ นอกนั้นจะมีอาชีพค้าขายภายในหมู่บ้าน รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ

การศึกษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง

ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสังขละบุรี

ชาวกะเหรี่ยงมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ที่สำคัญคือ ภาษากะเหรี่ยง และวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงที่ถือเป็นระบบทางสังคมที่หล่อหลอม “ความเป็นกะเหรี่ยง” มาจากรุ่นสู่รุ่น จากการศึกษาพบว่า ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มาช้านานแล้วโดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า ในบริเวณภาคตะวันตก ซึ่งในจังหวัดกาญจนบุรีพบว่าส่วนมากเป็นกะเหรี่ยงโปว์ การอพยพเข้ามาของชาวกะเหรี่ยงในกาญจนบุรีจะเข้ามาในพื้นที่ด่านเจดีย์สามองค์

ความเป็นมาของหมู่บ้านใหม่พัฒนาเริ่มก่อร่างขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เชื้อนเขาแหลมหญ้า อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้พื้นที่ในเขตอิทธิพลของมอญ ซึ่งอยู่ในประเทศไทย พื้นที่ดังกล่าวคือ “บ้านโคงประวอย” ชาวมอญจำนวนมากอาศัยอยู่ จนต่อมาเจ้าหน้าที่รัฐได้ขับไล่พวกเขาออกจากพื้นที่นี้ จากนั้นการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จึงได้ยึดพื้นที่แห่งนี้มาสร้างเป็นที่อยู่อาศัยให้กับชาวบ้านที่ถูกผลกระทบสร้างเขื่อนแทน โดยมีระยะทางจากพื้นที่ได้รับผลกระทบประมาณ 30-40 กิโลเมตร จนปี พ.ศ. 2527 ปรากฏมีหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน 7 หมู่บ้านคือ บ้านทุ่งมาลัย, บ้านคูผาดู, บ้านโล่งตะโก, บ้านนุ่งลู, บ้านกุงจะโถ, บ้านชิต่างแง และบ้านหนองไถ่

ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง เช่น ในด้านภาษา ชาวกะเหรี่ยงมีภาษาใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวอักษรของภาษากะเหรี่ยงได้รับอิทธิพลมาจากภาษามอญ โดยผ่านทางด้านของศาสนา เช่น ในบทคำสวดมนต์ การแต่งคำเทศน์ เพราะจะเขียนด้วยตัวอักษรมอญทั้งสิ้น

ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า พระแม่โพสพเป็นเทพเจ้าที่สามารถปกป้องดูแลพืชพันธุ์อาหารไม่ให้เสียหาย และเพื่อให้มีความอุดมสมบูรณ์เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จ โดยชาวกะเหรี่ยงจะนำอาหารคาวหวาน และ รำตงมาถวายแก่บัณฑิตกับสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีกรรมได้แก่ (๑) ข้าวในไร่ที่ปลูกในปีนั้น (๒) เผือก มัน หรือ พืชผักที่ปลูกในปีนั้น (๓) ข้าวเหนียวปั้นคลุกมะพร้าวและเกลือ (๔) ทองโยะ – ข้าวเหนียวหนึ่งนำมาตำผสมงา และเกลือ (๕) ดอกไม้ที่ปลูกในไร่หรือในบ้าน (๖) เทียนเหลืองหรือเทียนขี้ผึ้ง ๕ ดอก (๗) น้ำมันส้มป่อย ๑ แก้ว (๘) น้ำดื่ม ๑ แก้ว (๙) ขนมอบวลอยพื้นบ้าน – ไม้ใส่ไข่ และ (๑๐) กับข้าวอื่นๆ สำหรับเลี้ยงแขกที่มา ร่วมงาน

หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จ หากใครไม่แก้บนตามที่กล่าวไว้ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า คนนั้นจะมีอัน เป็นไป เช่น สมาชิกในครอบครัวจะเจ็บไข้ได้ป่วย ล้มหายตายจาก หรือประสบอุบัติเหตุจากสิ่งสาธาสัตว์ ครอบครัวจะเดือดร้อน ไม่มีความสุข และผีบ้านผีเรือนจะลงโทษ ตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงสมัยก่อน โดย การจัดแก้บนสามารถจัดร่วมกันหลายครอบครัวพร้อมกันได้ ผ่านการเลือกครอบครัวที่มีความพร้อมด้าน สถานทีและอาจจะเวียนเปลี่ยนรอบแต่ละบ้านในแต่ละปี สิ่งที่สำคัญคือ พิธีกรรมแก้บนทุกครั้งจะต้องมีการรำ ตงเพื่อรำถวายต่อหน้าพระแม่โพสพ เจ้าภาพจะสร้างที่พักหรือศาลเพียงตา ทำจากไม้ไผ่สร้างเป็นเรือนไม้เล็กๆ ๑ หลัง ประดับตกแต่งด้วยกระดาษเงินกระดาษทอง และสายสิญจ์เพื่อนำไปผูกกับกองข้าวที่ชาวบ้านนำมา เตรียมไว้ หลังจากนั้นผู้อาวุโสหรือผู้ที่ชาวบ้านนับถือจะอัญเชิญพระแม่โพสพ รุกขเทวดา ผีบ้านผีเรือนมาสิง สถิตย์ที่ศาลหรือบ้านที่เตรียมไว้ จากนั้นชาวกะเหรี่ยงจะนำเอาอาหารคาวหวานและเครื่องเซ่นไหว้มาถวาย ตามด้วยพิธีกรรมตามความเชื่อ พิธีกรรมจะจบด้วยการแสดงรำตง โดยพิธีกรรมจะเสร็จสิ้นในช่วงก่อนเที่ยง วัน เมื่อผู้อาวุโสได้นำน้ำมันส้มป่อยมาประพรมที่กองข้าว และแขกที่มาร่วมพิธีทุกคนจะร่วมรับประทานอาหารที่ เตรียมมาร่วมกัน ส่วนข้าวที่ใช้ในการนำพิธีจะนำไปถวายวัด

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการปรับตัวของกะเหรี่ยงในประเทศไทย

คนส่วนใหญ่จำนวนมากที่เป็นกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในประเทศพม่า และมีการศึกษากะเหรี่ยงเป็นครั้งแรก เกิดขึ้นที่นั่น โชคไม่ดีที่จากนั้นมานักมานุษยวิทยา , นักภาษาศาสตร์ , นักประวัติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ไม่ สามารถเข้าไปศึกษาวิจัยกะเหรี่ยงในพม่าได้อีกตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา สงครามโดยตัวของมัน เองได้นำไปสู่การต่อต้านของกะเหรี่ยงต่อการสถาปนารัฐพม่าขึ้นใหม่ การต่อต้านส่วนหนึ่งเกิดในพื้นที่กะเหรี่ยง รวมทั้งการปิดประเทศพม่าต่อการศึกษามากจากภายนอกหลังจากที่ได้สถาปนากองการปกครองทหารในปี 1962 ใน ภาคเหนือ การเพิ่มงานวิจัยในพื้นที่ทางมานุษยวิทยาและภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ผู้เขียนส่วนหนึ่งได้พยายาม วิจัยบนฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยทั้งหมดได้ไปด้วยกันสามารถกล่าวได้ว่าใช้ข้อมูลมีความสัมพันธ์ กันกะเหรี่ยงในไทยกับที่พบในสำนักงานที่อินเดีย ในบันทึกสำคัญของไทยจดหมายเหตุและบันทึกประจำปีก็ถูก นำมาพิจารณาด้วย ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นผลรวมของการวิจัยทางมานุษยวิทยา, ภาษาศาสตร์, และ

ประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลในการวิเคราะห์ประเมินผลการศึกษาการปรับตัวของกะเหรี่ยงในประเทศไทย

อย่างไรก็ดีลักษณะเฉพาะกลุ่มท้องถิ่นสามารถพิจารณาความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยอาศัยทั้งส่วนที่สมาชิกของกลุ่มบ่งบอกด้วยตัวเอง และจากผู้ที่กลุ่มชาติพันธุ์มีปฏิสัมพันธ์ด้วยบ่งบอกเขาได้เช่นกัน ทั้งนี้มีเหตุผลที่ไม่ต้องตรงตามความคิด ทำให้การบ่งชี้ลักษณะตัวตนและการกำหนดอัตลักษณ์จึงจะสอดคล้องกันเสมอไป เนื่องจากการจำแนกทั้ง 2 ลักษณะ ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด ตามความเป็นจริงที่เราจะเห็นว่าพวกเขาไม่ได้มีความสอดคล้องลงรอยเสมอไป

ตัวตน-อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงพบได้จากการแสดงออกทางวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เด่นชัด เช่น ความเชื่อ ตำนานนิทานปรัมปรา และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งหมดนี้ทำให้มองเห็นความแตกต่างของกะเหรี่ยงที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ สิ่งที่วัฒนธรรมได้แสดงออกด้วยอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงถูกอธิบายโดยส่วนนั้น ถึงแม้ว่ามีรูปแบบที่แตกต่างกันในความแตกต่างทางภาษากะเหรี่ยง แต่ในที่นี้จะหมายถึง “บุคคล” “ผู้คน” หรือ “ความเป็นมนุษย์” ในแต่ละภาษา

จุดที่เกี่ยวกับธรรมชาติพิเศษของภาษากะเหรี่ยง เนื่องจากลักษณะพิเศษนี้ได้ถูกแสดงให้เห็นเสมอว่าเป็นองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานของอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยง กระนั้นถึงอย่างไรก็ตามสำหรับกะเหรี่ยงแล้ว นี่อาจจะเป็นข้อสรุปที่ไม่ถูกต้องนัก แต่มันเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่ยึดถือโดยชาวกะเหรี่ยง ซึ่งภาษาของเขาเป็นเครื่องแสดงความต่าง และไม่ใช่ปัจจัยทางภาษาศาสตร์ ที่เป็นเป้าหมายในความแตกต่างของภาษากะเหรี่ยง แต่มันเป็นความสัมพันธ์ในการสร้างความหมายของอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยง ถึงแม้ว่ากฎเกณฑ์ทางภาษาและปัจจัยทางวัฒนธรรมจะมีความเกี่ยวพัน

อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงไม่เพียงแต่ได้รับสืบทอดมาจากวัฒนธรรมความเชื่อของเขา ในตัวผู้ที่พูดภาษาเดียวกันเท่านั้น แต่ยังได้รับมาจากนิทานปรัมปรา และประวัติศาสตร์พื้นบ้าน ซึ่งได้กำหนดให้พวกเขามีความแตกต่างจากเพื่อนบ้านกลุ่มอื่นๆ โดยปกตินิทานปรัมปราและประวัติศาสตร์ คือวัฒนธรรมความเชื่อที่ถูกทำซ้ำๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผู้คนอยู่ในบางวิถี (ในอำนาจ , ความร่ำรวย และความรู้) ที่ด้อยกว่า เพราะอิทธิพลเหนือกว่าของคนพื้นราบ นี่จะทำให้ชัดเจนขึ้นด้วยตัวอย่างจากนิทานปรัมปรา ที่คนกะเหรี่ยงทำหนังสือที่เป็นของขวัญจากพระเจ้าหายไป แต่ขณะที่คนพม่า คนไทย คนตะวันตก และคนจีนยังคงเก็บรักษาหนังสือเอาไว้ได้ ถึงแม้ว่าการยอมรับฐานะความเสียเปรียบเชิงโครงสร้างจากอิทธิพลของคนพื้นราบ แต่อย่างน้อยที่สุดชาวกะเหรี่ยงก็ได้ยึดถือความเชื่อของเขา ซึ่งพวกเขาเห็นว่าศีลธรรมสูงกว่า โดยเฉพาะที่เห็นได้จากพฤติกรรมทางเพศที่ตกต่ำของคนไทยเมื่อเปรียบเทียบกับคนกะเหรี่ยง ซึ่งนั่นคือสิ่งที่คนกะเหรี่ยงได้แสดงออกมา พวกเขาใช้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือในการหลีกเลี่ยงความคิดในการจัดแบ่งแยกชั้น และเพื่อแสดงถึงภาคภูมิใจในพฤติกรรมที่มีคุณธรรมของพวกเขา

กลุ่มชาวกะเหรี่ยงในแต่ละแห่งเกิดขึ้นด้วยการมีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมที่เชื่อว่าสามารถจำแนกความแตกต่างได้ นอกจากนั้นมันไม่สำคัญหรือ ที่คุณลักษณะพิเศษนี้ถูกใช้ร่วมกันเฉพาะกะเหรี่ยงทั้งหมด – พวกเขาไม่ได้เป็นอย่างนั้น- แต่นั่นเป็นสิ่งที่พวกเขาถูกเชื่อว่ามีลักษณะพิเศษเฉพาะ

อย่างไรก็ดีกลุ่มต่างๆแต่ละแห่งในประเทศไทยถูกบ่งชี้จำแนกว่าเป็นกะเหรี่ยง โดยผู้ที่ไม่ใช่กะเหรี่ยง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะพิเศษที่ถูกพิจารณาว่ามีความโดดเด่นแตกต่างในการจัดจำแนกประเภททางชาติพันธุ์ในภาคกลางของสยามหรือตอนเหนือของไทย ต่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนจนกระทั่งถึงในช่วงศตวรรษที่ 18 ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าก่อนหน้าศตวรรษที่ 18 ผู้คนที่มีลักษณะตัวตน-อัตลักษณ์กะเหรี่ยง ถูกบ่งชี้จากคนสยามและคนไทยเหนือว่าเป็นมอญ เป็นลัวะหรือละว้าและเป็นชาน เนื่องจากลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรมในการจัดจำแนกประเภทสามารถใช้กับกะเหรี่ยงหรือผู้ที่พวกเขาติดต่อด้วยได้ และเป็นไปได้เหมือนกันว่าสภาพของท้องถิ่นบางแห่งก่อนยุคทันสมัยของไทย ชาวกะเหรี่ยงอาจจะได้รับการรับรู้ว่าเป็นไทยเช่นเดียวกับกะเหรี่ยง

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ผ่านพ้นไปกลุ่มคนไทยเหนือและสยามจึงได้บ่งชี้จำแนกความเป็นกะเหรี่ยงอย่างสอดคล้องตามจริง トラบเท่าที่เราสามารถบอกได้จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ ถึงกลุ่มผู้บ่งบอกว่าตัวเองคือกะเหรี่ยง กรณีพิเศษกรณีหนึ่งเกิดขึ้นในกลุ่มตองอู (เรียก “ตองสู” โดยคนสยามและคนไทยเหนือ) ซึ่งพบว่าเป็นพวกที่ทำการค้าขายในไทย บางที่ต้องอูถูกจำแนกเป็นพิเศษหรือถูกเหมารวมว่าเป็นพวกชาน ฐานะพิเศษของตองอูสำหรับชาวสยามและชายไทยเหนือสะท้อนถึงพื้นที่ชายขอบที่พวกเขาได้รับเอาไปแทนกะเหรี่ยง ซึ่งทั้งกะเหรี่ยงอื่นๆ และชาวตองอูเองก็ดูจะไม่แตกต่างกันนัก

ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 กะเหรี่ยงในประเทศไทย ได้ถูกจัดเป็นกลุ่มต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก และอยู่ในสภาพที่เจ้าหน้าที่รัฐไทยไม่เห็นค่า โดยใช้การจำแนกอย่างกว้างๆว่าเป็น “ชาวเขา” ซึ่งมันเป็นเหมือนภาพตัวแทนสำหรับรัฐไทย ผู้ที่เป็นชาวเขาจะถูกจำแนกแยกแยะ โดยดูจากวิถีการผลิตแบบไร่เลื่อนลอยบนพื้นที่สูงหรือมองว่าเป็นพวกที่ปลูกฝิ่น เป็นพวกที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับต่ำ ซึ่งเป็นภาระส่วนเกินของประชากรไทย รวมทั้งมีสถานะที่เป็น “คนต่างด้าว” และเป็นผู้อพยพที่ผิดกฎหมายประเทศไทย การจำกัดความคุณลักษณะพิเศษที่เด่นชัดของชาวเขา มักจะถูกเขียนขึ้นจากความคิดของคนไทยที่เชื่อมโยงกับพวกมั่ว ซึ่งมันเป็นคำจำกัดความเหมารวมและบิดเบือนต่อคนกะเหรี่ยง เนื่องจากประชากรเพียงส่วนเดียวเท่านั้นที่ทำไร่เลื่อนลอยและไม่ค่อยพบว่าพวกเขาปลูกฝิ่น ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจของพวกเขาก็ไม่ได้แย่งไปกว่าประชากรคนไทยส่วนอื่นๆ ในชนบทของประเทศที่ทำการเกษตร และที่สำคัญที่สุดพวกเขาส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย トラบเท่าที่ตัวตน-อัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง และการบ่งชี้จำแนกได้กำหนดขึ้นจากผู้ที่ไม่ใช่คนกะเหรี่ยงมีความสอดคล้องกัน โครงสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มก็จะก่อตัวขึ้นโดยการรับรู้เข้าใจทางวัฒนธรรมร่วมกันของทั้งสองฝ่าย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อโครงสร้างดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน ดังเช่นที่ปรากฏขึ้นกับกะเหรี่ยงในบางช่วง ซึ่งถูกกลืนหายไปสู่การจัดแบ่งที่ใหญ่กว่าด้วยการเป็นชาวเขา และทำให้ความไม่เข้าใจทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นตามมา ดังนั้นเราจะย้อนกลับไปประเด็นนี้ เมื่อเราเกิดความสนใจปัญหาของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและกลุ่มอื่นๆในประเทศไทย

บทที่ ๕

ภาษาและการรับรู้ความหมายของ “ความเป็นกะเหรี่ยง”

การสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ที่พัฒนามาจากสำนึกทางประวัติศาสตร์ กระแสท้องถิ่นนิยม ที่ทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหว ไร้พื่นวัฒนธรรม ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การเกิดสำนึกในความเป็นกะเหรี่ยงจนนำมาสู่กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ เพื่อสร้างความแตกต่างในการจำแนกตัวตนของคนกะเหรี่ยง เพื่อใช้ในการต่อสู้กับการเข้ามาของอิทธิพลจากภายนอก และเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเอง การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงจึงเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมวัฒนธรรม ภายใต้บริบทของการเข้ามาอิทธิพลของทุนและอำนาจรัฐ ศูนย์กลางที่ต้องการหล่อหลอมความเป็นไทยที่เป็นแบบเดียวกันหมด โดยการเคลื่อนไหวทั้งจากงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคนกะเหรี่ยง – ผลประโยชน์และเงื่อนไขของการเมืองวัฒนธรรม เป็นการเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกความเป็นท้องถิ่น และการเคลื่อนไหวของหน่วยงานในราชการท้องถิ่น การนำเสนออัตลักษณ์กะเหรี่ยงเพื่อแสดงภาพของความหลากหลายและความเป็นชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของรัฐที่ยึดโยงกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทั้งทุนและความเป็นชาติ การสร้างสำนึกความเป็นไทย

มุมมองการให้ความสำคัญกับการเรียนภาษากะเหรี่ยง

ครูวันชัยเข้ามาสอนภาษากะเหรี่ยงให้กับเยาวชนในหมู่บ้านนิเถะ ตอนนี้มีนักเรียนที่เข้ามาร่วมการอบรมภาษากะเหรี่ยงในหมู่บ้านนิเถะประมาณ ๖๐-๗๐ คน ส่วนใหญ่จะเน้นการเรียนภาษา เด็กๆ จะมาเรียนกันทั้งวัน ส่วนการฝึกทำตุง จะเป็นการคัดเลือกเด็กที่มีความสนใจและมีความสามารถในการรำมากกว่า ครูวันชัยบอกว่า เมื่อก่อนตั้งแต่ผมเกิด หนังสือไม่มีให้เรียน เขาจึงต้องเรียนภาษาแบบพื้นฐานโดยตัวของเขาเอง ตอนนั้นเขาเรียนที่วัด เป็นเด็กวัด จากนั้นก็บวชเป็นพระจึงทำให้ได้เรียนหนังสือด้วย เมื่อก่อนภาษากะเหรี่ยงที่เขาเรียนตอนเป็นเด็กจะแตกต่างไปจากภาษากะเหรี่ยงที่เขาในตอนนี้ ถึงแม้ตัวภาษาจะเหมือนกัน แต่การพูดจะไม่เหมือนกัน เพราะตัวหนังสือมีการเปลี่ยนไปเยอะ เขาเรียนมาจากหลายภาษา แต่ว่าจะมีการออกเสียงไม่เหมือนกัน ตอนเขาเป็นเด็กก็ไปเรียนภาษากะเหรี่ยงพร้อมๆ กับคนอื่นที่วัดศรีสุวรรณ ภาษาบางตัวที่ไม่เหมือนกันเพราะบางตัวมาจากพม่า บางตัวยืมมาจากมอญ ตอนเด็กๆ จึงเรียนอีกแบบหนึ่ง ตอนนั้นก็เลยมาเป็นครูสอนภาษากะเหรี่ยง เขากลับสอนภาษาในอีกแบบหนึ่ง ซึ่งที่ไม่เหมือนกันอย่างชัดเจนคือการออกเสียง และการเขียนที่ไม่เหมือนกัน แต่อย่างไร ตอนเรียนจบก็สามารถอ่านได้เหมือนกัน ส่วนใหญ่รูปพยัญชนะมาจากภาษามอญ เมื่อก่อนเราเรียนมาจากไทย แต่เอาภาษามาจากมอญ แต่ตอนนี้เราสอนแบบที่เอามาจากพม่า ข้อดีของการเรียนภาษากะเหรี่ยงที่เป็นเก่าคือ ทุกคนสามารถอ่านออกหมดไม่ว่าจะเป็นภาษาในช่วงสมัยไหน เพราะว่าไม่มีจุด แต่ในแบบสมัยใหม่ที่เป็นสากลมากขึ้น ภาษากะเหรี่ยงจะมีจุด ภาษาที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะว่าพม่าต้องการให้มีการใช้รูปแบบภาษาแบบนี้และให้ใช้เหมือนกันหมด โดยการกำหนดให้มีการเขียนตัวอักษรใหม่

นอกจากนี้เจ้าอาวาสถือว่ามืบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การฝึกอบรมภาษาและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้เกิดขึ้นในแต่ละปี ด้วยการช่วยรวบรวมเงินบริจาคเพื่อสนับสนุนเรื่องค่าอาหารกลางวันเด็กในช่วงการจัดอบรมในหลายปีที่ผ่านมา ท่านเจ้าอาวาสถึงโครงการจัดอบรมครั้งนี้ โดยมองว่าการอบรมภาษากะเหรี่ยงถือเป็นสิ่งที่ดีอย่างหนึ่งเพราะช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีการเรียนรู้เรื่องภาษาเขียนและศิลปะของตนเอง และเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น การพัฒนาวิถีชีวิตของท้องถิ่นเหมือนท่านได้รักษาไว้ซึ่งมรดกของบรรพบุรุษของเราเอง ไม่เช่นนั้นภาษากะเหรี่ยงของเราก็จะหายหมด ลูกหลานไม่สามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้อีก จนลืมนิสัยตระกูลของบรรพบุรุษที่ให้กำเนิดชีวิตตนเอง ค่านิยมได้กลืนเอาความเป็นชาติพันธุ์ไปหมดแล้ว ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงตายไปลดเหลือน้อยลง ตายไปในที่นี้หมายถึง “ตายไปจากจิตสำนึกในความเป็นกะเหรี่ยง” ดังนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่มีผู้มาให้คำแนะนำและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและศิลปวัฒนธรรม เพราะจะได้รู้ความแตกต่างของคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนของประเทศ และเพื่อช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งมเอาไว้ให้ลูกหลานเติบโตขึ้นในอนาคตสืบไป

การอบรมภาษากะเหรี่ยงและการร่ำรำตงให้แก่เยาวชนภายในหมู่บ้านเริ่มมาประมาณ ๘ ปี โดยจะจัดในแต่ละปีช่วงเดือนเมษายน “พ่ออยากให้มีการเรียน เพราะว่าเมื่อก่อนไปเจอการ์ตูนของกะเหรี่ยง พ่อเป็นคนกะเหรี่ยงแต่กลับอ่านภาษากะเหรี่ยงไม่ได้ ตอนนั้นมีครอบครัวแล้ว อายุประมาณ ๒๐ ปี ตนเองพออ่านออกเขียนภาษาไทยได้ ตอนนั้นจึงเริ่มมาคุยกับเพื่อนๆ รุ่นเดียวกันที่วัด และเริ่มฝึกอ่านจนกระทั่งอ่านได้” หลวงพ่อของวัด คือ หลวงพ่อพระคุณวิโรจน์ กาญจนสิทธิ์ ท่านอยากให้เด็กเรียนและสามารถเขียนอ่านภาษากะเหรี่ยงได้ ดังนั้น ผู้ใหญ่แต่ละคนจึงเข้าร่วมมือกันเพื่อช่วยให้เด็กๆ สามารถเรียนรู้ภาษากะเหรี่ยงและสามารถสืบสานต่อไปได้ ถึงแม้ว่าการทำงานครั้งนี้จะหนัก แต่ทุกคนก็อยากให้การเรียนการสอนให้กับเด็กเกิดขึ้นและประสบผลสำเร็จ ตอนนั้นพระท่านก็มาปรึกษาว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้อ่านเขียนภาษากะเหรี่ยงได้ ตอนนั้นเมื่อเราต่างเห็นว่าพระท่านให้ความสำคัญ จึงทำให้เราเห็นความสำคัญมากขึ้น เพราะขนาดพระท่านยังมองเห็นปัญหาและความสำคัญของภาษากะเหรี่ยงในปัจจุบัน หากว่าไม่มีการฟื้นฟูก็จะทำให้ความเป็นชาติพันธุ์สูญหายไปด้วย

ความสำคัญของการอ่านเขียนภาษากะเหรี่ยงได้คือ เรารู้สึกเหมือนเรามีความรู้ทุกอย่าง ความเข้าใจ ถ้าเราไม่รู้ เราก็ไม่รู้ลึก แต่พอเรารู้ เราเข้าใจและเรารู้สึกถึงเนื้อหาหลักสอนต่างๆ ที่ผู้ใหญ่เคยสั่งสอนไว้ในหนังสือต่างๆ พอเรารู้ภาษาเราจึงรู้ทุกอย่าง พอทุกวันนี้ หากไม่เข้าใจอะไรหรือมีเรื่องไม่สบายใจ เราสามารถหยิบเอาหนังสือมาอ่านได้ เนื่องจากหนังสือส่วนใหญ่ที่มีเป็นหนังสือที่มาจากวัด ซึ่งเป็นภาษากะเหรี่ยง ในรุ่นของพ่อมีจำนวนเยอะมากที่ไม่รู้ภาษา อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ถ้าหากมี ๑,๐๐๐ คน จะมีเพียง ๕-๖ คนเท่านั้นที่สามารถอ่านเขียนภาษากะเหรี่ยงได้ การเรียนภาษากะเหรี่ยงที่จัดขึ้นในวัดของชุมชนผ่านมาแล้ว ๘ ปี จนกระทั่งทุกวันนี้ เด็กๆ สามารถอ่านเขียนภาษากะเหรี่ยงได้อย่างดีหลายคน จนพวกเขากลายเป็นครูสอนภาษากะเหรี่ยงรุ่นใหม่ที่มาช่วยสอนให้กับรุ่นน้องได้ ความสำคัญคือ เวลาเราจัดงานตามประเพณีกะเหรี่ยง เราสามารถใช้ภาษากะเหรี่ยงได้เลย โดยไม่ต้องใช้ภาษาไทย และเมื่อก่อนจะต้องใช้หนังสือไทยอย่างเดียว หากจะเขียนหนังสือออกมาเป็นภาษากะเหรี่ยงไปก็อ่านไม่ออก เช่น กะเหรี่ยงในหนังสือ มันไม่ชัดเพราะมันไม่มีใน

ภาษาไทย เนื้อเพลงที่ใช้เป็นภาษากะเหรี่ยงจะสื่อเนื้อความหมายได้มากกว่า ถ้าเด็กเรียนแต่พูดไทย ก็จะมี ความรู้แต่ตามตัวหนังสือ เมื่อก่อนจะมีการใช้ภาษากะเหรี่ยงมากกว่า แต่ต่อมาก็อ่านไม่ค่อยได้ ปัจจุบันเด็ก อาจจะถูกกะเหรี่ยงได้ไม่เต็มที่ แต่การเขียนอ่านภาษากะเหรี่ยงนั้นดีขึ้นมา อย่างเนื้อเพลงรำตงก็จะเขียนอ่าน เป็นภาษากะเหรี่ยง เด็กก็จะเข้าใจความหมายได้มากขึ้น และภาษามีความลงตัวมากขึ้น แต่ถ้าภาษาไทยอาจจะ ไม่สื่อความหมายได้มากกว่า

การอบรมภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นเพื่อเน้นการเรียนการสอนในขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยเรียนมา ก่อน หรือสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และให้ความรู้ความเข้าใจในภาษาที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีชีวิตประวัติความเป็นมาของประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ในยุคสมัยที่ ความเจริญเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของคนทุกชนชาติ ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามและ ทรงคุณค่าควรแก่การรักษาไว้ บางอย่างก็สูญหายไปพร้อมกับ ความเจริญก้าวหน้าที่ไม่หยุดยั้ง คนรุ่นใหม่ แทบจะไม่ให้ความสำคัญเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็นและไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้องศึกษา และเรียนรู้ให้เสียเวลา เป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่ลูกหลานกะเหรี่ยงเองคิดแบบนี้ การอบรมการเรียนการสอน ภาษากะเหรี่ยงจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ที่มีเชื้อสายชาวกะเหรี่ยงหันมาศึกษา สนใจ ค้นคว้าภาษาและวัฒนธรรมของตัวเอง ถึงแม้จะเป็นภาษาที่ไม่ได้ใช้อย่างแพร่หลาย แต่ชาวกะเหรี่ยงควรมี ความภาคภูมิใจว่า อย่างน้อยก็ยังมีภาษาพูดหนังสือให้อ่าน การอบรมภาษากะเหรี่ยงของโครงการได้จัด ตารางสอนเป็นรายชั่วโมง อธิบายเนื้อหาเรื่องของตัวอักษร ๓๖ ตัว เพื่อเรียนรู้พยัญชนะ ฝึกอ่านและเขียน จน สามารถเข้าใจและวิธีเขียนได้ รวมถึงตัวสระ ๑๔ ตัว เรียนรู้การเขียนและการออกเสียง ทำความเข้าใจจน สามารถนำมาประสมคำอ่านออกเสียงเป็นคำได้ โดยในแต่ละบทเรียนเพื่อให้เยาวชนสามารถเรียนรู้สระพื้นฐาน อะอา ให้เข้าใจแล้วสามารถนำมาประสมคำได้ เพื่อเรียนรู้เสียงวรรณยุกต์ทั้ง ๕ เสียง จนสามารถรู้เสียงสูงต่ำ และสามารถประสมคำให้เกิดความหมายได้

ดังนั้น การอบรมภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นเพื่อเน้นการเรียนการสอนในขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่ยังไม่เคย เรียนมาก่อน หรือสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และให้ความรู้ความเข้าใจในภาษาที่ ชัดเจนขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีชีวิตประวัติความเป็นมาของประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ในยุคสมัยที่ความเจริญเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของคนทุกชนชาติ ประเพณีวัฒนธรรมอันดี งามและ ทรงคุณค่าควรแก่การรักษาไว้ บางอย่างก็สูญหายไปพร้อมกับ ความเจริญก้าวหน้าที่ไม่หยุดยั้ง คน รุ่นใหม่แทบจะไม่ให้ความสำคัญเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็นและไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้อง ศึกษาและเรียนรู้ให้เสียเวลา เป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่ลูกหลานกะเหรี่ยงเองคิดแบบนี้ การอบรมการเรียน การสอนภาษากะเหรี่ยงจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ที่มีเชื้อสายชาวกะเหรี่ยงหันมาศึกษา สนใจค้นคว้าภาษาและวัฒนธรรมของตัวเอง ถึงแม้จะเป็นภาษาที่ไม่ได้ใช้อย่างแพร่หลาย แต่ชาวกะเหรี่ยงควร มีความภาคภูมิใจว่า อย่างน้อยก็ยังมีภาษาพูดหนังสือให้อ่าน

บทที่ ๖

การรำตงกับการนำเสนอทางอัตลักษณ์

ประวัติความเป็นมา

การรำตง ภาษากะเหรี่ยงจะเรียกว่า “เท่อลิตง” หรือ “ไยตง” เป็นการแสดงการรำพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงอำเภอสังขละบุรี การรำตงถือเป็นการรำแก้บนและขอขอบคุณบุญคุณของพระแม่โพสพที่คอยดูแลพืชพันธุ์อาหารไม่ได้รับความเสียหาย และพืชพันธุ์มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสมัยก่อน การรำตงจะแสดงที่ลานพาดข้าวเพราะว่าชาวกะเหรี่ยงจะปลูกไร่ข้าวเป็นหลัก บางคนจะจัดการแสดงรำตงแก้บนเมื่อข้าวขึ้นยุงฉางเรียบร้อยแล้ว

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงได้แก่ กลอง ๒ หน้า (ทำจากหนังวัว) และ กระจับปี่ไม้ไผ่ (ไผ่ตง) เจาะรูตามแนวยาวของกระจับปี่ด้านใดด้านหนึ่ง ความยาวไม่ต่ำกว่า ๘ นิ้ว กว้างไม่ต่ำกว่า ๑ นิ้ว เพื่อให้มีเสียงดังออกไปไกล เวลาเคาะหรือตีจะมีเสียงดังคล้าย “โตง โตง โตง” หรือ “โต้ว โต้ว โต้ว” จึงเป็นที่มาของชื่อ “ตง” หรือ “โตง/โต้ว”

การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเชื่อ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงการสูญเสียของผู้มีความรู้เรื่อง การรำตง ทำให้พิธีรำตงหาได้ยากและไม่มีให้เห็นอีกแล้วในปัจจุบัน อาจจะสามารถพบเห็นอยู่บ้างในเขตตำบลโลโว อำเภอ สังขละบุรี โดยเพลงที่ใช้ร้องเป็นเพลงที่บรรยายถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา สภาพแวดล้อม การเกี่ยวพาราสิ ซึ่งจะมีทำรำไม่มาก แต่ก็ยังเน้นไปที่ทำรำเพื่อประกอบพิธีบวงสรวงพระแม่โพสพ เครื่องดนตรีก็ยังคงประกอบไปด้วยกลอง ๒ หน้าและเครื่องเคาะจังหวะซึ่งทำมาจากไม้ไผ่ ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “วาเหล่เคาะ” ตอนนี่การรำตงได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ด้วยการนำเอาทำรำและเนื้อหาของเพลงมาประดิษฐ์ใหม่ รวมถึงหยิบเอาเครื่องดนตรีอื่นๆ เข้ามาขับร้องเพิ่มขึ้น จนทำให้การแสดงรำตงมีความน่าสนใจมากขึ้น ชาวกะเหรี่ยงจึงนำเอาการรำตงที่คิดค้นปรุงแต่งขึ้นมาใหม่นี้มาใช้แสดงในพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ และอื่นๆ เป็นต้น รวมถึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากบุคคลและหน่วยงานภายนอก จึงทำให้การรำตงกลายเป็นการแสดงในเทศกาลต่างๆ เช่น การต้อนรับคนต่างถิ่นและบุคคลสำคัญจากหน่วยงานต่างๆ

ความหมายของคำว่า รำตง

การรำตง ในภาษากะเหรี่ยงหมายถึง การเหยียบย่ำ หรือการเต้นรำให้เข้าจังหวะ (เท่อลิตง) โดยมีเครื่องเคาะจังหวะที่ทำมาจากไม้ไผ่ (วาเหล่เคาะ) มาใช้ตีเพื่อประกอบการเต้น โดยจะมีผู้แสดงไม่น้อยกว่า ๑๖ คน แบ่งชายและหญิงออกเป็นจำนวนเท่าๆ กัน

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงผู้มีความรู้เรื่องทำรำตงได้คิดค้นการทำรำตงที่มีรูปแบบทำทางใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละหมู่บ้าน และคิดสร้างเครื่องดนตรีใหม่ๆ เพื่อให้ผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในเนื้อหาของเพลง โดยมีเสียงดนตรีประกอบที่มีความไพเราะมากขึ้น แต่ที่ยังเป็นเสน่ห์ของดนตรีในการทำรำตงคือ เสียงในการเคาะจังหวะ “หว่าเหล่เคาะ” นอกจากนี้ เครื่องดนตรีที่หยิบเอามาเพิ่มในการแสดงรำตงแบบใหม่ ได้แก่ (๑) ปี่ – ทำมาจากไม้ประดู่ เสียงจะมีความนุ่ม กังวาน และไม่กินลม (๒) กลอง ๒ หน้า – ด้านหนึ่งเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว อีกด้านหนึ่งเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ นิ้ว โดยใช้ไม้ขนุนเจาะให้กลวงทะลุทั้ง ๒ ด้าน แล้วนำเอาหนังวัวที่แตกแห้งมาใส่ยึดให้แน่นหนาทั้ง ๒ ด้าน (๓) ระนาดเหล็ก – ใช้ไม้ประดู่มาทำราง เพราะเสียงระนาดจะกังวานและก้อง และ(๔) ฉิ่ง – กว้างขนาด ๓.๕ นิ้ว

เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการจัดงานผูกข้อมือ

เมื่อก่อนที่ยังอ่านเขียนภาษากะเหรี่ยงไม่ได้ เหมือนเราอยู่ห่างไกลไปจากปู่ย่าตายาย พอเมื่อเรียนภาษากะเหรี่ยงจนสามารถอ่านเขียนได้ เหมือนเราได้พบปู่ย่าตายาย เราเข้าใจความคิดของปู่ย่าตายายมากขึ้น เราได้เข้าใจดีที่ว่ามันคืออะไร ความรู้ที่ปู่ย่าตายายเคยสั่งสมที่เราไม่เคยรู้ เขาสั่งสอนลูกหลาน แต่พอผมได้ความรู้ได้อ่านหนังสือ เราตอบได้ เราก็จดเอาไว้ เราสามารถศึกษาความรู้ที่เพิ่มเติมและนำเอามาคิดเพื่อนำไปสั่งสอนลูกหลานมากขึ้น “ภาษากะเหรี่ยงมันเป็นตัวเชื่อมคนแต่ละรุ่น”

เรารู้หนังสือกะเหรี่ยงเป็นเสมือนเรามีจิตวิญญาณที่อยู่กับตัวเรา อยู่กับเราทุกวัน ทำให้เราได้สบายใจมากขึ้น ถ้าเราไม่ได้เรียนหนังสือ เราก็คงไม่ได้ความรู้ของปู่ย่าเรา “ความรู้มาจากหนังสือ” ความรู้ นำพาเรื่องราว จิตวิญญาณ ความรักความผูกพัน ที่ถ่ายทอดออกมาจากหนังสือ วิถีทำกินของพ่อแม่เรา ถ้าเราเรียนเราก็คงนึกถึงได้ ถ้าเราไม่มีความรู้เราก็คงจะไม่นึกถึง พอเรามีความรู้เราก็คงได้ติดต่อและมอบความรู้ต่อๆ กันไป สิ่งสำคัญของภาษากะเหรี่ยงคือ “ถ้าเราไม่รู้ภาษากะเหรี่ยง เราจะไม่เข้าใจความคิดของคนรุ่นก่อน”

รำตง เป็นประเพณีรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย มีมานานแล้ว หลายคนก็พยายามจะรักษาเอาไว้ นอกจากการเรียนรำตงจะเน้นเรื่องความสวยงามแล้ว ยังทำให้เยาวชนมีกำลังใจในการเข้ามาเรียนรู้และรักษา เพราะเวลาเด็กได้ทำกิจกรรมการแสดงต่างๆ เด็กๆ ก็จะได้รับชื่นชมและคำตอบแทน ซึ่งมันช่วยทำให้เด็กเห็นความสำคัญของการแสดงศิลปะพื้นบ้านของตนเอง นอกจากนี้ยังทำให้เด็กๆ ได้รู้จักเพื่อน เพราะเมื่อก่อนการทำรำตงคือการทำให้เด็กในหมู่บ้านมารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันหลังเลิกเรียนและเป็นการผ่อนคลายความเครียด เนื่องจากการร้องรำตงเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน การรำตงยังเป็นภาพสะท้อนวิถีการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด เช่น การอวยพร การต้อนรับแขก การทำงานร่วมกันของชาวบ้าน การพัฒนา การยกย่องครูอาจารย์ แม้กระทั่งเกี่ยวกับว่าเยาวชนต้องพัฒนาอย่างไร สิ่งเหล่านี้มันอยู่ในเนื้อเพลงเพื่อให้เยาวชนมีความอดทนและมีความสามัคคี

เวลาคนอื่นหรือนักท่องเที่ยวเห็นการทำรำตงของชาวกะเหรี่ยงก็ได้รับรู้วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่ยังมีอยู่ ยังคงดูแลรักษาไว้ การแสดงรำตงในงานต่างๆ ทั้งของการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การจัดงานประจำปี

ของชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทำให้เราต่างภูมิใจ การร่ายรำตงจึงแสดงให้เห็นว่า “เรายังมีอยู่” “ประเพณีการรำตงยังคงสืบทอดต่อกันมาอยู่” เราไม่สนใจหรือกว่าคนอื่นจะมองหรือคิดอย่างไร แต่เรารู้สึกในใจเราถึงภาคภูมิใจวัฒนธรรมของเรา

รำตงแบ่งออกเป็น ๒ แบบคือ รำตงสามัญและรำตงเต้น รำตงสามัญแบบบอติจะเน้นการรำที่เน้นรำตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ส่วนการรำตงเต้นจะมีการปรับเนื้อหาให้ตรงกับยุคสมัย และการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แต่อย่างก็ตาม การรำตงทั้ง ๒ ประเภทเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้สืบต่อกัน

โดยปกติรำตงจะไม่มีชื่อเพลง แต่จะแตกต่างกันไปตามเนื้อหาของเพลง โดยดูจากเนื้อหาของเพลงว่าเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และมีประโยชน์อย่างไรบ้าง รวมถึงความเป็นมาของเพลงต่างๆ ส่วนท่ารำตงจะมีความคล้ายคลึงกันของเพลงที่เลือกมารำตามความเหมาะสมของทำนองเพลงเป็นหลัก

นอกจากนี้เนื้อหาของเพลงจะมีความแตกต่างกันแต่ละรุ่น รุ่นของนักแสดงรำตงจะแบ่งเป็น ๓ รุ่นคือ รุ่นใหญ่ จะเป็นเพลงรำตงที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน การทำไร่ทำนา ความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ส่วนรุ่นกลาง เนื้อหาของรำตงจะเป็นเรื่องคุณประโยชน์ แง่คิดของชุมชน การพัฒนาในสิ่งที่ดี และความรักความสามัคคี ส่วนรุ่นสุดท้ายคือ รุ่นเล็ก จะเน้นการรำเพื่อความสนุกสนาน หรือการสอดแทรกความคิดให้กับเยาวชน เช่น การต่อต้านเรื่องยาเสพติด การปราบสิ่งที่ไม่ดีในหมู่บ้าน การร่วมมือกันช่วยฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงาม และการปลูกใจคนรุ่นใหม่ให้มีสำนึกต่อความเป็นกะเหรี่ยง

การแต่งกายของผู้รำตง ผู้ชายสวมโสร่ง เสื้อแขนยาวสีขาวหรือสีฟ้าทับด้วยเสื้อแขนสั้นสีแดงลายขาว แนวนวยาว บนศรีษะโพกด้วยผ้าสีแดง สวมด้วยถุงเท้าสีขาว จับผ้าเช็ดหน้าสีขาวไว้โบกขึ้นเหนือศรีษะตามทำนองเพลง หญิงสวมเสื้อกระโปรงสีขาว แขนสั้น ปักด้วยด้ายสีแดง คอเป็นรูปตัววีปักด้วยด้ายสีแดง คนกะเหรี่ยงจะเรียกชุดนี้ว่า “ไซ่กู๊กิ” หรือกระโปรงสีขาวแขนสั้น ลายสีแดง สีเหลือง สีเขียว หรือสีอื่นๆ ตามความเหมาะสมเพียงชุด ๑ สี ตามแนวยาว หรือใช้แขนเสื้อสั้นสวมผ้าถุง โดยจะเป็นสีอะไรก็ได้ เช่น สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีม่วง สีขาว ทุกตัวจะมีลายแนวยาว และสวมให้ตัดกับผ้าถุง บนศรีษะจะผูกกับผ้าสีขาว คาดเอวด้วยเข็มขัดเงิน เข็มขัดสีแดง หรือสีขาวก็ได้ สวมถุงเท้าสีขาว มือจับผ้าเช็ดหน้าสีขาว โบกไปตามจังหวะของทำนองเพลง ลำคอห้อยด้วยลูกปัดสีขาวย้อยมาถึงหน้าอก แต่ในปัจจุบันไม่นิยมใส่นักเพราะหายาก

ขั้นตอนและวิธีการแสดง การแสดง ผู้แสดงจะต้องตั้งแถวตอนลึก ห่างกันประมาณ ๑ เมตร ตั้งเป็น ๔ แถว แถวละ ๔ คน มีระยะห่าง ๒ เมตร โดยจะใช้ผู้แสดงรวมทั้งสิ้น ๒๔ คน การแสดงจะตั้งแถวตอนลึก ๔ แถว แถวละ ๖ คน โดยเว้นระยะห่างระหว่างแถวด้วย การแสดงรำตงผู้แสดงจะต้องร้องเพลงไปด้วยและรำไปด้วยให้พร้อมเพรียงไปตามจังหวะดนตรี เพลงแรกจะต้องร้องบทไหว้ครูก่อนเพื่อระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนมา จากนั้นจึงร้องเพลงสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย บิดามารดา และขอขมาภูมิเจ้าที่เจ้าทางรุกขเทวดาในสถานที่นั้น

ขั้นตอนต่อไปคือ การแสดงการร่ำตงตามเนื้อหาและทำนองที่ได้ฝึกฝนมาจนกว่าจะหมดเนื้อเพลง โดยใช้เวลาในการแสดงประมาณเพลงละ ๖-๘ นาที การแสดงในแต่ละครั้งจะแสดงครั้งเดียวทุกเพลงไม่ได้ ควรจะต้องหยุดพักให้ผู้แสดงได้หยุดพักด้วย เนื่องจากบางเพลงมีเนื้อหาที่เร็ว เช่นเพลงหม่องโย้ โดยผู้ร่ำจะต้องเต้นอย่างรวดเร็วพร้อมกับร้องเพลงประกอบไปด้วย ส่วนเพลงอื่นๆ นั้นส่วนมากจะเน้นไปทางศิลป์ เนื้อหาทำนองเศร้าสร้อย บรรยายถึงการพลัดพรากจากคนที่เรารัก การเดินก็จะมีจังหวะที่ช้า ดังนั้นจึงต้องมีการหยุดพักเพื่อให้หายเหนื่อย แล้วแสดงต่อจนกว่าจะหมดเพลงในการแสดง โดยการแสดงจะใช้เวลาตั้งแต่ต้นจนจบประมาณ ๑ ชั่วโมง การแสดงร่ำตงไม่มีจะใช้ผู้แสดง ๑๖-๒๔ คน การร่ำตงนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการร่ำตงเพลงอื่นๆ เพราะผู้ร่ำจะถือคอบเพลิงทั้ง ๒ ข้าง เพื่อเอาไว้ควงและเหวี่ยงไปมา ตามจังหวะเพลงที่เรียกว่า ดอกไม้ไฟ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดอันตรายได้เพราะใช้ไฟจริง ดังนั้นการร่ำโอมจึงต้องใช้สถานที่ในการแสดงอยู่พอสมควร เพราะผู้ชมอาจจะได้รับอันตรายจากสะเก็ดไฟได้หากอยู่ใกล้ผู้แสดงมากเกินไป

พิธีกรรมและความเชื่อ ก่อนที่จะมีการร่ำตง หรือ ร่ำละคร (ลูกว้ยเจ้า) จะต้องมีการพิธีกรรมเพื่อไปขอขมาบอกเจ้าที่เจ้าทางหรือสถานที่สำคัญที่ชาวบ้านในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ เช่น ศาลเจ้า ศาลเทพารักษ์ เจ้าปู่ เจ้าเขาในบริเวณนั้นเสียก่อน เพื่อช่วยปกป้องดูแลรักษาไม่ให้เกิดเพศภัย หรือเจ็บไข้ได้ป่วยในระหว่างการแสดง หรือการเดินทางไปแสดง และให้กำลังใจการแสดงสำเร็จด้วยความราบรื่น จากนั้นจึงต้องทำเครื่องบูชาครู หรือที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า กะต้อมปวย ซึ่งประกอบไปด้วยมะพร้าวขั้ว ๑ ลูก กล้วยน้ำว่า ๒ หวี ดอกไม้ ๕ ดอก เทียนที่ทำมาจากขี้ผึ้ง ๕ แท่ง น้ำขมิ้นส้มป่อย ๑ แก้ว เงิน ๕ บาท แล้วแต่ตามที่ครูฝึกสอนจะกำหนดจำนวนบาท เพื่อเป็นการบูชาครูบาอาจารย์ ของไหว้ครูจะต้องจัดเตรียมเอามารวมกันไว้ในกะละมังเมื่อถึงเวลาการแสดง ผู้คนทุกคนรวมทั้งครูฝึกจะต้องมาขอขมาบอกกล่าวครูบาอาจารย์ จากนั้นทุกคนจะต้องได้รับการพรมน้ำมนต์ด้วยกับน้ำขมิ้นส้มป่อยที่เตรียมไว้ ซึ่งจะสามารถแสดงการร่ำตงได้ตามความเหมาะสมของงานที่จัด ถ้าหากรับแสดงในงานใหม่จึงจะต้องเริ่มมาทำพิธีไหว้ใหม่อีกครั้ง นอกจากจะเป็นงานของราชการไม่จำเป็นจะต้องจัดพิธี เพราะถือว่าเป็นคนของหลวงจัดงาน อาเพศต่างๆ ก็จะไม่มีและเพื่อความภูมิใจที่มีโอกาสได้แสดงให้คนของหลวงได้ดูการแสดงร่ำตง

การฝึกการร่ำตงจะต้องเริ่มฝึกตั้งแต่เด็กๆ อายุประมาณ ๕ - ๑๒ ปี ในตอนแรกครูผู้สอนจะเน้นให้ท่องจำเนื้อเพลงก่อน ด้วยการร้องเพลงให้เด็กฟังแต่ละบท เพื่อให้เด็กสามารถได้จดจำทุกวัน เมื่อเด็กสามารถจำเนื้อเพลงและสามารถเพลงได้ทุกคนแล้ว ครูผู้สอนจึงจะเริ่มสอนทำรำประกอบเพลงแต่ละบท เพลงหนึ่งจะใช้เวลาในการสอนประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์ หากว่าสามารถสอนได้ติดต่อกันทุกวัน ดังนั้น การแสดงร่ำตงแต่ละครั้งจะต้องใช้เพลงประกอบอย่างน้อย ๓ เพลงขึ้นไป จึงจะถือว่าเป็นการแสดงที่สมบูรณ์แบบ เพลงที่ใช้ในการแสดงจะมีจังหวะทั้งเป็นเพลงเร็ว เพลงช้า และไม่เร็วไม่ช้า

การเรียนการสอนการร่ำตง ผู้ที่จะนำเด็กมาฝึกการร่ำตงจะต้องนำเงิน ๑๐๐ บาท พร้อมกับเทียนขี้ผึ้ง ๕ แท่ง ดอกไม้ ๕ ดอก หมากพลู บุหรี่ อย่างละ ๕ เพื่อนำมาบูชาครูผู้สอน เพราะสมัยนั้นไม่มีค่าจ้างค่าแรง ผู้อาวุโสจะสอนให้กับเด็กที่มีใจรัก และไม่มีการบังคับแต่อย่างใด เพื่อให้สามารถนำเอาความรู้และวิธีการ

ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง เงิน ๑๐๐ บาทที่นำมาถวายให้ครูก็เพื่อมอบให้ครูผู้สอนเก็บไว้ใช้จ่ายส่วนตัว ไม่เรียกเก็บคืน

เมื่อเด็กฝึกฝนการรำตงไปได้ระยะหนึ่ง จนเด็กสามารถรำตงได้ พวกเขาจะจัดให้มีการทำพิธีไหว้ครู เป็นพิธีบวงสรวงสาบานตนต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และต่อหน้าครูบาอาจารย์ บิดามารดา โดยจะมีเครื่องบูชาที่เรียกว่า “ปวย” ประกอบไปด้วย (๑) มะพร้าวที่มีจุก ๑ ลูก - มะพร้าวอ่อนหรือแก่ก็ได้ (๒) กล้วยน้ำว่า ๒ หวี - กล้วยดิบ (๓) หมาก พลู บุหรี่ อย่างละ ๕ ชุด (๔) เทียนขี้ผึ้ง ๕ แท่ง - อาจใช้เทียนไขแทนได้ (๕) น้ำมัน ส้มป่อย หรือน้ำผสมเครื่องหอม เช่น แป้ง หรือน้ำหอม ๑ แก้ว (๖) ค่ายกครู ๕ บาท และ(๗) ดอกไม้สด ๕ ดอก โดยเครื่องบูชาเหล่านี้จะนำมาจัดรวมกันในภาชนะ เช่น กะละมัง หรือ ถาด

ในช่วงระหว่างการฝึกสอนท่ารำตง ครูผู้สอนจะอบรมสั่งสอนเด็กไปด้วย และตั้งกฎกติกา ข้อห้ามต่างๆ ได้แก่ (๑) เด็กต้องมาให้ตรงเวลา ถ้ามาไม่ได้ต้องฝากเพื่อนมาบอกให้ครูผู้สอนทราบ โดยส่วนมากการสอนจะเริ่มหลังจากที่เด็กเลิกเรียนจากโรงเรียนแล้ว (๒) เด็กจะต้องปฏิบัติตามกฎสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น ไม่ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น (๓) เด็กต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ บิดามารดา (๔) เด็กต้องไม่ลบหลู่ ดูหมิ่น เหยียดหยามบรรพบุรุษ รุกขเทวดา เจ้าป่าเจ้าเขา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ และสุดท้าย (๕) เด็กต้องไม่ลักเล็กขโมยน้อยของผู้อื่นโดยไม่ขออนุญาต

หากว่าลูกศิษย์ที่มาเรียนรำตงฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดกฎระเบียบที่วางไว้ ครูผู้สอนจะมาเรียกพ่อแม่เด็กที่กระทำความผิดมาตักเตือน ถ้ากระทำความผิดร้ายแรงจะถูกขับไล่ออกจากคณะ และจะถูกปรับเงินประมาณ ๕๐๐ บาท เพื่อนำเป็นค่าตอบแทนให้กับครูผู้สอน โดยผู้นำหมู่บ้านจะเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้นพ่อแม่เด็กจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่เด็กอยู่เสมอ ถ้าหากเด็กประสงค์จะลาออกจากคณะ เด็กจะต้องนำดอกไม้ ๕ ดอก เทียน ๕ แท่ง หมาก พลู บุหรี่ อย่างละ ๕ พร้อมกับน้ำมันส้มป่อยมาบูชาครู พร้อมกับแจ้งสาเหตุที่ลาออก เช่น ย้ายไปอยู่หมู่บ้านห่างไกล ร่างกายไม่แข็งแรง เป็นต้น พร้อมทั้งเด็กจะต้องขอขมาที่เคยล่วงเกินด้วยร่างกาย วาจา ใจ จากนั้นครูก็จะอนุญาตพร้อมกับมอบพรให้ประสบแต่ความดี และนำผลจากการเรียนรู้ไปเผยแพร่ให้กับบุคคลอื่น ในสมัยก่อน ชาวบ้านจะให้เกียรติแก่ครูฝึกมาก เพราะพวกเขาถือว่าครูเป็นปูชนียบุคคล เมื่อชาวบ้านได้อาหารมาก็จะแบ่งปันให้ครูอยู่เสมอ ชาวบ้านจะดูแลครูอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปในปัจจุบัน กฎระเบียบที่เคยสืบปฏิบัติไม่สามารถรักษาและคงความศักดิ์สิทธิ์เหมือนเมื่อก่อน การฝึกรำตงจึงไม่มีความเข้มงวด จนกลายเป็นขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ที่จะมาฝึกเรียนและพ่อแม่ผู้ปกครองเท่านั้น

รูปแบบการรำตง

การรำตงมีหลายรูปแบบ เช่น ตงอะบละ, ตงไอโพ (รำตงดอกไม้), ตงไอมี (รำตงดอกไม้ไฟ), ตงพ็อวาซุง (รำลาวกระทบไม้), ตงคูหล่า, ตงคะเฉะ, ตงหม่องโย, ตงโด่งยอง, ตงเวียคุก, และอื่นๆ มากมาย โดยส่วนมาก ชื่อของตงจะมาจากชื่อของครูที่ฝึก เช่น ตงอะบละ มาจากชื่อของครูผู้สอนชื่อ อะบละ รวมถึงตงหม่องโย ตงคูหล่า (แขก) ชื่อตงเหล่านี้มาจากชื่อของครูผู้สอนทั้งสิ้น นอกจากนี้ชื่อของตงยังมาจากชื่อคณะใน

หมู่บ้าน เช่น ตงบ้านใหม่พัฒนา ตงชองกาเรีย ตงลิเจีย ตงเกาะสะดิง ตงกองหม่องทะ ซึ่งชื่อตงเหล่านี้ล้วนแต่เป็นชื่อของหมู่บ้านที่ฝึกสอนท่ารำตงที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ในอำเภอสังขละบุรี ทั้งสิ้น ตงแต่ละคณะจะมีผู้แสดงจำนวนที่ไม่เท่ากัน จำนวนผู้แสดงในแต่ละคณะประมาณ ๑๖ – ๒๔ คน ยกเว้น ตงคะเฉาะ ที่ต้องใช้ผู้แสดงไม่น้อยกว่า ๒๔ คน และไม่เกิน ๖๔ คน ซึ่งจะต้องใช้สถานที่กว้างพอประมาณ และในการแสดงผู้แสดงต้องร้องเพลงพร้อมกับรำตามจังหวะดนตรี แต่ละเพลงจะใช้เวลาประมาณ ๘ – ๑๐ นาที ในขณะที่การแสดงของตงคะเฉาะจะใช้เวลาประมาณ ๓๐ – ๔๐ นาที

๑. รำตงอะบละ

รำตงอะบละเป็นรำตงที่เกิดขึ้นในสายลุ่มน้ำปีคีปีคลี่ ประกอบไปด้วยหมู่บ้านต่างๆ คือ หมู่บ้านกฤษะดู (คูผาคู้), หมู่บ้านกฤษะจะโท (กฤษะจะโถ), หมู่บ้านชิดังแงง, หมู่บ้านนุ่งไก่ (หนองไก่), หมู่บ้านนุ่งลู่, หมู่บ้านทุ่งมาลัย และหมู่บ้านล่งตะก่ง (ล่องตะก่อง) หมู่บ้านเหล่านี้ถือเป็นแหล่งกำเนิดของตงรูปแบบต่างๆ แต่ในปัจจุบันหมู่บ้านถูกน้ำท่วมจากโครงการสร้างเขื่อนเขาแหลม หมู่บ้านเหล่านี้ยังเป็นแหล่งกำเนิดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง

ผู้ที่นำการแสดงรำตงเข้ามาคือ นายอะบละ เป็นชาวกะเหรี่ยงจากประเทศพม่า เขาได้นำเอาครอบครัวอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำปีคีปีคลี่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยการสัมภาษณ์นางเอ็งโท (๖๙ ปี) จำความได้ว่า นายอะบละมาตั้งรกรากที่หมู่บ้านกฤษะจะโถ และทำการฝึกสอนการรำให้กับพวกเขา ในสมัยนั้นการรำตงของอะบละมีชื่อเสียงมาก ถ้าหากหมู่บ้านจัดงานประจำปี งานมงคล แล้วนำการรำตงของอะบละมาแสดงในงานก็จะมีชาวบ้านเข้ามาดูอย่างหนาแน่น ตอนนั้นชาวบ้านจะเรียก การรำตงของอะบละว่า “ตงปีคี” (หรือปีคลี่) เนื้อหาของเพลงจะมีความซาบซึ้งมาก บรรยายถึงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ตามป่าเขา ความเป็นอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ ประกอบอาชีพที่สุจริต จนกระทั่งเมื่อถูกพม่าขับไล่ อะบละจึงต้องอพยพครอบครัวมาอยู่ที่ลุ่มน้ำปีคี (ปีคลี่) หลายครอบครัวต้องพลัดพลากจากคนรัก ญาติพี่น้อง จนทำให้หลายคนที่ยังหลงเพลงของอะบละซาบซึ้งไปกับเนื้อหาที่สะเทือนใจพวกเขาเป็นอย่างมาก

เพลงอะบละประกอบไปด้วยเพลงเร็วและเพลงช้า คือ (๑) เพลง “ใจะ โท ช่อง” มีเนื้อหาถึงการนมัสการพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ถือเป็นเพลงบทไหว้ครู และก่อนจะแสดงทุกครั้งจะต้องใช้บทเพลงนี้มาก่อน เพื่อบรรยายถึงคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า คุณงามความดีของพระธรรม คุณงามความดีของพระสงฆ์ ตลอดจนคุณงามความดีของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ เป็นต้น เพลงนี้เป็นเพลงประกอบท่ารำไม่ช้าและไม่เร็วเกินไป โดยจะใช้เวลาประมาณ ๘ – ๑๐ นาที (๒) เพลง “ตง ต่อง โอ เหว” มีเนื้อหาถึงการพลัดพราก และเป็นเพลงที่บรรยายถึงสภาพวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง การพลัดพรากจากคนรักและญาติพี่น้อง เนื้อหาและทำนองมีความเศร้า ซ้ำ การรำจึงต้องเน้นการใส่อารมณ์ความรู้สึกเข้าไปด้วยเพื่อให้มีความสวยงาม ตอนนี้เพลง ตง ต่อง โอ เหว เป็นเพลงรำตงของหมู่บ้านใหม่พัฒนา ชาวบ้านจากหมู่บ้านต่างๆ ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านใหม่พัฒนาเมื่อปี ๒๕๒๗ ได้ทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์จนถึงปัจจุบัน (๓) เพลง “หม่อง โย เล เล” เนื้อหาของเพลงเกี่ยวกับการอำลา เป็นเพลงที่บรรยายถึงความสามัคคี รักพวกรักพ้อง รักขนบธรรมเนียม

ประเพณีและวัฒนธรรม และช่วยกันอนุรักษ์รักษาไม่ให้สูญหาย เพลงนี้การรำต้องใช้จังหวะเร็ว สลับคู่ระหว่าง แถว การรำไปร้องไปพร้อมกับเสียงดนตรี โดยจะใช้เวลาในการแสดงประมาณ ๑๐ – ๑๕ นาที (๔) เพลง “มือ มิ คาย หล่อง” มีความหมายว่า “ใกล้จะค่ำแล้ว” เป็นเพลงที่บรรยายถึงวิถีชีวิตในแต่ละวัน ตั้งแต่ตอนเช้าถึง เย็นว่ามีปฏิบัติภารกิจอะไรบ้าง เพื่อเป็นการชักชวนคนหนุ่มสาวให้ออกมาร้องรำทำเพลงและเต้นรำ คลาย ความเครียดจากการทำงานมาทั้งวัน การรำเพลงนี้จะใช้เวลาประมาณ ๖ – ๘ นาที ส่วนเพลงสุดท้าย (๕) เพลง “โอ นี ย่า” แปลว่า “ก้าวไปข้างหน้า” เพลงบรรยายถึง การประกอบอาชีพ เน้นความขยันขันแข็งในการ ปฏิบัติงาน เพื่อไม่ให้เป็นคนเกียจคร้าน และพยายามแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาปฏิบัติให้ทัดเทียมกับเหตุการณ์ ปัจจุบัน

เพลงของอะบละทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีเนื้อหาเพื่อนำมาสอนคนรุ่นหลังให้ยึดถือแบบอย่างที่ดีที่บรรพ บุรุษได้ปฏิบัติมา เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ความสามัคคี ความยึดมั่น เคารพเทิดทูนศาสนา ครูบาอาจารย์ และบิดามารดา เป็นต้น นายสมชาย ศรีสุข อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา ได้ฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้ เป็นการแสดงของหมู่บ้าน

๒. รำตงไอโพีไอโม่ (การรำดอกไม้ ดอกไม้ไฟ)

รำตงไอโม่ ไอโพี หมายถึง การรำดอกไม้ไฟ การรำดอกไม้ จากการสัมภาษณ์นายอนุ สาเล็ก ผู้ฝึกสอน การรำตงดอกไม้ไฟนี้ ท่านได้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยมีพระฤาษีรูปหนึ่งชื่อ กาวี ละดาบส เป็นพระฤาษีที่บูชาไฟ วันหนึ่งท่านเห็นการปฏิบัติตัวของพระพุทธรูปเจ้ามีลักษณะงดงามจึงเกิดความ ศรัทธา ต่อมาจึงได้นำศิษย์ ๑๐๐ คน เข้าเฝ้าฟังคำสั่งสอนจนบรรลุโสดาบัน และขอพาราณาตัวบำเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ โดยการบูชาไฟ ถวายแด่องค์สมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้า ต่อมาผู้คิดค้นการเต้นรำ โดยใช้ไฟเป็นพุทธบูชา บางครั้งการแสดงในสถานที่ไม่เอื้ออำนวย จึงเปลี่ยนเป็นการรำดอกไม้แทน

การรำตงไอโม่ ไอโพี ประกอบด้วยผู้แสดงอย่างน้อย ๑๖ คน และไม่เกิน ๒๔ คน การแสดงในแต่ละ ครั้งต้องคำนึงถึงสถานที่จัดแสดงเพราะต้องใช้ไฟจริงในการรำ โดยอาจจะเป็นการลดจำนวนผู้แสดงลงได้ หรือ อาจจะเปลี่ยนเป็นการใช้ดอกไม้แทนไฟ การแสดงจะประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีได้แก่ (๑) กลอง ๒ หน้า (ทำ จากหนังวัว) จำนวน ๖ ลูก, (๒) ฆ้องวงเล็ก, (๓) โหม่งราง หรือฆ้องราง, (๔) ปี่, (๕) ฉิ่ง เกราะ หรือตอง “วา เหล่เคาะ”, (๖) ฉาบ, (๗) กลองซอล หรือกลองวง (ทำจากหนังวัว) และ (๘) ฆ้องวง

เครื่องดนตรีเหล่านี้สามารถนำมาประกอบการแสดงละคร โดยเพลงที่ใช้ในการแสดงการรำดอกไม้ไฟ (ไอโม่) มี ๕ เพลง ส่วนการรำดอกไม้ (ไอโพี) มี ๖ เพลง คือ เพลงที่ ๑ เพลง “มือ เด หล่า อะ บุง” แปลว่า เรา อาศัยอยู่ในภายใต้พระอาทิตย์ พระจันทร์เดียวกัน เนื้อหาของเพลงบรรยายถึง กิเลสที่ทำให้คนเกิดตัณหา ดังนั้นเป้าหมายของเพลงจึงเพื่อเตือนให้หลีกเลี่ยงกิเลสทั้งปวง ด้วยการทำให้จิตใจนั้นผ่องใสและสะอาด ส่วน เพลงที่ ๒ เพลง “เหยื่อ เว โจ้ เลอ หง่า” แปลว่า แต่พี่ชายคนหนึ่ง เพลงบรรยายถึงการโยยหาพี่ชายที่หาย สาบสูญ และฝากบอกให้คนที่พบเจอเขาให้รู้ถึงว่ายังมีคนที่บ้านเฝ้ารอคอยอยู่

เพลงที่ ๓ คือเพลง “เลอ เขอะ ละ เผื่อ” แปลว่า ที่ไร่นึงผืน เป็นเพลงที่บรรยายถึง การประกอบอาชีพโดยมีพื้นที่เป็นของตนเอง ถ้าเก็ยจคร้านไม่ทำมาหากินบนที่ดินผืนนี้ก็จะไร้ค่า เพลงที่ ๔ คือ เพลง “หม่อง ส่วย หยี” แปลว่า ดอกทานตะวัน เพื่อบรรยายถึง หญิงสาวในวัยแรกรุ่นที่ต้องรู้จักรักศักดิ์ศรีของความเป็นผู้หญิง และไม่ปล่อยให้ผู้ชายเซยขมง่าย ๆ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นผู้หญิงก็จะมีแต่ความเสียใจ สุดท้าย เพลงที่ ๕ คือเพลง “หู ซา หุง” แปลว่า ความสวยงามของนกยูง โดยเฉพาะการรำแพนเพื่ออวดให้เพศตรงข้ามชื่นชอบ

การรำตงโอมิ โอมิโอมิ ต้องอาศัยการฝึกจำงานชำนาญ เข้าจังหวะและพร้อมเพรียงกัน เพราะถ้าพลาด อาจเกิดอันตรายผู้ร่วมแสดงได้ เพราะใช้ไฟจุดที่ปลายเหล็กทั้งสองด้าน แล้วควงไปมาตามเนื้อหาของเพลง การแสดงแต่ละครั้งจะต้องเริ่มต้นด้วยการทำพิธีไหว้ครูบาอาจารย์ก่อน โดยมีเครื่องบูชาที่เรียกว่า “กะต้อมปวย” (ปวย) การแสดงรำตง โอมิ โอมิโอมิ จะใช้เวลาในการแสดงประมาณ ๓๐ - ๔๐ นาที ตอนนี่การรำเพลงตงโอมิ โอมิโอมิได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์เพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป

เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง ผู้ชายจะสวมโสร่ง เสื้อแขนยาวสีขาว สีเหลือง หรือสีฟ้า แล้วทับด้วยเสื้อสีแดงแขนงุด บนศรีษะโพกด้วยผ้าสีแดง สวมด้วยถุงเท้าสีขาว ส่วนผู้หญิงจะสวมผ้าถุงสีแดง สีดำ หรือสีม่วง เสื้อแขนสั้นสีขาวสลัปลายสีต่างๆ หรือเสื้อกระโปรงคลุมถึงตาตุ่มเป็นรูปปกคอกวี สีขาว สีม่วง หรือสีดำ สลัปลายต่างๆ บนศรีษะโพกด้วยผ้าสีขาว ดังนั้น การแต่งกายของรำตงโอมิ โอมิโอมิ เหมือนกับชุดการแต่งกายของรำตงอะบละ เพื่อใช้ต้อนรับบุคคลที่มาเยือนทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะเพื่อใช้แสดงบูชาพุทธเจดีย์ทุกวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ

๓. รำตงขุหล่า

ความหมายของคำว่า ขุหล่า นั้นหมายถึง แยก โดยจากการสัมภาษณ์นายพ้าเตาะเหลอะ ผู้ฝึกสอนรำตงขุหล่า ท่านกล่าวว่า รำตงแบบนี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากครูบาอาจารย์จากประเทศพม่า โดยได้นำเอาท่าเต้นรำมาผสมผสานกับรำตงของกะเหรี่ยง ถือว่าเป็นรำตงอีกแนวหนึ่งที่เน้นการเต้นให้ตลกขบขัน เพื่อให้ผู้ชมได้หัวเราะสนุกไปกับการแสดง การแสดงรำตงขุหล่าจะใช้ผู้รำที่เป็นผู้ชายล้วน และจะต้องเป็นผู้ชายที่มีความแข็งแรง เพราะว่าท่ารำจะเน้นคล้ายคลึงกับการฝึกโยคะ ท่าทางจะต้องม้วนหน้าม้วนหลังและคัตหน้าคัตหลังไปมา อีกทั้งยังเป็นการเต้นพร้อมทั้งร้องเพลงประกอบ เพลงที่ใช้ร้องจะเป็นเพลงในทำนองระบำแขก (อินเดีย) เมื่อร้องเพลงจบแต่ละบท ผู้รำจะร้องคำว่า “ฮา มา เล โฮ” แล้วจึงเปลี่ยนท่ารำใหม่ สำหรับชุดการแสดงจะสวมกางเกงสีขาว (ชุดกางเกงแขก) เสื้อกล้ามสีขาว และโพกผ้าสีขาวบนศรีษะ คล้ายกับคนแขก และยังเขียนหนดคราบในใบหน้าด้วย การรำทำนี้จะใช้ผู้รำประมาณ ๑๖ - ๒๐ คน และใช้เวลาในการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบการแสดงประมาณ ๓๐ - ๔๐ นาที ปัจจุบัน การรำขุหล่าจะหาชมได้ยากเพราะผู้ที่สามารถรำทำนี้ได้มีจำนวนไม่มาก

๔. รำตงหม่องโย้ว หรือ มงโย

หม่องโย้ว หรือ มงโย หมายถึง การรำตงที่มีนายหม่องโย้วเป็นผู้ฝึกสอน หรือเรียกได้ว่าเป็นผู้คิดค้น ตำรับท่ารำและทำนองเนื้อหาของเพลง ส่วนใหญ่ครูที่ฝึกสอนรำตงจะเป็นคนกะเหรี่ยงที่มาจากประเทศพม่า แล้วเข้ามาตั้งรกรากเพื่อทำมาหากินตามแนวชายแดน บางคนได้มาสมัครบวชในเมืองไทย บางคนก็พาครอบครัวมาจากประเทศพม่าแล้วเข้ามาพักอาศัยอยู่ในเมืองไทย จนกระทั่งได้ลูกหลานจึงไม่กลับไปพม่าอีกเลย ดังกล่าวจึงทำให้วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง พม่า และมอญ ที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนมีความคล้ายคลึงกัน จนต่อมาผู้ที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่นี้ พวกเขาได้นำเอาวิธีการเต้นรำมาเผยแพร่ตามหมู่บ้านที่ตนเองเคยอาศัยอยู่ และได้รับการขนานนามตามชื่อของคนที่ย้ายมา เช่น ตงอะบละ ตงหม่องโย้ว ตงหม่องเน เจ็งละ เป็นต้น

ตงหม่องโย้ว ถือเป็นตงที่ชาวกะเหรี่ยงให้ความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะเนื้อหาของเพลงจะเน้นความสนุกสนาน การเกี้ยวพาราสี เพลงมีทำนองจังหวะที่เร็วและเร้าใจ ทุกคนที่ร่วมรำจะต้องจำบทเพลงและท่ารำให้ได้ และในมือของผู้รำแต่ละคนจะต้องถือผ้าเช็ดหน้า และโบกให้ปลิวไปตามจังหวะของเพลง โดยที่จะต้องไม่ให้ผ้าเช็ดหน้าหล่นลงพื้นโดยเด็ดขาด เพราะว่าถ้าหากผ้าเช็ดหน้าของใครหล่นลงพื้น การรำตงหม่องโย้วจะยุติทันที โดยนายอ่องเซ่งจี ผู้ฝึกสอนท่ารำตงหม่องโย้วบอกว่า การที่ผ้าเช็ดหน้าหล่นลงพื้น ชาวบ้านมีความเชื่อว่า คนในขณะรำกำลังจะเจ็บไข้ได้ป่วย ตอนนี้นำเอาหนังกวางมาผูกไว้กับผ้าเช็ดหน้า แล้วรัดกับนิ้วมือนิ้วกลางข้างขวา เพื่อป้องกันไม่ให้ผ้าเช็ดหน้าหล่นหลุดมือ การรำตงหม่องโย้วจะมีผู้แสดงไม่ต่ำกว่า ๑๖ คน แต่ไม่เกิน ๒๔ คน โดยเพลงที่ใช้เป็นเพลงของหม่องโย้วทั้งหมด การตั้งแถวจะตั้งแบบตอนลึก แถวละ ๔-๖ คน แบ่งออกเป็น ๔ แถว และมีระยะห่างแถวละ ๑ เมตร ก่อนการรำจะต้องมีการแสดงด้วยพิธีไหว้ครูบาอาจารย์ หลังจากนั้นถึงจะเริ่มมีการแสดงได้ การแสดงจะใช้เวลาประมาณ ๓๐ - ๔๐ นาที และจะต้องมีเวลาให้ผู้แสดงได้พักด้วยเมื่อจบช่วงเพลงหนึ่ง

๕. รำตงโอหล่อง

รำตงโอหล่อง หรือ เฮหล่อง หมายถึง รำตงที่มีคำว่า “โอ” หรือ “เฮ” นำหน้าบทเพลงทุกบท ผู้ที่นำรำตงแบบนี้มาสอนคือ นายโอหล่อง หรือ เฮหล่อง โดยเนื้อหาของเพลงจะบรรยายถึง ชีวิตประวัติของพระพุทธรูปเจ้าตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เพลงรำตงนี้จะมีทำนองแนวช้าๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอนให้ละเอียดรอบคอบ และเพื่อให้ประพจน์แต่ความดี มีคุณธรรม มีความกตัญญูต่อบิดามารดา และผู้มีพระคุณ การแสดงจะใช้ผู้แสดงไม่น้อยกว่า ๑๖ คน ผู้รำฝ่ายชายจะสวมเสื้อคลุมถึงตาคุ่ม เป็นเสื้อสีขาว ท่อนล่างจะมัดด้วยเสื้อสีแดง คอเสื้อจะเป็นรูปตัววี ถักด้วยด้ายสีแดงจากคอถึงตาคุ่มทั้ง ๓ ด้าน คือด้านหน้า และด้านข้างทั้ง ๒ ข้าง บนศีรษะจะโปกด้วยผ้าสีแดง ส่วนผู้รำฝ่ายหญิงจะสวมเสื้อกระโปรงสีขาว เป็นเสื้อผ้าดิบ ทอดด้วยมือ คอเสื้อเป็นรูปตัววีและถักด้วยด้ายสีแดงรอบคอถึงหัวไหล่ รวมทั้งแขนทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ชาวกะเหรี่ยงจะเรียกว่า “ใช้กุ๊ก” เป็นชุดดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ผู้ที่สวมชุดนี้จะต้องเป็นสาวบริสุทธิ์ที่ไม่เคยผ่านมือชายมาก่อน แต่ถ้าหากเป็นผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วจะต้องเปลี่ยนชุดใหม่ ในปัจจุบันการรำตง โอหล่อง มีให้เห็นอยู่

จากนั้นจึงจะเริ่มจัดกระบวนการเต้นตามที่ได้ฝึกมา การแสดงจะใช้เวลาทั้งหมด ๑ ชั่วโมง โดยสถานที่ที่ใช้แสดงต้องเพียงพอต่อผู้แสดงด้วย ถ้าหากสถานที่คับแคบไม่สามารถแสดงได้ จึงต้องมาแสดงพื้นที่ข้างล่าง

ชุดเครื่องแต่งกายของผู้แสดง ผู้ชายสวมโสร่งสีแดง เสื้อแขนยาวสีขาวทับด้วยเสื้อแขนสั้นสีแดง ศีรษะโพกผ้าขาว สวมถุงเท้าสีขาว พร้อมทั้งผ้าเช็ดหน้าสีขาว โดยโสร่งอาจจะเปลี่ยนเป็นสีอื่นก็ได้ ส่วนฝ่ายหญิงสวมเสื้อคอวี สีขาว สีเขียว สีดำ สีเหลือง หรือสีอื่นๆ ผ้าถุงสีน้ำเงิน สีม่วง สีแดง สีแดง หรือสีอื่นๆ ก็ได้ ตามความเหมาะสม และเข้าชุดกับสีเสื้อ ศีรษะโพกผ้าขาวยาวถึงเอว สวมถุงเท้าสีขาว พร้อมทั้งถือผ้าเช็ดหน้าสีขาวไว้เพื่อโบกพลิวเวลาเต้นรำ คนหนึ่งจะถือธงชาตินำหน้าเคลื่อนขบวนมาทำความเคารพต่อผู้ชม จากนั้นจึงจะเริ่มการแสดงจนกว่าจะหมดบทเพลงโดยที่ไม่มีการพัก ส่วนเครื่องดนตรีประกอบไปด้วยกลองใหญ่ (กลองยาร์ท) สำหรับเดินพาเหรด ๑ ลูก ฉาบใหญ่ ๑ คู่ และเครื่องเคาะจังหวะ “ว่าเหล่เคาะ”

๗. รำตงพื่อ วา ขุง

รำตง พื่อ วา ขุง หมายถึง การรำข้ามไม้ไผ่ คล้ายกับการรำลาวกระทบไม้ของไทย โดยมีไม้ไผ่จำนวน ๘ ลำ เป็นเครื่องเคาะจังหวะ โดยใช้ผู้แสดงจำนวน ๑๖ คน โดยแบ่งเป็นชายหญิงเท่าๆ กัน เพลงที่ใช้ร้องประกอบจังหวะเป็นการบรรยายถึงวิถีชีวิตการประกอบอาชีพแต่ละวัน ตั้งแต่เช้าจนเย็น ระยะเวลาในการแสดงประมาณ ๓๐-๔๐ นาที การรำตง พื่อ วา ขุง ไม่ค่อยมีการนิยมเล่นกันนัก เนื่องจากภาษาที่ร้องไปในแนวของกะเหรี่ยงสกอร์ (กะเหรี่ยง) จึงทำให้กะเหรี่ยงจากที่อื่นเข้าใจเนื้อหาได้ไม่สมบูรณ์นัก

๘. รำตงโพลั่ว มือ ซา

รำตง โพลั่ว มือ ซา หมายถึง การรำตงของคนเฒ่าคนแก่ เนื่องจากพวกเขาได้ปฏิบัติภารกิจประจำวันในแต่ละวัน จนอาจทำให้เกิดความเครียดได้ หลังจากเลิกงานในแต่ละวัน คนเฒ่าคนแก่จึงชักชวนเพื่อนในรุ่นราวคราวเดียวกันเพื่อมาฝึกซ้อมรำตงโพลั่ว มือ ซา เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเพื่อได้มาพบปะพูดคุยกัน บางคนก็มาเพื่อเล่าประสบการณ์และเรื่องราวของแต่ละครอบครัว หลังจากนั้นพวกเขาจึงได้มีการก่อตั้งคณะรำตง ด้วยการฝึกร้องและฝึกรำกันเอง เนื้อหาของเพลงจึงไปในทิศทางของการสั่งสอนบุตรหลานให้ทำแต่ความดี ไม่ประพฤติตนในทางที่ผิดและมั่วสุมกับยาเสพติด

การรำตงโพลั่ว มือ ซา จะใช้ผู้รำทั้งหมดไม่เกิน ๑๖ คน ส่วนมากจะเป็นผู้หญิงสูงอายุ หรือว่าผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้ว การรำตงนี้จะใช้แสดงในงานพิธีทางศาสนา บางครั้งอาจจะแสดงให้กับผู้มีเกียรติผู้มาเยือนในหมู่บ้านของตนเองได้ชม ตอนนี้นี้การรำตงโพลั่ว มือ ซา ยังมีการสืบทอดอยู่เพียงแห่งเดียวคือ หมู่บ้านเสน่ห์พ่อง หรือว่า ตะเน่พุง (ท่าแพ) ตำบลโล้ว อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเครื่องดนตรีประกอบการแสดง ได้แก่ ปี่ หรือขลุ่ย, ฉิ่ง, ว่าเหล่เคาะ ที่ทำมาจากไม้ไผ่ และระนาดเหล็ก ในปัจจุบันหมู่บ้านต่างๆ ได้เห็นความสำคัญของการรำ เนื่องจากการรำที่สามารถช่วยผ่อนคลายความเครียดให้กับผู้ใหญ่ที่ต้องทำงานมาทั้งวัน ตงโพลั่ว มือ ซา จึงได้มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เช่น หมู่บ้านกอม่องทะ หมู่บ้านของกาเรีย หมู่บ้านใหม่พัฒนา และหมู่บ้านเวียคะดี เป็นต้น

เพลง ตงตอง โอ เหว่ (การพลัดพรากจากคนที่เรารัก)

อุปมาอุปมัยในการสร้างบ้านเรือน โครงสร้างของบ้านต้องประกอบไปด้วย คาน ชื่อ ตง ฯลฯ โดยจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปไม่ได้ เปรียบเหมือนคนเรา ถ้าขาดพ่อแม่ เพื่อนฝูง และคนที่เรารักก็อยู่ไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (สร้อย)

เมื่อก่อนนี้ พี่กับเธออยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ไปมาหาสู่กัน บางครั้งขึ้นไปทำบุญที่วัดร่วมกัน เดียวนี้เธอไปอยู่แห่งหนตำบลใด ทั้งพี่ให้อยู่อย่างเดียวดาย ขณะนี้พี่หว่าแห่ เผ่าคิดถึงเธออยู่ทุกลมหายใจ บางคืนฉันทภาวนาขอให้เธอกลับมาหาฉัน บางคืนได้แต่นั่งชมดวงจันทร์แทนใบหน้าเธอ และร้องเพลงปลอบใจตัวเอง เสียงเพลงที่ร้องมันจะลอยไปตามสายลม วอนให้พระพรายกระซิบบอกเธอด้วยว่า ขณะนี้พี่ยังรัก ยังคิดถึงพร้อมที่จะอยู่ร่วมเป็นคู่ชีวิต ขอให้กลับมาเถอะ กลับมาอยู่ร่วมกัน กลับมาอยู่กับพี่น้องในหมู่ของเรา

(แปลโดย สมชาย ศรีสุข (๒๕๔๔), อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี)

เพลง เล เล หม่อง โย่ (การอำลา)

(สร้อย) ขอเชิญท่านพ่อแม่พี่น้องมาร่วมรับชมการแสดงรำตงของพวกเรา (ซ้ำ ๓ ครั้ง)

ในการแสดงรำตงในครั้งนี้ พวกเรามาแสดงเป็นครั้งแรก บรรพบุรุษได้สั่งสอนพวกเราว่าขนบธรรมเนียมประเพณี ต้องช่วยรักษาไว้ให้ดีอย่าให้สูญหาย พวกเราต้องรวมกลุ่มเป็นอันเดียวกัน มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในการแสดงครั้งนี้หากผิดพลาดไป ต้องขอภัยด้วย โอกาสหน้ามี เราคงได้พบกันใหม่ ขอให้ทุกคนจงโชคดี ลาก่อน ลาก่อน ลาก่อน

(แปลโดย สมชาย ศรีสุข (๒๕๔๔), อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พัฒนา อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี)

การแต่งกายของผู้รำตง

การแต่งกายของผู้แสดง ผู้ชายสวมโสร่ง เสื้อแขนยาวสีขาวหรือสีฟ้าทับด้วยเสื้อแขนสั้นสีแดงลายขาว แขนยาว บนศรีษะโพกด้วยผ้าสีแดง สวมด้วยถุงเท้าสีขาว จับผ้าเช็ดหน้าสีขาวไว้โบกขึ้นเหนือศรีษะตามทำนองเพลง หญิงสวมเสื้อกระโปรงสีขาว แขนสั้น ปักด้วยด้ายสีแดง คอเป็นรูปตัววีปักด้วยด้ายสีแดง คนกะเหรี่ยงจะเรียกชุดนี้ว่า “ไซ่กุ๊ก” หรือกระโปรงสีขาวแขนสั้น ลายสีแดง สีเหลือง สีเขียว หรือสีอื่นๆ ตามความเหมาะสมเพียงชุด ๑ สี ตามแขนยาว หรือใช้แขนเสื้อสั้นสวมผ้าถุง โดยจะเป็นสีอะไรก็ได้ เช่น สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีม่วง สีขาว ทุกตัวจะมีลายแขนยาว และสวมให้ตัดกับผ้าถุง บนศรีษะจะผูกกับผ้าสีขาว คาดเอวด้วยเข็มขัดเงิน เข็มขัดสีแดง หรือสีขาวก็ได้ สวมถุงเท้าสีขาว มือจับผ้าเช็ดหน้าสีขาว โบกไปตามจังหวะของทำนองเพลง ถ้าคอห้อยด้วยลูกปัดสีขาวย้อยมาถึงหน้าอก แต่ในปัจจุบันไม่นิยมใส่กันเพราะหายาก

ขั้นตอนและวิธีการแสดง

การแสดง ผู้แสดงจะต้องตั้งแถวตอนลึก ห่างกันประมาณ ๑ เมตร ตั้งเป็น ๔ แถว แถวละ ๔ คน มีระยะห่าง ๒ เมตร โดยจะใช้ผู้แสดงรวมทั้งสิ้น ๒๔ คน การแสดงจะตั้งแถวตอนลึก ๔ แถว แถวละ ๖ คน โดยเว้นระยะห่างระหว่างแถวด้วย การแสดงรำตงผู้แสดงจะต้องร้องเพลงไปด้วยและรำไปด้วยให้พร้อมเพรียงไป

ตามจังหวัดดนตรี เพลงแรกจะต้องร้องบทไหว้ครูก่อนเพื่อระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนมา จากนั้นจึงร้องเพลงสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย บิดามารดา และขอขมาภูมิเจ้าที่เจ้าทางรุกขเทวดาในสถานที่นั้น

ขั้นตอนต่อไปคือ การแสดงการรำตามเนื้อหาและทำนองที่ได้ฝึกฝนมาจนกว่าจะหมดเนื้อเพลง โดยใช้เวลาในการแสดงประมาณเพลงละ ๖-๘ นาที การแสดงในแต่ละครั้งจะแสดงครั้งเดียวทุกเพลงไม่ได้ ควรจะต้องหยุดพักให้ผู้แสดงได้หยุดพักด้วย เนื่องจากบางเพลงมีเนื้อหาที่เร็ว เช่นเพลงหม่องโย้ โดยผู้รำจะต้องเต้นอย่างเร็วพร้อมกับร้องเพลงประกอบไปด้วย ส่วนเพลงอื่นๆ นั้นส่วนมากจะเน้นไปทางศิลป์ เนื้อหาทำนองเศร้าสร้อย บรรยายถึงการพลัดพรากจากคนที่เรารัก การเต้นก็จะมีจังหวะที่ช้า ดังนั้นจึงต้องมีการหยุดพักเพื่อให้หายเหนื่อย แล้วแสดงต่อจนกว่าจะหมดเพลงในการแสดง โดยการแสดงจะใช้เวลาตั้งแต่ต้นจนจบประมาณ ๑ ชั่วโมง การแสดงรำตงไม่มีจะใช้ผู้แสดง ๑๖-๒๔ คน การรำตงนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการรำตงเพลงอื่นๆ เพราะผู้รำจะถือคบเพลิงทั้ง ๒ ข้าง เพื่อเอาไว้ควงและเหวี่ยงไปมา ตามจังหวะเพลงที่เรียกว่า ดอกไม้ไฟ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดอันตรายได้เพราะใช้ไฟจริง ดังนั้นการรำโอมจึงต้องใช้สถานที่ในการแสดงอยู่พอสมควร เพราะผู้ชมอาจจะได้รับอันตรายจากสะเก็ดไฟได้หากอยู่ใกล้ผู้แสดงมากเกินไป

พิธีกรรมและความเชื่อ

ก่อนที่จะมีการรำตง หรือ รำละคร (ลูกวैयाะ) จะต้องมีการพิธีกรรมเพื่อไปขอขมาบอกเจ้าที่เจ้าทางหรือสถานที่สำคัญที่ชาวบ้านในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ เช่น ศาลเจ้า ศาลเทพารักษ์ เจ้าปู่ เจ้าเข่าในบริเวณนั้นเสียก่อน เพื่อช่วยปกป้องดูแลรักษาไม่ให้เกิดเพศภัย หรือเจ็บไข้ได้ป่วยในระหว่างการแสดง หรือการเดินทางไปแสดง และให้กำลังใจการแสดงสำเร็จด้วยความราบรื่น จากนั้นจึงต้องทำเครื่องบูชาครู หรือที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า กะต้อมปวย ซึ่งประกอบไปด้วยมะพร้าวขั้ว ๑ ลูก กล้วยน้ำว่า ๒ หวี ดอกไม้ ๕ ดอก เทียนที่ทำมาจากขี้ผึ้ง ๕ แท่ง น้ำมันส้มป่อย ๑ แก้ว เงิน ๕ บาท แล้วแต่ตามที่ครูฝึกสอนจะกำหนดจำนวนบาท เพื่อเป็นการบูชาครูบาอาจารย์ ของไหว้ครูจะต้องจัดเตรียมเอามารวมกันไว้ในกะละมังเมื่อถึงเวลาการแสดง ผู้คนทุกคนรวมทั้งครูฝึกจะต้องมาขอขมาบอกกล่าวครูบาอาจารย์ จากนั้นทุกคนจะต้องได้รับการพรมน้ำมนต์ด้วยกับน้ำขมิ้นส้มป่อยที่เตรียมไว้ ซึ่งจะสามารถแสดงการรำตงได้ตามความเหมาะสมของงานที่จัด ถ้าหากรับแสดงในงานใหม่จึงจะต้องเริ่มมาทำพิธีไหว้ใหม่อีกครั้ง นอกจากจะเป็นงานของราชการไม่จำเป็นจะต้องจัดพิธี เพราะถือว่าเป็นคนของหลวงจัดงาน อาเพศต่างๆ ก็จะไม่มีและเพื่อความภูมิใจที่มีโอกาสได้แสดงให้คนของหลวงได้ดูการแสดงรำตง

เนื้อหาของเพลงรำตงหลายเพลงที่พยายามสร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ให้แก่เยาวชน ดังเช่น “เด็กสมัยนี้อยู่ในเมือง แล้วไม่ยอมพูดกะเหรี่ยง พูดแต่ภาษาไทย พอเห็นคนไทยก็ชอบคนไทยและอยากเป็นคนไทย แต่เขาอาจจะทิ้งเราได้ระหว่างทาง” หรือบางเพลงที่เกี่ยวข้องคล้องคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการเน้นย้ำการรักษาภาษากะเหรี่ยงในฐานะเป็นการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น “เด็กกะเหรี่ยงสมัยนี้เวลาไปไหนไม่ยอมพูดกะเหรี่ยง พูดแต่ภาษาไทย ต่างจากพ่อแม่ที่พูดแต่ภาษากะเหรี่ยงพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่วันหนึ่งเมื่อพ่อแม่ตายไป ภาษากะเหรี่ยงก็จะหายไป เด็กเหล่านี้ก็จะเป็นคนไทยไปหมดเลย แล้วพูดภาษากะเหรี่ยงไม่เป็น ลืมภาษากะเหรี่ยงไปหมดเลย

เพลงยังเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน ตอนที่ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านต้องเจอปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ พ่อโจยาเล่าว่าตอนนั้นได้แต่งเพลงรำตงขึ้นมาเพลงหนึ่งเพื่อสะท้อนเรื่องราวของการต่อสู้ของพ่อแม่ให้ลูกหลานฟัง “ตอนนั้นป่าไม้ ทหารไม่ให้ตัด เราก้ทำไม่ได้ แล้วก็ต้องมาเข้าร่วมกับป่าไม้ แต่ชาวบ้านต้องทำมาหากิน ตอนนี้อยู่หลานเห็นเพียงยุ่งข้าว แต่พวกเขาไม่เคยเห็นช้าง ชาวบ้านไม่รู้จะพูดอย่างไร พวกเขาจึงต้องรับจ้างปลุกป่ากับป่าไม้อย่างเดียว”

นอกจากนี้พ่อโจยายังเล่าเรื่องราวของคนกะเหรี่ยงในเพลงรำตงว่า เมื่อก่อนคนกะเหรี่ยงไม่มีศาสนา ตอนนั้นมีวัยรุ่นกะเหรี่ยงเข้าไปหาเจ้าอาวาส บอกว่าตนเองอยากมีศาสนา เจ้าอาวาสบอกว่า ทำไมละ ทุกศาสนาทำให้เป็นคนดีทั้งนั้น จากนั้นวัยรุ่นจึงนับถือศาสนาพุทธ เวลากลับเข้ามาในหมู่บ้านแล้วร้องตะโกนบอกว่า “ดีใจจังเลย ข้ามีศาสนาแล้ว เฮ เฮ เฮ เฮ” คนกะเหรี่ยงไม่มีภาษาเป็นของตัวเองในตอนแรก ส่วนใหญ่ที่เรียนหนังสือเอามาจากภาษามอญ พ่อโจยาบอกว่า คนกะเหรี่ยง-คนมอญเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรม

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมการรำตงผ่านสัมภาษณ์น้องปุ้ยเล่าให้ฟังว่า ตอนแรกพ่อของเขาหันมาสนใจการรำตง เพราะอยากจะมีส่วนร่วมในชุมชน พ่อของเขาเป็นกะเหรี่ยงที่มาจากพม่า พ่อขอเขาจึงเรียนการรำตงมาจากการสอนของน้องสาวของภรรยา โดยในตอนแรกเมื่อ ๓ ปีที่ผ่านมาจะมีเด็กเข้ามาฝึกซ้อมรำประมาณ ๑๐ คน เป็นชายและหญิงเท่าๆ กัน ตอนนั้นพ่อของน้องปุ้ยคือ ครูแก้ว เขาได้ขอร้องให้น้องสาวของภรรยาให้มาสอนรำ สาเหตุหนึ่งเพราะว่าตอนที่พ่อเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านใหม่ เขาถูกมองว่าเป็นคนต่างดาว พ่อรู้สึกว้าเวลาไปไหนเลยไม่ค่อยมีคนคุยด้วย พ่อบอกว่า พอมาอยู่ใหม่ เราถูกมองว่าเราไม่มีคุณค่า ดังนั้นพ่อจึงหาวิธีการให้คนยอมรับ พ่อจึงหันมาฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมการรำตงของกะเหรี่ยง ดังนั้นการรำตงของพ่อจึงได้รับการเรียนรู้มาจากพม่า ถึงแม้หลังจากเริ่มมีการฝึกสอนให้เยาวชนในหมู่บ้านหันมาเรียนรำตงแต่อย่างไรก็ตาม พ่อก็ได้รับสารพัดปัญหาจากการตัดสินใจของชาวบ้านที่ยังไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้การรำตง

ความคิดเห็นร่วมจากการประชุมเรื่องการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม “การรำตง” ใน ๓ พื้นที่

ชุมชนชาวบ้านกะเหรี่ยงในอำเภอสังขละบุรี เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและการละเล่นพื้นเมืองยังคงไว้อยู่ ถึงแม้บางอย่างได้เลือนหายไปบ้าง เพราะชาวบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญ

ชาวบ้านทั้งหมดเดิมแล้วเป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ เดิมนั้นชาวบ้านอาศัยอยู่กับธรรมชาติที่ร่มรื่น และมีการละเล่นไม่ก่อย่างที่เป็นเครื่องบันเทิง เช่น การเล่นสะบ้า การรำตง งานบุญกินข้าวใหม่ต้อนรับปีใหม่ เป็นต้น ดังนั้น การรำตงเป็นการละเล่นอีกอย่างที่เป็นความบันเทิงและช่วยผ่อนคลายของชาวกะเหรี่ยงทั้งในอดีต และปัจจุบันในปัจจุบันนี้การรำตง เป็นการละเล่นที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง และยังรักษาทำรำ และทำนองเพลงไว้คงเดิมจากอดีต ชาวบ้านกะเหรี่ยงได้พัฒนาคณะรำตง และได้นำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรำ เนื่องจากปัจจุบันคนเฒ่าคนแก่ไม่สามารถรำให้มีความสวยงามและสนุกสนานเหมือนกับหนุ่มสาวได้อีกจึงได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ความเป็นมาของศิลปะการรำตงกะเหรี่ยง

การรำกะเหรี่ยงเริ่มบันทึกเป็นครั้งแรกประมาณพันกว่าปีที่แล้ว จากการสันนิษฐานของบรรพบุรุษปราชญ์ผู้ค้นคว้าชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง นับตั้งแต่กะเหรี่ยงอพยพลงมาผ่านแม่น้ำแยงซีเกียง ภาษากะเหรี่ยงเรียก (ที่ ฉ มิ หยั่ว) ระหว่างแม่น้ำโขงกับแม่น้ำสาละวิน กะเหรี่ยงเลี้ยงชีพทำไร่ ทำสวน และสร้างหลักปักฐานบ้านเมือง ในขณะนั้น

สมัยนั้นกะเหรี่ยงเลี้ยงชีพด้วยการทำไร่เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้ข้าวเป็นอันมากถึงหน้าเวลาฟาดข้าวก็มีการเชิญเพื่อนบ้านมาร่วมฟาดข้าวเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันก่อนจะเชิญเพื่อนบ้านมาร่วมงานได้เตรียมอาหารสำหรับเลี้ยงเพื่อนบ้านที่มาช่วย นอกเหนือจากอาหารประเภทข้าวเหนียวมะพร้าวปั่นเป็นก้อนแล้วยังมีน้ำข้าวหรือที่เรียกว่ากระแช่ไว้ต้อนรับสำหรับเพื่อนบ้านที่ขอบต้อมเพื่อเป็นแรงจูงใจให้มาช่วยงานอย่างมีเรี่ยวแรงสนุกสนาน เมื่อมีการเลี้ยงอาหารและเครื่องต้อมที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลินแล้วมีการร้องรำทำเพลงแล้วเคาะเป็นจังหวะเพื่อให้เกิดจังหวะเพื่อเป็นการรื่นเริงด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นโอกาสให้ปราชญ์ได้ค้นคิดจังหวะการร้องรำ โดยอาศัยเสียงเคาะไม้ไผ่เป็นจังหวะและมีเสียงดิ่ง ดัง ตัง ตัง หรือ โตง โตง โตง แล้วแต่จะออกเสียงตามสำเนียงท้องถิ่น จากนั้นได้มีการพัฒนาให้เกิดความบันเทิงในท้องถิ่นของตนเอง มีงานรื่นเริงที่ใดก็จะไปช่วยกันขับร้องและรำตามความต้องการของเพื่อนบ้าน

การรื่นเริงร้องเพลงมีการปรบมือเต้นรำตามประสาชาวบ้านปกติทำให้ไม่มีความพร้อมเพรียง จึงใช้กระบอกน้ำข้าวหรือกระบอกกระแช่เคาะลงพื้นมีเสียงดิ่ง โตง โตง โตง จึงใช้ไม้ไผ่มาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ต่อมามีการพัฒนาจากเสียงโตง โตง ให้มีเสียงดิ่งขึ้นและกึกก้องทำให้ผู้คนได้ฟังแล้วตื่นเต้นสนุกสนานใช้คู่กับเสียงเคาะไม้ไผ่ที่เป็นจังหวะแล้วเรียกชื่อสิ่งนั้นว่า “ทะ” ซึ่งแปลว่า “กลอง” คนสมัยก่อนเรียกการรำประเภทนี้ว่า “รำตง รำทะ” มาช้านาน

ปัจจุบัน ศิลปะการแสดงของชาวกะเหรี่ยงถูกเรียกว่า “รำตง” เป็นการแสดงสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ เป็นระยะเวลายาวนานและมีการพัฒนาการรำตงในรูปแบบต่างๆมากมาย ทำให้การรำตงได้ผ่านช่วงหลายยุคหลายสมัย การรำตงยังเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ในตัวเองที่ให้ลูกหลานได้ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาฟื้นฟูให้เกิดการสืบทอดและเรียนรู้นำมาปฏิบัติตามในปัจจุบันและอนาคต

อย่างไรก็ตาม แม้ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป การรำตงได้มีการพัฒนาไปอย่างหลากหลาย ตามเจตนาธรรมของผู้ฝึกสอนหรือตามความต้องการของท้องถิ่น ในการร้องรำทำเพลงของชาวกะเหรี่ยง สามารถแยกประเภทรำตงตามยุคสมัยได้ 5 ประเภทหลัก ดังนี้

1. รำตงย้อนรอยประวัติศาสตร์
2. รำตงแสดงเพื่อความงดงาม
3. รำตงเพื่อสั่งสอน
4. รำตงเพื่อความบันเทิง
5. รำตงตามยุคทันสมัย

การแสดงรำตงทั้ง 5 ประเภทนี้ ปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนและแสดงเนื่องในโอกาสต่างๆ เพียง 2 ประเภท คือ รำตงหม่องโย หรือรำตงแสดงเพื่อการเรียนรู้หรือสั่งสอน และรำตงกะแฉะ หรือ รำตงแข่งขันความสวยงาม ส่วนรำตงประเภทอื่นๆ มีการแสดงบางพื้นที่และหาดูได้ยาก เพราะเป็นการแสดงถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ เรื่องการแสดงออกทางพฤติกรรมเชิงการสั่งสอน ผู้สอนหรือครูฝึกต้องอาศัยความรู้ความชำนาญสอนท่ารำต่างๆให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ดังมีคำกล่าวเกี่ยวกับการรำตงว่า

“...ยามพ่อแม่มีชีวิตอยู่ให้ท่านกิน ท่านสิ้นไปอย่าได้ร้องไห้
หากศิลปวัฒนธรรมชาติมีอยู่ เฝ้าพันธุ์กะเหรียงยังเหลืออยู่...”

เป็นเพลงรำตงให้แนวคิด เพื่อเตือนให้ลูกหลานรักและหวงแหนความเป็นอัตลักษณ์ไว้มิให้สูญหาย แม้บรรพบุรุษจะสิ้นไป ความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ก็ยังมีอยู่ การรำตงถือเป็นการอนุรักษ์ด้านศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม โดยพูดถึงสิ่งที่ได้รับและเป็นประโยชน์จากการรำตงไว้หลายประการดังต่อไปนี้

1. เกิดความสามัคคีด้านศิลปวัฒนธรรมในหมู่คณะ
2. เกิดความเป็นมิตรภาพต่อชุมชนและสังคม
3. เกิดบุญกุศลจากการได้แสดงประกอบในงานพิธีต่างๆ
4. เกิดการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ
5. เกิดการเรียนรู้และสืบทอดด้านศิลปวัฒนธรรมของชาวกะเหรียง
6. เกิดการจรรโลงใจด้านเสียงเพลงและดนตรีที่ให้สติปัญญาแก่ผู้ได้รับชม
7. เกิดการจารีกรอยแห่งการแสดงและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวกะเหรียง

สำหรับการรำตงในประเทศไทย ได้ถูกบันทึกไว้ครั้งสำคัญอยู่ 2 เหตุการณ์ ดังนี้

1. หลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง ผู้คนต่างกลับมาอยู่ร่วมกันสร้างหลักปักฐานเป็นชุมชน มีประชากรมากขึ้น อยู่ในช่วงระหว่างฟื้นฟูสภาพจิตใจ ประมาณปี พ.ศ. 2488 (ประมาณการ) ผู้นำชุมชนได้มีการประชุมหารือถึงการดำเนินวิถีชีวิตและการเป็นอยู่ร่วมกันในชุมชน โดยฟื้นฟูกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ

และวัฒนธรรม และความเชื่อต่างๆที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมา โดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต การศึกษาเล่าเรียนอาศัยวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ เมื่อมีงานการกุศลในวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมการแสดงจะเป็นการรำตงและรำละครพื้นบ้านในชุมชนและถ่ายทอดกันมาจนทุกวันนี้

2. เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คณะปฏิวัติกลับมามอบตัว ยุคคอมมิวนิสต์ได้สิ้นสุดลง ทำให้ชุมชนกลับมารวมตัวเป็นชุมชนที่ปลอดภัยอีกครั้งหนึ่ง ผู้นำได้รื้อฟื้นการรำตงกะเหรี่ยงขึ้น เนื่องจากเป็นเวลาหลายปีที่หมู่บ้านไม่มีความมั่นคง การแสดงรำตงในเวลานั้นเป็นการรำตงปลุกใจและบันทึกเหตุการณ์ไว้เป็นเสียงเพลงรำตง เป็นการแสดงที่แปลเพลงไทยเป็นภาษากะเหรี่ยงมาประยุกต์เป็นการรำตง เป็นกิจกรรมสนุกสนาน ในขณะที่รำตงกล่าวถึงเรื่องราวความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงว่า “กะเหรี่ยงกะหรั่งสามัคคี นอนค้ำคีนนี้ น้ำตาไหล คิดถึงพระเจดีย์ที่แควกะบ่อง” กะเหรี่ยงต่างพื้นที่พูดถึงเรื่องนี้เหมือนกันทั่วไป โดยที่เจ้าตัวไม่เคยเห็นสถานที่ตามบทเพลงที่ร้องและรำตง หลังจากนั้นชุมชนต่างๆได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากนโยบายภาครัฐเข้ามาสู่ชุมชนทำให้ชุมชนหันมาสนใจนโยบายภาครัฐ และมีการพัฒนาเป็นระบบโรงเรียนทำให้เยาวชนเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในระบบ ห่างเหินจากการแสดงรำตง เพราะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา นโยบายทางการไม่ให้เยาวชนกะเหรี่ยงพูดภาษาในสถานที่ราชการ จึงทำให้เยาวชนต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณภาษากะเหรี่ยง ทั้งสองเหตุการณ์เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามฟื้นฟูและอนุรักษ์การแสดงรำตงของชาวกะเหรี่ยงมิให้สูญหายและเป็นจุดเริ่มต้นของการบันทึกการแสดงรำตงในประเทศไทย

การแสดงรำตงสมัยก่อน ใช้การแสดงเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะแสดงในวันพระ 7 ค่ำ 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ รำแห่เทียนรอบพระเจดีย์ แห่พุ่มดอกไม้จตุปัจจัยขึ้นวัด และรำอิฐฐานงานบุญต่างๆ โดยมีอุปกรณ์การรำตงง่ายๆ เช่น กลอง โหม่ง ฉิ่ง ฉาบ และเครื่องดนตรีอื่นๆ ถ้ามี

องค์ประกอบกรรำตง 2 ประเภท คือ

1. รำตงหม่องโย เป็นการรำช้าๆ สวยงาม เป็นเรื่องราวการดำเนินวิถีชีวิต ใช้อุปกรณ์รำตง เช่น กลองหนังวัว ฆ้องขนาดเล็ก เกราะไม้ไผ่ (วา เหล่ เคาะ) ฉิ่ง ฉาบ และปี่ ร่ายรำตามจังหวะทำนองพื้นบ้าน ช่างมีศิลปะและองค์ความรู้แฝงไว้กับเสียงเพลง เมื่อจบการแสดงผู้ชมสามารถจับใจความของบทเพลงนั้นได้

2. รำตงชะเณะ เป็นประเภทรำเร็ว เน้นความพร้อมเพรียงและสวยงาม ส่วนใหญ่แสดงถึงความพร้อมและสนุกสนานตามจังหวะการเคาะเกราะไม้ไผ่ บางคณะรำตงแปลตัวอักษรภาษาอังกฤษ รำตงประเภทนี้สามารถกำหนดและออกแบบท่ารำได้ตามความชอบหรือตามผู้ฝึกสอน นิยมรำแข่งขันเนื่องในวันสำคัญของสากล จึงได้มีการรำตงเดินตัวอักษรภาษาอังกฤษ บ่งบอกถึงความเจริญก้าวหน้าและทันโลกทันเหตุการณ์ตามยุคสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา การรำตงส่วนใหญ่จะเป็นรำตงชะเณะ เพราะเยาวชนรุ่นหลังชอบรำแบบเร็วและได้พละกำลังดูน่าสนใจและตื่นเต้น ใช้อุปกรณ์ในการแสดงน้อย เช่น กลองแบน ฉิ่งฉาบ และเกราะไม้ไผ่เคาะให้เป็นจังหวะ จึงทำให้การรำตงชะเณะแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วและทันสมัย

สมชาย ศรีสุข การรำตง ในภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “เท่อลิตง” หรือ “โยตง” เป็นการแสดงการรำพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง รวมทั้งเป็นการรำแก้บนและขอบคุณบุญคุณของพระแม่โพสพที่คอยดูแลพืชพันธุ์อาหารไม่ได้รับความเสียหายและมีความอุดมสมบูรณ์ สมัยก่อนการรำตงจะแสดงที่ลานฟาดข้าวเพราะว่าชาว

กะเหรี่ยงปลูกไร่ข้าวเป็นหลัก เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จชาวกะเหรี่ยงจะนำอาหารคาวหวาน และรำตงถวายแก่นบ ในการประกอบพิธีกรรม

คำว่า “ตง” ในภาษากะเหรี่ยงหมายถึง การย่ำเหยียบ หรือการเต้นรำให้เข้าจังหวะ (เท่อลิตง) โดยมีเครื่องเคาะจังหวะที่ทำมาจากไม้ไผ่ (วาเหล่เคาะ) มาใช้ตีเพื่อประกอบการเต้น โดยจะมีผู้แสดงไม่น้อยกว่า ๑๖ คน แบ่งชายและหญิงออกเป็นจำนวนเท่าๆ กัน ในปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงผู้มีความรู้เรื่องทำรำตงได้คิดค้นการรำตงที่มีรูปแบบท่าทางใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละหมู่บ้าน และคิดสร้างเครื่องดนตรีใหม่ๆ เพื่อให้ผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในเนื้อหาของเพลง เสียงดนตรีประกอบที่ไพเราะและมีเสน่ห์ โดยเฉพาะเสียงในการเคาะจังหวะ “วาเหล่เคาะ” ในการรำตง เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงได้แก่ กลอง ๒ หน้า (ทำจากหนังวัว) และ กระจับปี่ (ไม้ตง) เจาะรูตามแนวยาวของกระจับปี่ด้านใดด้านหนึ่ง ความยาวไม้ต่ำกว่า ๘ นิ้ว กว้างไม่ต่ำกว่า ๑ นิ้ว เพื่อให้มีเสียงดังออกไปไกล เวลาเคาะหรือตีจะมีเสียงดังคล้าย “โตง โตง โตง” หรือ “โต้ว โต้ว โต้ว” จึงเป็นที่มาของชื่อ “ตง” หรือ “โตง/โต้ว”

รูปแบบการรำตง

รำตงแบ่งออกเป็น ๒ แบบคือ รำตงสามัญและรำตงเต้น รำตงสามัญเป็นรำตงในแบบอดีตที่เน้นการรำตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง การรำตงเต้นเป็นรำแบบสมัยใหม่ที่มีการประยุกต์และปรับเนื้อหาให้ตรงกับยุคสมัย เช่น เรื่องราวการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน การรำตงทั้ง ๒ ประเภทเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้สืบต่อกันในแต่ละรุ่น โดยปกติรำตงจะไม่มีชื่อเพลง แต่เนื้อหาของเพลงแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ที่ซ่อนอยู่ รวมถึงความเป็นมาของเพลงต่างๆ ส่วนทำรำตงจะมีความคล้ายคลึงกันตามความเหมาะสมของทำนองเพลงกับทำรำเป็นหลัก

นอกจากนี้เนื้อหาของเพลงจะมีความแตกต่างกันไปแต่ละรุ่น รุ่นของนักแสดงรำตงจะแบ่งเป็น ๓ รุ่นคือ รุ่นใหญ่ เนื้อหาเพลงรำตงจะเกี่ยวกับการทำมาหากิน การทำไร่ทำนา ความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ส่วนรุ่นกลาง เนื้อหาของเพลงจะเป็นเรื่องคุณประโยชน์ แง่คิดของชุมชน การพัฒนาในสิ่งที่ดี และความรักความสามัคคี ส่วนรุ่นสุดท้ายคือ รุ่นเล็ก เน้นการรำเพื่อความสนุกสนานหรือการสอดแทรกความคิดให้กับเยาวชน เช่น การต่อต้านเรื่องยาเสพติด การปราบสิ่งที่ไม่ดีในหมู่บ้าน การร่วมมือกันช่วยฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงาม และการปลูกใจคนรุ่นใหม่ให้มีความรับผิดชอบต่อความเป็นกะเหรี่ยง

การรำตงยังจำแนกออกเป็นหลายกลุ่ม เช่น ตงอะบละ, ตงไอโพ, ตงไอมี (รำตงดอกไม้ไฟ), ตงฟือวาซุง, ตงคูหล่า, ตงชะเฉะ, ตงหม่องโย, ตงโตงยอง, ตงเวียคุก, และอื่นๆ มากมาย โดยส่วนมาก ชื่อของตงมาจากชื่อของครูฝึกสอนรำ ตัวอย่าง “รำตงอะบละ” เป็นรำตงที่เกิดขึ้นในสายลุ่มน้ำปีคลี่ ประกอบไปด้วยหมู่บ้านต่างๆ คือ หมู่บ้านกฤษะดู, หมู่บ้านกุ่มจะโท, หมู่บ้านชิตองเฉง, หมู่บ้านนุ่งไ้, หมู่บ้านนุ่งลู่, หมู่บ้านทุ่งมาลัย และหมู่บ้านล่งตะก่ง หมู่บ้านเหล่านี้ถือเป็นแหล่งกำเนิดของตงรูปแบบต่างๆ และยังเป็นแหล่งกำเนิดธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ผู้นำการแสดงรำตงนี้เข้ามาคือ นายอะบละ ชาวกะเหรี่ยงจากประเทศพม่า เนื้อหาของเพลงมีความซาบซึ้งมาก บรรยายถึงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ตามป่าเขา ความเป็นอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ ประกอบอาชีพสุจริต จนกระทั่งเมื่อถูกพม่าขับไล่ อะบละจึงต้องอพยพครอบครัวมาอยู่ที่ลุ่มน้ำปีคลี่ เนื้อหาของเพลงจึงบรรยายถึงครอบครัวที่ต้องพลัดพรากจากคนรัก ญาติพี่น้อง อย่างไรก็ตาม เพลงของอะบละส่วนใหญ่มีเนื้อหาเพื่อเน้นการสั่งสอนคนรุ่นหลังให้ยึดถือแบบอย่างที่ดีบรรพบุรุษ

ได้ปฏิบัติมา เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ความสามัคคี ความยึดมั่น เคารพเทิดทูนศาสนา ครูบาอาจารย์ และบิดามารดา เป็นต้น

ขั้นตอนและวิธีการแสดง

การแต่งกายของผู้แสดง ผู้ชายสวมโสร่ง เสื้อแขนยาวสีขาวหรือสีฟ้าทับด้วยเสื้อแขนสั้นสีแดงลายขาว แขนยาว บนศีรษะโพกด้วยผ้าสีแดง สวมด้วยถุงเท้าสีขาว จับผ้าเช็ดหน้าสีขาวไว้โบกขึ้นเหนือศีรษะตามทำนองเพลง ผู้หญิงสวมเสื้อกระโปรงสีขาว แขนสั้น ปักด้วยด้ายสีแดง คอเป็นรูปตัววีปักด้วยด้ายสีแดง คนกะเหรี่ยงจะเรียกชุดนี้ว่า “ไซกุ๊ก” หรือกระโปรงสีขาวแขนสั้น ลายสีแดง/สีเหลือง/สีเขียว หรือสีอื่นๆ ตามความเหมาะสม เพียงชุด ๑ สี ตามแขนยาว หรือใช้แขนเสื้อสั้นสวมผ้าถุง ทุกตัวจะมีลายแขนยาว และสวมให้ติดกับผ้าถุง บนศีรษะจะผูกกับผ้าสีขาว คาดเอวด้วยเข็มขัดเงิน/สีแดง หรือสีขาว สวมถุงเท้าสีขาว มือจับผ้าเช็ดหน้าสีขาว โบกไปตามจังหวะของทำนองเพลง พิธีกรรมและความเชื่อในขั้นตอนการรำตง ก่อนการรำตง หรือ รำละคร (ลูกวैयाะ) จะมีพิธีกรรมเพื่อไปขอขมาบอกเจ้าที่เจ้าทางหรือสถานที่สำคัญที่ชาวบ้านในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ จากนั้นจึงเตรียมเครื่องบูชาครู “กะต้อมปวย” ซึ่งประกอบไปด้วยมะพร้าวขั้ว ๑ ลูก กล้วยน้ำว่า ๒ หวี ดอกไม้ ๕ ดอก เทียนขี้ผึ้ง ๕ แท่ง น้ำมันส้มป่อย ๑ แก้ว เงิน ๕ บาท เพื่อบูชาครูบาอาจารย์ สำหรับการฝึกฝนรำตง เมื่อเด็กสามารถรำตงได้ ผู้ใหญ่จะจัดให้มีการทำพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นพิธีบวงสรวงสาบานตนต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครูบาอาจารย์และบิดามารดา ส่วนในช่วงระหว่างการฝึกสอนทำรำตง ครูผู้สอนจะอบรมสั่งสอนเด็ก รวมถึงกฎกติกาและข้อห้ามต่างๆ

คุณค่าทางวัฒนธรรม-พื้นที่ทางวัฒนธรรม

การแสดงรำตงของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่างๆ ทำให้ผู้คนได้รับรู้ว่าวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงยังคงสืบทอดและดูแลรักษาไว้ การร่ายรำตงจึงแสดงให้เห็นว่า “เรายังมีอยู่” ประเพณีการรำตงยังคงสืบทอดต่อกันมาและทำให้เราชาวกะเหรี่ยงรู้สึกในใจอยู่เสมอถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง การรำตงจึงเป็นภาพสะท้อนวิถีการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยงครบทุกด้าน เช่น การอวยพร การต้อนรับแขก การทำงานร่วมกัน การพัฒนา การยกย่องครูอาจารย์ และสิ่งสำคัญที่สุดคือ การสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ รากเหง้าความเป็นมาของตัวเอง สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงรำตงเพื่อให้เยาวชนมีความอดทน ความสามัคคี และความรักใคร่ต่อกัน

ดังนั้น การรำตงเป็นการละเล่นเพื่อสร้างความบันเทิงและความผ่อนคลายของชาวกะเหรี่ยงทั้งในอดีตและปัจจุบันการรำตงเป็นการละเล่นที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง ผู้ใหญ่ยังคงรักษาทำรำและทำนองเพลงไว้เช่นเดิมจากอดีตและแต่งเติมเรื่องราวใหม่ๆ แล้วจึงถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ชาวบ้านกะเหรี่ยงยังพัฒนาคณะรำตงและนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรำเพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงต่อสังคมภายนอกตลอดมา

คณะรำตงดอกไม้บาน

การรำตงนั้นมีมาแต่สมัยโบราณกาลซึ่งเกิดจากบรรพบุรุษของเราได้คิดค้น การละเล่นขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและได้ผ่อนคลายไปในตัวหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานมาตลอดทั้งปี อีกทั้งสมัยก่อนนั้นสื่อต่างๆก็ยังไม่ได้มีแพร่หลายอย่างสมัยปัจจุบัน ทุกคนจึงให้ความสนุกสนาน และให้ความสำคัญกับการรำตงมาก การรำตงนั้น อาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ทั้งการร้องและทำรำ ทำนอง ต่างก็คิดค้นขึ้นมากันเอง การรำตงนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. รำตงหม่องโย เป็นการรำตงแบบช้าๆอ่อนช้อย และเป็นรำตงที่เก่าแก่ที่สุด
2. รำตงเก่อฉะ เป็นการรำตงแบบเร็ว คึกคัก สนุกสนานเชิญชวน

เพลงประกอบการรำตงนั้น จะแบ่งออกเป็น 4 ประเภท

1. เพลงเกี่ยวกับความรัก อาจจะหมายถึงการพลัดพราก การอาลัยอาวรณ์ ความคิดถึงใครสักคน
2. เพลงเกี่ยวกับเชื้อชาติเนื้อหาจะบ่งบอกถึงความเป็นมาของเชื้อชาติ ตัวเองให้มีความรักและความไม่สืมตัว
3. เพลงเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเคารพ ความศรัทธาในศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ
4. เพลงเกี่ยวกับประเพณี เช่นการต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งเราต้องคอยต้อนรับด้วยไมตรีจิต

เนื้อหาของแต่ละเพลงแตกต่างกันไปอาจเน้นถึงความสนุกสนาน ความสามัคคี ความคิดถึง

ชุมชนบ้านใหม่พัฒนา เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี และการละเล่นพื้นเมืองยังคงไว้ อยู่ ถึงแม้บางอย่างได้เลือนหายไปบ้าง เพราะชาวบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญ ชาวบ้านทั้งหมดเดิมแล้วเป็นคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ เดิมนั้นชาวบ้านอาศัยอยู่กับธรรมชาติที่ร่มรื่น และมีการละเล่นไม่กี่ยุคอย่างที่เห็นเป็นเครื่องบันเทิง เช่น การเล่นสะบ้า การรำตง งานบุญกินข้าวใหม่ ต้อนรับปีใหม่ เป็นต้น

รำตงเป็นการละเล่นอีกอย่างที่เป็นความบันเทิงและช่วยผ่อนคลายของชาวกะเหรี่ยงทั้งในอดีต และปัจจุบัน ในปัจจุบันนี้การรำตงเป็นการละเล่นที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง และยังรักษาทำรำ และทำนองเพลงไว้คงเดิมจากอดีต ชาวบ้านใหม่พัฒนา ได้พัฒนาคณะรำตง และได้รำน้องๆเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการรำ เนื่องจากปัจจุบันคนเฒ่าคนแก่ก็ไม่ สามารถที่จะรำให้มีความสวยงามและสนุกสนานเหมือนกับหนุ่มสาวได้อีก จึงได้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

บทที่ ๗

บทสรุป: การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม

โครงการฟื้นฟูภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นมาเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวรรณกรรมของชาวกะเหรี่ยงที่เคยมีมากับมา มีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โครงการภาษากะเหรี่ยงจัดขึ้นในครั้งนี้ช่วยให้เด็กสามารถอ่านภาษากะเหรี่ยงได้และเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการพัฒนาในด้านภาษากะเหรี่ยง โครงการนี้เกิดขึ้นมา โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้หลักผู้ใหญ่ที่มีความคิดจะพัฒนาท้องถิ่นของชุมชนที่มีชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ให้มีการเรียนรู้ประเพณี ภาษา และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งขาดหายไปจากชีวิตของชาวกะเหรี่ยงให้มีการฟื้นฟูและกลับมาใช้ชีวิตชีวาอีกครั้ง

เมื่อพูดถึงภาษากะเหรี่ยง ผู้หลักผู้ใหญ่เล่าว่า ก่อนนั้นเคยมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษากะเหรี่ยงบ้างแล้ว โดยสังเกตจากบุคคลผู้มีอายุราว ๕๐ ปีขึ้นไป บางส่วนยังอ่านภาษากะเหรี่ยงได้ ปัจจุบันคนรุ่นหลังกลับอ่านภาษากะเหรี่ยงไม่ได้แล้วเพราะว่าไม่รู้จักตัวหนังสือ ผู้เฒ่าผู้แก่ตามหมู่บ้านที่ยังพูดภาษากะเหรี่ยงและเคยเรียนภาษามาก่อน ท่านได้ให้ข้อคิดในเรื่องภาษาว่า “ภาษาสามารถสร้างสิ่งที่ตั้งงามด้วยการเขียนบันทึก และจารึกสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเลยไป อีกอย่างหนึ่ง การศึกษาไม่ได้ทำให้คนมีจิตใจที่ต่ำลงด้วย”

สำหรับเรื่องสืบสานการรำตง อันถือเป็นศิลปะเอกลักษณ์เฉพาะของชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงทุกคนจะต้องมีความรู้เรื่องรำตง และสามารถรำเป็นด้วย เพราะว่ารำตงเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนบประเพณีในการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยง และมีความสำคัญการสื่อสาร การศึกษา ศาสนา และเป็นแม่บทของการแสดงทุกชนิดของชาวกะเหรี่ยง จึงทำให้มีการสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน การรำตงเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นกะเหรี่ยง เพราะในเนื้อเพลงจะมีการทำไร่ ทำนา ทำบุญ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ป่าเขา แม่น้ำ ความรัก ความเชื่อ โชคลาภ และอื่นๆ ความหมายของการรำตง หมายถึง การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนกะเหรี่ยงที่ใช้เป็นสื่อความหมายของชาติตระกูล และใช้แสดงในงานประเพณีต่างๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะส่วน

การสำรวจความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน

๑. เยาวชนคิดว่าการเรียนภาษากะเหรี่ยงมีความสำคัญอย่างไรกับตัวเองและหมู่บ้าน?

โดยเยาวชนมองว่า การที่เราไม่เก่งภาษาของตัวเองแล้วจะเอาอะไรไปวัดว่าเราเป็นกะเหรี่ยง ไม่ใช่ว่าจะพูดได้อย่างเดียว เราก็ต้องเป็นทางด้านการเขียน เราเป็นคนกะเหรี่ยง เราก็ต้องศึกษาเล่าเรียนภาษากะเหรี่ยงของเราเพราะว่ามีมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ถ้าเราไม่เป็นภาษากะเหรี่ยง เราก็จะไม่สามารถสื่อสารกับคนต่างหมู่บ้านบางคนได้ ถ้าเราเป็น ๒ ภาษาแล้ว อย่างน้อยเราก็ก็น่าเปรียบคนที่พูดหรือเขียนได้ภาษาเดียว ทุกหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันส่วนมากจะเป็นชาวกะเหรี่ยงเกือบจะทั้งหมดภายในหมู่บ้าน เราเป็นเหมือนพี่น้องเครือญาติกัน แค่ว่าพูดกะเหรี่ยงได้ เราก็จะสื่อสารกันได้ และเผอิญ เราจะได้เพื่อนใหม่และคนรู้จักที่มากขึ้น

ภาษากะเหรี่ยงหลักๆ จะเป็นภาษาที่คนกะเหรี่ยงใช้สื่อสารคนนี้ถึงคนโน้น ภาษาสำคัญกับตัวเราเอง ถ้าเราไม่พูดหรือสื่อสารกับคนอื่น มันสำคัญต่อชีวิตประจำวันของทุกคน เพื่อที่เด็กหรือผู้ใหญ่จะได้รับการเรียนจากรุ่นต่อๆ กัน รุ่นปู่ย่าเขาเรียนมาและสอนให้แก่รุ่นลูกหลานของตัวเองให้เข้าใจภาษากะเหรี่ยงหรือสืบทอดให้กับลูกหลานเพื่อจะได้ไม่ลืมประเพณีหรือวัฒนธรรมกะเหรี่ยงของตนเอง

๒. เยาวชนเข้าใจว่า วัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงเป็นอย่างไร?

วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจัดขึ้นทุกปี โดยจะมีประเพณีผูกข้อมือของชาวบ้านใหม่พัฒนา ถ้าถึงวันผูกข้อมือจะมีแม่บ้านไปช่วยกันทำกับข้าวที่วัด และมีเด็กและผู้ใหญ่มาช่วยทำกับข้าวเหมือนกัน

วัฒนธรรมกะเหรี่ยงมีทุกปีและจัดขึ้นปีละครั้ง ชาวบ้านได้เข้าร่วมประเพณีของชาวบ้านใหม่ทุกคน และยังช่วยทำให้ชาวบ้านไม่หลงลืมวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อวัฒนธรรมและประเพณีของชาวกะเหรี่ยงอยู่กับชาวบ้านบ้านใหม่ตลอดไป วัฒนธรรมกะเหรี่ยงมีความสำคัญกับชาวกะเหรี่ยงทุกคน เพราะคนที่นี่จะพูดเฉพาะภาษากะเหรี่ยง แต่บางส่วนก็พูดไทยเป็น บางส่วนก็พูดไทยไม่เป็น เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านที่นี่เป็นคนกะเหรี่ยง พวกเขาที่พูดกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน

การแต่งกายก็เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงความสวยงามและทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้และรักษากัน เกิดของตัวเอง ประเพณีเหล่านี้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ รุ่นปู่รุ่นย่ามาเป็นพันๆ ปี จนมาถึงปัจจุบัน เยาวชนมองว่า วัฒนธรรมของเราเป็นวัฒนธรรมโบราณ ซึ่งปู่ย่าได้อนุรักษ์ให้ลูกหลานดูแลรักษาวัฒนธรรมของตนเอง และทำให้ลูกหลานไม่ลืมวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจะอยู่กับลูกหลานตลอดไป

๓. การจัดอบรมเรียนภาษากะเหรี่ยงมีประโยชน์อย่างไร?

เยาวชนมองว่าเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้รู้จักและรู้สึกถึงภาษาของตัวเองมากขึ้น เพื่อสามารถอ่านเขียนภาษากะเหรี่ยงได้ เด็กยังได้ความรู้ความสามารถด้านภาษา ได้รับความสนุกสนาน ได้ร้องเพลง ได้ดูรำตง ได้รู้จักเพื่อนใหม่และเพื่อนต่างหมู่บ้าน และไม่เป็นภาระให้พ่อแม่ต้องลำบากใจว่าลูกเป็นอะไร และเพื่อสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น รำตง ร้องเพลงกะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นการแบ่งปันความรู้ของรุ่นพี่ที่มีให้กับรุ่นน้อง และน้องๆ ที่เข้ารับการอบรมก็ได้รับความรู้จากรุ่นพี่ด้วย

๔. ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านช่วยให้เราเข้าใจความเป็นอยู่แบบคนกะเหรี่ยงอย่างไรบ้าง?

ผู้ใหญ่สอนให้เราอยู่ในสิ่งที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ ผู้ใหญ่ก็จะอธิบายให้เราเข้าใจ สอนให้เรารู้เรื่อง เรื่องที่เราไม่รู้ เราก็จะถามผู้ใหญ่ว่าการเป็นอยู่ของเรา ปรึกษากับผู้ใหญ่ว่าจะแก้ไขอย่างไร เราเข้าใจความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงแบบพี่แบบน้อง บางครั้งก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่บางครั้งผู้ใหญ่ก็ไม่ค่อยสนใจลูกบ้านของตัวเอง ไม่ค่อยได้รู้ทุกข์สุขของลูกบ้านว่ากินอยู่กันเป็นอย่างไร วัฒนธรรมของเราบางครั้งก็ไม่มีผู้ใหญ่อนุรักษ์ไว้กับลูกหลานชาวกะเหรี่ยงของเรา

บทอภิปราย

การสร้างอัตลักษณ์ให้คนกลุ่มน้อยในสังคมล้วนมีหลายแบบหลายวิธีการสิ่งหนึ่งที่สะท้อนตรงจุดนี้ อย่างชัดเจนคือการสร้างความเชื่อบางอย่างผ่านเรื่องเล่าที่เป็นสากล เรื่องเล่าที่เป็นสากลคืออะไร ก็คือการเล่าเรื่องผ่านประวัติศาสตร์ส่วนกลางซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่ทรงอิทธิพลมากในการสร้างความเชื่อให้เหมือนกัน แต่ในระดับการการสร้างความทรงจำการเป็นกลุ่มก้อนก็ล้วนแต่มีระดับการจัดการการสร้างไม่อยู่ในระนาบเดียวกันนั้นหมายความว่าในแต่ละสังคมก็ต้องการสร้างมากหรือน้อยไม่เท่ากัน ซึ่งเรื่องของการสร้างความเชื่อ วาทกรรมไม่ใช่แต่มีเพียงกระแสเดียวในการช่วงชิงการนำซึ่งจะนำไปสู่วาทกรรมที่จะเป็นรากฐานของสังคมต่อไป

การสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของกลุ่มคนนั้นมีอยู่ในทุกระดับแม้กระทั่งคนในกลุ่มชายขอบเองก็ยังมี การสร้างวาทกรรมด้วย ในกลุ่มนักคิดทฤษฎีสมัยใหม่ยังมีความเชื่อว่าสังคมมันไม่ได้มีความเที่ยงตรงเพียงแค่นั้นที่จะพยายามครอบงำและต่อต้านการครอบงำเท่านั้น แต่มันคือการช่วงชิงระว่างอำนาจทางสังคมกันอยู่อย่าง

ดูเดื่อนั้นก็หมายความว่าสังคมมันไปด้วยเรื่องที่ชอบทับกันอยู่และต่อสู้การปฏิบัติการทางความคิดอยู่เนืองๆ เช่น การที่เรานิยามกระแหยงให้เป็นคนที่อยู่กับป่าดูแลรักษาป่าด้วยกรรมวิธีของชุมชนที่ผ่านความเชื่อและเรื่องเล่า แต่อาจจะมีการแหยงอีกเผ่าหนึ่งที่ดีไม้ทำลายป่าและไม่อาจจะถูกเรียกว่ากระแหยงว่าเพราะมันไม่ตรงกับนิยามของกระแหยง นั่นก็หมายความว่าในเรื่องนี้มันสะท้อนให้เห็นถึงการซ้อนทับของอำนาจในการกำหนดอัตลักษณ์หรือตัวตนของคนหรือชนเผ่า สิ่งนี้มันเรียกว่า อัตลักษณ์สากลและความเป็นอื่นต่างๆ ที่เป็นสิ่งเดียวกัน ดังนั้นในการสร้างบทวิวาทะเกี่ยวกับอัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ซึ่งความซับซ้อนตรงจุดนี้จะนำมาสู่สิ่งที่เรียกว่าความรุนแรง ความรุนแรงที่มีฐานความคิดแย้งคือความคิดในเชิงการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวถึงแม้ในสังคมพหุเสรีนิยมจะมีความหลากหลายและการต่อสู้ทางวาทกรรมเริ่มชัดเจนมากขึ้นก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่เรายังต้องตระหนักคือการสร้างอัตลักษณ์ก็เป็นทางแพร่งของการหลอมรวมกันของคนในสังคมและการใช้ความรุนแรงเข้ามาในการนิยามและจัดหมวดหมู่ให้คนในสังคมสังกัด

การสร้างวาทกรรมนำในสังคมเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจทั้งในแง่ของการสร้างความเชื่อและปฏิบัติการทางสังคมอันจะนำมาสู่ทิศทางการสร้างความเชื่ออัตลักษณ์ นอกจากนั้นสังคมก็เต็มไปด้วยเรื่องเล่าที่ต่อสู้กันทั้งวาทกรรมทางการเมือง ความคิดและเป็นตัวกำหนดทิศทางการเชื่อในสังคมอันนำมาสู่การสร้างวาทกรรมหลัก วาทกรรมรองและอัตลักษณ์ที่อาจจะแปรเปลี่ยนเป็นความรุนแรงหรือสันติภาพก็เป็นได้

เรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างในเรื่องของวาทกรรมอันจะนำมาสู่การสร้างตัวตนเสมือนจริงขึ้นในสังคมในสังคมเต็มไปด้วยเรื่องเล่าที่ปะทะสังสรรค์กันอยู่อย่างมากมาย เรื่องเล่าคือภาพสะท้อนของจินตนาการนำไปสู่การตีความละเอียดเชื่อมโยง นั่นหมายความว่าเรื่องเล่าทุกเรื่องมันเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งให้ผู้ฟังได้คล้อยตามและทำตามนั้นหมายความว่าปฏิบัติการทางอำนาจได้เริ่มต้นขึ้นแล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด การประกอบสร้างผ่านความทรงจำจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในการสร้างตัวตนหรือที่อาจารย์ปิ่นแก้วเรียกว่า อัตลักษณ์ ก็ตาม

สิ่งนี้คือสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้ ที่สำคัญสิ่งที่เราต้องถกเถียงกันต่อคือจินตนาการสร้างเรื่องเล่าได้หรือไม่ตรงจุดนี้สำคัญ นั่นหมายความว่าบางสิ่งบางอย่างมันเกิดจากจินตนาการทางสังคมที่ต้องการสร้างพื้นที่ พวกพ้องของตนเองขึ้นมาซึ่งจะนำมาสู่สิ่งที่เรียกว่า อัตลักษณ์ นั่นเอง เรื่องเล่าที่ว่ากันนี่คืออะไร เรื่องเหล่านี้ก็คือประวัติศาสตร์นั่นเอง เราต้องยอมรับร่วมกันเสียตรงนี้ก่อนว่าประวัติศาสตร์ก็เป็นเรื่องเล่าอย่างหนึ่งแต่ที่ต่างคือมีเวลาค่อนข้างที่จะชัดเจนซึ่งมันอาจไม่เป็นตามนั้นก็ได้อัตลักษณ์นั้นต้องให้มีผลทางอารมณ์จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จนั่นก็หมายความว่าเรื่องเล่าก็คือวาทกรรมอย่างหนึ่งที่มุ่งสร้างจากความรู้สึกภายในให้คล้อยตามและนำมาสู่ปฏิบัติการบางอย่างในสังคม ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าย่อมมีผลต่อวัฒนธรรมและการสร้างอัตลักษณ์และความเป็นชายขอบ สิ่งที่เราควรจะทำคือการรู้ให้เท่าทันเรื่องเล่าต่างๆ ที่ผสมผสานวาทกรรมการเป็นเอกภาพและความเป็นหนึ่งเดียว มิเช่นนั้นเราก็อาจจะกลายเป็นเหยื่อของเรื่องเล่าเหล่านี้ได้และเราก็จะไม่อาจจะหลีกเลี่ยงการยกพวกพ้องและกระทำการด้วยการรุนแรงเข้าหากันซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้นในสังคม"

อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมอบรมเรียนภาษากระแหยงและการรำตงจึงเป็นเสมือนการสร้างพื้นที่สำหรับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่ ในกลุ่มเยาวชนที่ได้เข้ามาใช้พื้นที่ในการประกอบสร้าง "ความเป็นกระแหยง" จากการอบรมทางสังคมของผู้ใหญ่ในชุมชนของตนเอง ความสำคัญของกิจกรรมนี้จึงเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกที่มีต่อตนเอง ชุมชน และความเป็นชาติพันธุ์ เพื่อให้พวกเขาได้เห็นคุณค่า ความหมายที่

ซ่อนอยู่ในวัฒนธรรมของตนเอง จนกระทั่งรับรู้ต่ออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีพื้นที่ของตนเองมากขึ้นในสังคมภายนอก

การนำเสนอทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงเป็นการเปิดพื้นที่ การประกอบสร้างความหมายในพื้นที่ใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ชาวกะเหรี่ยงใช้ในการต่อสู้ต่อรองกับวัฒนธรรมศูนย์กลางที่ทั้งเข้ามาบดบอบ และอีกทั้งเบียดขับวัฒนธรรมของพวกเขาออกไป ดังนั้น การรับรู้ความหมายของ “ความเป็นกะเหรี่ยง” ของเยาวชนของทั้งสามหมู่บ้าน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาและการร้องรำ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน

การวิเคราะห์ชุมชนของกลุ่มเยาวชนแสดงให้เห็นว่า เยาวชนรับรู้ถึงความเป็นชุมชน ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นกะเหรี่ยง ว่าชุมชนของตนเองเป็นชุมชนกะเหรี่ยง และมีอัตลักษณ์ของตัวเองคือ ภาษา กะเหรี่ยงและการร้องรำ อย่างไรก็ตามการรับรู้ของเยาวชนแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ หนึ่ง การรับรู้ในมิติของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน การอพยพตั้งถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงในชุมชน ส่วนที่สอง การรับรู้ความเป็นกะเหรี่ยงในมิติของประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ในฐานะเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ในตรงนี้เกิดมาจากการถ่ายทอดประสบการณ์และความทรงจำของผู้ใหญ่ คนเฒ่าคนแก่ภายในชุมชน ที่เข้าร่วมในกิจกรรมการอบรมในแต่ละสัปดาห์

กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยง การรื้อฟื้นกิจกรรมท้องถิ่นของชุมชน ชาวบ้านร่วมกันจัดกิจกรรมและสืบสานประเพณี ยิ่งส่งผลต่อการรับรู้และเข้าใจความหมายของความเป็นกะเหรี่ยง เยาวชนมีการรับรู้ความหมายของ ความเป็นกะเหรี่ยง ที่สอดคล้องกับการให้ความหมายของกลุ่มต่างๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ความเป็นกะเหรี่ยงอย่างชัดเจน ของชุมชน เช่นผ่านโครงการวิจัยต่างๆ ที่เข้ามาศึกษาหรือศึกษาเกี่ยวกับความเป็นกะเหรี่ยง และความหมายในมิติของวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาของชุมชน โดยกลุ่มที่พยายามฟื้นฟูทางด้านวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งดังกล่าวเป็นกระบวนการรับรู้ที่มีการต่อรองกับชุดความหมายและประสบการณ์ที่กลุ่มเยาวชนได้รับมาจากภายนอกด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ พรหมเสาร์ และเบญจมา ศิลารักษ์ (บก.). ๒๕๔๒. *ป่าเจ็ดชั้น ปัญญาปราชญ์: จากคำบอกเล่าของพ่อหลวงจอนิ โอโตเซา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. ๒๕๔๑. *การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง: กรณีศึกษาหมู่บ้านในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชิกษารุ ทานาเบ้. ๒๕๓๗. *ทางแพร่งในชนชาติในเขตชายขอบเอเชียอาคเนย์*. เอกสารนำเสนอในที่ประชุมสัมมนา “วัฒนธรรมไทลื้อและการปรับตัวท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง” ๑๖-๑๗ กันยายน ๒๕๓๗ สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ชูพินิจ เกษมณี. ๒๕๓๙. *ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ชาวกะเหรี่ยง: บทวิเคราะห์เบื้องต้น*. สถาบันวิจัยชาวเขา กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- ทวิช จตุรพลกษ . ๒๕๓๘. *พิธีกรรมเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของชาวเขายากจน: การศึกษาการปรับตัวทางพิธีกรรมของชาวเขาเผ่าลีซอในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. ๒๕๓๙. *ภูมิปัญญานิเวศวิทยาชนพื้นเมือง: กรณีชุมชนกะเหรี่ยงในป่าทุ่งใหญ่นเรศวร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โลกดุษฎีภาพ.
- ยศ สันตสมบัติ. ๒๕๕๑. *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วันดี สันติวุฒิมณี. ๒๕๔๕. *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิ บุญเลิศ และคณะ. ๒๕๔๖. *เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด*. กลุ่มโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง.
- สาวิทย์ นิยมยอดศิริ. ๒๕๕๑. *หมู่บ้านขุนแตะ หมู่ที่ ๕ ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่*. วิทยาลัยชุมชนหน่วย จัดอำเภอแม่ลาน้อย.

สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. ๒๕๓๖. *วิถีชีวิตคนใน “ชุมชนชายขอบ” ของสังคมเมือง : กรณีศึกษาคนคู่ยชยะในชุมชนกองขยะชานเมือง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมชาย ศรีสุข. ๒๕๔๔. *บทบาทหน้าที่ผู้บริหารกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวรรณกรรมท้องถิ่น อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*.

อภิญา เพื่องฟูสกุล. ๒๕๔๓. “พื้นที่ในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์,” ใน *สังคมศาสตร์*. (เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ๑๒ (๒).

Friedman, Jonathan. ๑๙๙๔. *Cultural Identity and Global Process*. Thousand Oak: Sage.

Gupta, Akhil and Ferguson, James. ๑๙๙๗. “Beyond ‘culture’: space, identity, and the politics of difference,” in their *Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology*, Durham and London: Duke University Press.

Hall, Stuart. ๑๙๙๗. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London; Thousand Oak, Calif: Sage in association with the Open University.

Moore, Donald. ๑๙๙๓. ‘Contesting Terrain in Zimbabwe’s Eastern Highlands: Political Ecology, Ethnography and Peasant Resource Struggles,’ *Economic Geography*. ๖๙: ๔.